Veneno inficere.

Linere felle vipereo, felle serpentis. Tingere veneno. Imbuere tabe mortifera, vipereo cruore. Inficere pabula tabo. Pecori aspergere virus.

Venere ares.

Veneris usus. Coitus Venereus. Inimica virtuti. Pertentans pectora. Obscœna Veneris prurigo. Furta Veneris. Venerem & cæci stimulos avertere amoris.

Venia.

Coram data copia fandi. Poscere Deos veniam.

Vinire.

Concursu accedere magno. Adire, petere tecta. Trojæ qui primus ab oris Italiam fato profugus venit. Devenere locos. Tyriam qui adveneris urbem. Quibus Hector ab oris Expectate venis?

Venter.

Plenus, tumidus, gravidus, vorax, avidus, turgidus, pendulus, capax. Assiduo cibo membra fovens. Molles fundens per viscera succos. Alvus. Uterus.

Ventus.

Rapidus, celer, validus. fortis, ferox, sævus, æquoreus, protervus, nimbosus, fremens, fremebundus, stridens, agitans æquora, fremens murmure. Fera murmura mittens. Mutans cacumine quercus. Flamen incertum. Flamina venti. Ventosa potentia. Ventorum prælia. Pennæ Euri. Turbo cæcus. Flatus magnus. Stridor procellæ. Omnia ventorum concurrere prælia vidi. Indignatum magnis stridoribus æquor. Venti velut agmine facto, Qua data porta, ruunt, & terras turbine perflant. Confligunt Zephyrusque Notusque, & lætus Eois Eurus equis. Incubuere mari, totumque à sedibus imis, Una Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis Africus, & vastos tollunt ad sidera fluctus.

Ventus Meridionalis.

Auster lenis, aquaticus, pluvius, imbrifer, nubilus nubibus assiduus, humidus, udus, humens, madens Fundens gelidas aquas. Humidus violentis aquis. Violentior Austri vis. Notus imbribus ater. Mutans aëra nigrantibus alis. Sibilans madido ore. Percutitur

rapido

rapido navis adunca Noto. Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.

Ventus Occidentalis.

Zephyrus mollis, lenis vespere missus, vernus, clemens, mitis. Aura Zephyri. Favonius florifer, floridus. Temperies grata tepidi Favonii. Corus furens, fremebundus, violentus. Africus horrens, nubifer, protervus. Vis sonantis Africi. Nunc Zephyrus sero vespere missus adest.

Ventus Orientalis.

Eurus præceps, trux, indomitus, Æolius, Nabathæus, capiens vires ab ortu. Eous, Phœbeus, glacialis. Rutilo ab ortu volans. Spiritus Euri. Spirans valentior. Navigiis truculentior incidit Eurus. Subsolanus, Vulturnus Apeliotes.

Ventus Septentrionalis.

Boreas gelidus, sævus, improbus, Threicius Sithonius, rigidus, horridus, nivalis, hibernus, arcticus, glacialis. Feriens, rapiens tecta. Æquans humo turres. Triste mugiens. Armatus rauco turbine. Spargens nives ab axe hiberno. Aquilo de rapidis ventis immansuetissimus. Alæ Aquilonis. Flabra Boreæ. Cujus concursibus insonat aër. Qui terras grandine pulsat. Qui tristia nubila pellit. Sollicitans manes, totumque tremoribus orbem.

Ventus secundus.

Aura facilis, secunda. Venti faventes, secundi, amici.

Vento secundo navigare.

Navigare ventis faventibus, secundis, aura secunda. Ventis non iniquis, discordibus, æquis, non adversis, non fluctuantibus.

Ventus adversus.

Ventis iniquis, non æquis, discordibus. Fluctibus adversis. Adversa aqua. Vento prohibente. Pelago vetante. Aquis invitis.

Ventos sedare.

Placare, temperare ventos. Sistere, componere mare, aquas. Compescere fluctus. Mulcere aquas, æquo-

æquora Frangere, coërcere undas, aquas. Maris iram frangere.

Venus.

Alma, diva, furtiva, insidiosa; blanda, anxia, maligna, insana, vesana, furiosa, immoderata, orta mari. Cypaia virgo. Vulcania conjunx. Cnydia. Samia Dea. Urens pectora flammis. Incestæ scelerata libidinis auctrix. Teneri mater amoris Et dulce amoris vinculum. Vexans, occupans mentes. Mentibus offundens cæcas tenebras. Cytheriacis edita aquis. Æquore nata. Medio concreta profundo. A spumis Dea dicta maris. Erycis quæ possidet arces. Colle sub umbroso quam tenet altus Eryx. Tenerorum mater amorum. Nurus Assarici. Mater Æneæ. Anchisæ conjunx, Dione, Cytheris, Cythereja. Idalia. Erycina, Sicania. Mater Æneadum. Mater Acidalia. Mater Dionæa. Cythereis. Cytherea.

Ver.

Novum, primum, tenerum, floriferum, blandum. Nemorum frondi utile, & utile silvis. Dans novis primordia rebus. Cinctum florente corona. Cum cuncta virent, & cum nova temporis ætas. Vario depingens flore solum. Decorans, ornans floribus arva novis. Tepidi tempora veris. Cum nova de gravido palmite gemma tumet. Fronde solum varia depingit odoriferum ver. Nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Vere rubenti Candida venit avis longis invisa colubris. Sex ubi quæ restant luces Aprilis habebit, In medio cursu tempora veris erunt.

Veris tempore.

Gramina cum tellus promit ridentia vultu. Munera cum tellus fundit redolentia veris. Cum arboribus frondes redeunt, & gramina campis, Et lætis gremium frugibus ornat ager. Cum tellus molli gramine vernat, & arbor umbrosas explicat alta comas. Aspera cum pulso frigore cessat hiems. Cum ridet quilibet hortus. Cum vernans rosa longas complet odore vias. Cum tepet apricus Zephyris spirantibus aër, & Candida formosi tempora veris eunt. Cum instaurat avis dulci modulamine carmen, & producit suum prole recente

recente genus. Cum ver purpureum fondit fragranteis herbas. Cum exercent cantus, per roscida rura puellæ, & hortorum populantur honorem. Quando vernantia lilia surgunt. Garrula cum repetit solitas Philomela querelas, Perfidiam deflens Terei, scelerataque facta. Cum mulcent volucres tepidum concentibus aëra, & in pratis ludit luxuriatque pecus. Cum ignota prodit hirundo, & luteum celsa sub trabe fingit opus. Quando avis in ramo tecta, laremque parat. Omnia cum rident gramine, flore, comis. Cum condit avis nidum, & positis incubat ovis. Cum tellus fundit cum floribus herbas. Cum floret odoratis terra benigna rosis. Cum prosiliunt viridi gramen & herba solo. Germina cum herboso rident florentia campo.

Verbum.

Dulce, suave, blandum, mellitum, modestum, salubre, molle, lene, protervum, petulans, profanum, superbum, jocosum. Et semel emissum volat irrevocabile verbum. Foliis leviora caducis. Digna rubore, Dissimulata notis. Doctis insidiosa notis. Nuntia animi. Auri repulsa. Verba molesta, pudenda, inania.

Versus.

Bonus, longus, herous, tener, teres, mollis, durus, cultus, politus, facundus, suaviloquus. Marone, Nasone dignus. Carmen celebre, melicum, doctum, canorum, nobile, Aonium, textum imparibus modis. Structum heroo pede. Secessum, scribentis & otia quærens. Suavibus numeris pectora mœsta levans. Metricis verba ligata modis. Disparibus carmina arata modis. Metrica verba. Verba coacta in pedes. Numeri dispares, impares, leviores. Aonia lyra. Modus. *Vide Carmen.*

Versus scribere.

Fingere, canere, ludere, dicere, fundere, texere, contexere, effingere versus, carmina. Nectere verba numeris. Cogere verba in pedes. Jungere carmina nervis. Aoniis verba ligare modis. Cogere verba in numeros. Nectere ludenti fluitantia carmina versu. Facili deducere carmina plectro. Facundo ludere versu. Modulari carmen arundine, avena, calamo agresti.

Versus

Versus doctos scribere.

Facere doctissima carmina dictante Phœbo. Fundere carmina æmula Maronis operis. Fingere versus vena grandi, ubere, divite, sublimi. Componere carmina qualia sunt dicta grandisono Marone.

Versus indoctos scribere.

Fingere, effingere versus tenui, exili, gracili arundine, vena. Modelari, meditari, deducere carmina vili arundine. Texere, contexere carmina rudi, tenui filo. Graciles, rudes, incultos fingere, condere versus.

Vertumnus.

Formas Deus aptus in omnes.

Verum.

Non dubitabile. Non fugiens lucem. Virtus quæ nobis dicta est à pondere veri. Virtus nescia fraudum. Verum quod diu abdi, occultari nequit. Verum ambage remora dedit. Fama nec à veri dissidet illa fide. Hoc propius vero est. Et partem veri fabula quæque tenet.

Vesper.

Umbrifer, occiduus, rutilans, rubens. Astrifero procedens Olympo. Infuscans terras croceo noctis amictu. Frigidus aëra vesper temperat.

Vesperascit.

Labitur dies. Sol tegit radios suos. Oceani Sol intrat aquas. Vespera noctis vices reducit. Vespera inclinat diem. Venit Hesperus. Oriuntur tempora sera diei. Trahunt sera crepuscula noctem. Nigro rutilans consurgit ab ortu Vesper.

Vesperi.

Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti. Traherent cum sera crepuscula noctem. Condere jam vultus sole parante suos. Hesperus & fusco roscidus ibat equo. Sole sub occiduo. Labente die. Auricomus cum dat terris sua lumina vesper.

Vespertilio.

Quæ tenet à vespere nomen. Quæ à vespere nomen habet.

Vestigia.

Certa, falsa, taciturna. Signa notaque pedum. Vestigia observata sequi.

Vestire.

Vestire.

Ornare, exornare corpus vestibus. Velare corpora. Insignire amictu. Circumdare corpus amictu. Veste corpus tegere.

Vestis.

Purpurea, nivea, picta, viridis, superinjecta, linea, serica, coccina, Coa, Sidonia, Tyria, Phrygia, pretiosa, magnifica, holoserica, Arte laborata, ostroque superba. Tyrio murice fucata. Amictus laxus. Habitus regalis, fluidus. Cultus dignus corpore. Saturata murice vestis. Arabico lucens bombyce. Cyclas aurata. Palla Sidonia. Ficta croco, & fulgenti murice vestis. Tyrio sub tegmine fulgens. Ostro auroque rigens. Sit bene conveniens & sine labe toga.

Vestes exuere.

Ponere vestem, velamina de corpore. Rejicere amictum. Corpora nudare. Deripere, eripere velamina ex humeris.

Vestes induere.

Induere, sumere velamina, vestem. Induit & Tyrio distinctam murice pallam. Cultibus Alciden induit illa suis. Pallamque induta nitidam. Insuper aurato circumvelatur amictu. *Vide Vestire.*

Vetus.

Gravis annis. Grandævus. Annis obsitus. Decrepitus. Grandior ævo. Vita satur, & leto vicinus Cui frons contracta rugis. Annosus. Extremum fati sustinens. Ævo fessus. Segnior ævo. Quem tussis anhela fatigat. Qui trunco titubantes sustinet artus. Membra levans baculis, tardusque senilibus annis. Cujus jam fronti ruga senilis inest Effœtum corpus. Caput tremulum. Tardus gravitate senili. Obsitus ævo. Frigidus ævo. Jam languidus ævo. Senio defessus inerti. *Vide Senex.*

Vexillum.

Volans, volitans, Martium, bellicum, pictum. Sub signa vocare. Concurrere signis adversis. Stare pro signis. Inferre signa.

Via.

Patula, lubrica, saxosa, trita, plana, facilis, dubia, am-

ambigna, fallax, occulta, furtiva. Via per jactas candida facta nives. Semita nova. Non est è terris mollis ad astra via. *Vide Iter.*

Via lactea.

Via sublimis, cœlo manifesta sereno.

Viator.

Cautes, properans, lassus, siccus, sitiens, fessus, defessus, fatigatus. Longinqua petens mœnia, Tendens iter. Expositus mille periclis Ferens tædia longæ viæ Cantabit vacuus coram latrone viator.

Victor.

Arduus, fortis, clarus. Spoliis insignis opimis. Militiæ ostentans fortia gesta suæ. Multa cæde cruentus. Referens prædas & palmam victor ab hoste. Rediens fuso lætus ab hoste, Ponens fixa trophæa Deo. Cinctus Apollinea victricia tempora lauro. Inde pedem victor multa cum laude reflexit. En adsum victor terraque marique.

Victoria.

Triumphalis, memoranda, celebranda, potens, ardua, digna triumpho. Multo sanguine parta. Multa laude ferenda. Inter utrumque volans dubiis victoria pennis. Clara trophæa. Magna in pulvere fama. Lauri victrices, Palmæ victrices. Habet Victoria laudem, Amat victoria curam.

Videre.

Luminibus suis videre. Defigere oculos in aliquid. Advertere vultus. Lustrare singula. In cœlum tendens ardentia lumina frustra. Lustrare lumine. Omnia collustrare. Lumina torquere ad mœnia. Cœli convexa tueri. Signorum obitus speculamur & ortus. Metiri terras oculis. Assuescunt oculi multa pudenda pati. *Vide, Oculos in aliquem conjicere, & Respicere.*

Vidua.

Relicta, deserta, mœsta, lugens. Viduo sola relicta cubili. Orba marito. Dolens orbatos fido rectore penates. Thalami consorte carens. Sine conjuge cælebs. Fæmina mœsta jacens in viduo toro. A funere conjugis uxor Sustinet in vidua tristia signa domo.

Viduus,

Viduus.

Deserto lecto jacens. Abrepta desertus conjuge.

Vigilare.

Noctem pervigilare in re aliqua. Ducere noctem insomnem. Traducere noctem insomnis. Vigiles perducere noctes. Noctes vigilantur amaræ. Noctem sermone trahere. Nulli succumbere somno.

Vigor.

Antiquus, gratus, niveus. Non minor nobilitate, Indicium nobilitatis. Si quid vigoris vivi in nobis est. Exiguus vigor (admirabile) membris; Vividus, & nisu magnos qui vinceret artus.

Vincere.

Sternere, prosternere, fundere hostiles manus. Tenere, obtinere palmam victrici manu. Ferre, referre trophæa. Redire superato victor ab hoste. Populosque feroces Contundet. Mycenas Servitio premet, ac victis dominabitur Argis. Genitor tum Belus opimam Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.

Vinculum.

Firmum, arctum, durum, irresolutum, ferreum, inextricabile, adamantinum, nodosum, Ligamen. Nexus. Copula. Retinaculum. Funes, Lora. Compedes firmæ, validæ, ponderosæ, inhibentes gressum. Constringentes crura, Manicæ. Nodi ærati. Tortos incidere funes. Manibus divellere nodos.

Vindemia.

Dans gravidas uvas musto. Abundans uvis gravibus. Exonerans uvis pendentibus ulmos. Cum pede sub nudo candida musta fluunt. Cum musto fervent spumantia labra. Cum autumnali redolet vindemia fœtu. Ebria cum spumant calcatis præla racemis. Plenis spumant vindemia labris. Mitis in apricis coquitur vindemia saxis. Pressos pedibus dat uva liquores.

Vinea.

Culta, fertilis, multo sudore colenda, Generosæ fertilis uvæ. Nectareo flore virens. Pleno cumulans fervida musta lacu. Operosi vitibus agri. Collis amictus palmite. Vineta culta. Arva felicia Bacchi. Bacchi nemus. Largo pubescit vinea fœtu. *Vini-*

Vinitor.

Vigil, induſtrius. Preſſans pede gravidas uvas. Calcans tumidas uvas. Excitans vites novellas è vite annoſa, & germina plura propagans plantis traducibus. Temporibus certis maturam ruſticus uvam Colligit, & nudo ſub pede muſta fluunt.

Vinum.

Calidum,validum,purum,dulce,ſuave,lene,flagrans, Lesbium, Creticum, bene oderatum. Recreans,reficiens animos. Exhilarans corda. Fugans,depellens curas. Faciens leves ſomnos. Operta recludens. In prælia trudens inermem. Generoſi munera Bacchi. Odorati Bacchi pocula. Bacchi hauſtus. Bacchus liquidus. Lyæus latex,liquor.Lenæi munera ſucci.Liber. Racemi; pro vino.Merum. Liquor preſſus. Vina prælis eliſa falernis. Falernum. Liquidum nectar. Bacchi humor. Lætitiæ Bacchus dator, Lætitia Dei. Latex, humor.

Violæ.

Gratæ, purpureæ, molles. Blandæ, vernæ,fragrantes. Flaventes tantum ridentibus Euris.

Vires.

Magnæ,nimiæ,non leves, vindices, Herculeæ. Herculé dignæ. Non firmæ, inanes,invalidæ, infirmæ,exiguæ. Vires timor abſtulit. Vim ſuſcitat ira. Addere vim feſſis animis. Viribus audax. Frigent effœtæ in corpore vires. Tanta erit & virtus & cum virtute poteſtas. Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus.

Virga.

Minax, triſtis, flexibilis, flexilis, inviſa pueris.

Virgis cædere.

Cædere nates virgis. Ferire verbere virgæ.

Virgilius.

Andinus vates. Romuleus vates. Qui nunc Æneæ Trojani ſuſcitat arma. Ipſe per Auſonias Æneia carmina gentes. Qui ſonat,ingenti qui nomine pulſat Olympum. Mæoniumque ſenem Romano provocat ore.

Virginitas.

Perpetua, ſalva, libata, poſita, rapta, mille petita procis. Facta peregrini præda latronis. Da mihi perpetua,

petua, genitor cariſſime dixit, virginitate frui. Virginitatis amor.

Virgo.

Intemerata inculpata, verecunda, amabilis, venuſta, intacta, caſta, pudica, impatiens viri, Virgo inſignis pudoris. Plus quam fœmina virgo. Flos intemeratus virginei pudoris. E multis milibus una placens. Superans reliquas forma præſtante puellas. Alliciens blandis oculis. Laudem caſtæ virginitatis habens. Comburens rapidis flammis pectora mille procorum. Jam matura viro. Jam plenis nubilis annis. Nullum virgineo corpore paſſa virum. Cujus purpureas vincunt ora colore roſas. Rudis conjugii. Cui ſunt labra purpureis anteferenda roſis. Habens purpureis æmula labra roſis. Cui facies niveo pulcra colore nitet. Lumina habens nitido certantia Phœbo. Quæ non caſtum amiſit polluto corpore florem.

Virginem ſtuprare.

Virgineum nomen adimere. Solvere, recingere zonam. Rapere, auferre pudorem. Libare, rapere virginitatis honorem.

Vir.

Princeps, fortunatus, felix, trepidus, timidus, infidus, agilis, ſolers, invictus, ſtrenuus, durus, rigidus, humanus, mitis, celſus honore, inſignis ab arte, fortis ad arma, æquandus ſuperis, major virtutibus orbe. Fuſus tellure cruenta. Animæ fortes. Genus haud immite virorum.

Virtus.

Spectata, clara, laudata, rara, invicta, ardua, inclyta, generoſa, heroica, ſplendida, memoranda, celebranda. In ardua tendens. Mercede carens. Carmine vivax. Expers ſepulcri. Vivens, ſuperans poſt fata. Cujus vivida fama neſcit mori. Externis incomitata bonis. Notitiam poſteritatis habens. Poſt obitum claros reddens. Invia cui nulla eſt via. Virtutis imago. Gratia virtutis. Quæ ſola perennis. Effugit extremi triſtia fata rogi. Virtus repulſæ neſcia ſordidæ, Intaminatis fulget honoribus. Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima Stultitia caruiſſe.

Vita,

Vita.

Inculpata, inoffensa, severa, lugenda, amara, misera, pudenda, invisa sine crimine, sine labe peracta, labe carens, vitio carens, vacua laboribus, per otia ducta, sine fœnore data mortalibus, fragili mole soluta. Tristibus anxia curis. Abiens ceu fumus in auras. Lumen vitale. Munus vitale. Vitales auræ. Vita nullos agitata per usus. Tenor vitæ sine labe. Novissima vitæ. Extremus dies fati. Series vitæ. Vitæ liberioris iter. Pignora vitæ. Tædia vitæ longæ. Tempora vitæ longa. Ævum longum pudice actum. Incerti spatium ævi. Brevis vitæ spatium. Secula vitæ. Fatales anni. Lux gemina, æterna, sine caritura. Da vitæ spatium, longos da Jupiter annos.

Vita æterna.

Vita terminanda nullis seculis. Fine carens. Ubi sincera quies. Ubi sine fine voluptas. Ubi gaudia erunt piis, Qualia non oculo percepta nec aure cuiquam, Nec fingi tacita qualia mente queunt. Vita perennis, non resecanda manu fati. Gaudia vitæ beatæ. Vita cœlestis. Altera post hanc vita. Nullum ubi morborum genus est, ubi nulla fatigat Cura animos.

Vita humana.

Brevis & misera, somnoque simillima. Cito caduca. Fallax & breve vita bonum. Subito periens. Vanus pulvis, umbra brevis, aura levis, quæ manet in nullo loco. Plena malis, & plena dolore. Fœdissima lerna, sentina malorum. Vallis plena malorum. Principio, medio, & fine dolenda suo. Nil aliud nisi mortis imago. Fugiens ceu præpete penna. Pulvis & umbra brevis. Fugiens ut fumus & umbra. Subitis quæ deficit horis. Nata die gelida ceu rosa nocte perit. Quam satis ancipiti cœca favore regit. Variis jactata procellis Fertur ut in medio parvula cymba freto. Habens genus omne malorum. Exposita omnibus fortunæ telis, Obvia telis omnibus fati.

Vitam corrigere.

Vitam emendare nocentem. Convertere vitam, mores in melius. Delicti ignoscere culpam. *V. Corrigere se.*

Vitam

Vitam transigere.

Agere tempora vitæ. Consumere, complere tempora vitæ. Decurrere vitæ spatium. Implere fata. Vitam peragere. Vitæ explere annos. Exigere vitam, ævum, ætatem. Ducere traducere, agere vitam. Me si fata meis paterentur ducere vitam Auspiciis. Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. Omnes ut tecum meritis pro talibus annos Exigat. Vivo equidem, vitamque extrema per omnia duco. *Vide Videre.*

Vitam sibi ipsi eripere.

Abrumpere sibi ipsi invisam lucem. Abrumpere vitam invisam, & leto sævum finire dolorem. Ipse manu mortem invenire. Parere sibi letum manu. Induere sese mucrone. Fodere sua pectora ferro rigido. Mortem approperare sibi ipsi. Sibimet consciscere mortem. Sibi ipsi accersere mortem. Ipsa sua Dido concidit usa manu. Nec mora celato fixit sua pectora ferro; Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.

Vitis.

Fœcunda, generosa, gravida, ferax, vinifera, racemifera, pampinea, pampinosa, frondosa, frugifera, racemos explicans. Umbracula texens. Unde dulces latices, vitam solantia vina legimus. Ferens fructum nobiliore succo. Vitis ut arboribus decori est, ut vitibus uvæ. Atque mala vites incidere falce novellas. Curvo Saturni dente relictam Prosequitur vitem attondens, fingitque putando.

Vitulus.

Luxurians, lascivus, protervus, lactens, imbellis. Nondum minax metuenda fronte. Nondum firmatis cornibus audax. Nondum gerens tenera fronte cornua. Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas.

Vivere.

Carpere vitales auras. Frui vita. Frui, vesci aura, vitali, ætheria. Auras ducere, trahere. Videre diem, lucem, lumen vitale, superare, superesse, & vesci aura ætheria. Lumina solis aspicere. Manet illi vita rata Nondum lux alma recessit. Agitare, transigere ævum, Ducere, producere, trahere, agere, colere vitam.

Perme-

Permetiri tempora vitæ. Quid puer Ascanius superatne, & vescitur aura? Quem si fata virum servant, si vescitur aura Ætheria, nec adhuc crudelibus occubat umbris. Et meliore tui parte superstes eris. Afflictus vitam in tenebris luctuq; trahebam. v. *Vitam transigere.*

Vivere Bacchanalia.

Celebrare Bacchum læto honore. Agere convivia Thyrsigeri Divi, Agere lascivia Orgia, ebria convivia Bacchi. Agitare festa bicornis Bacchi. Colere libera festa Bacchi. Celebrare sacra trieterica Bacchi. Turba vago cursu, clamore furentum Bacchi ludos agit. Per fora, per vicos it personata libido; Et censore carens subit omnia tecta voluptas. Percita turba furore multa nefanda facit petulantibus Bacchi diebus.

Vivere diu.

Numerare longa tempora vitæ. Longævæ vivere tempora vitæ. Numerare Tithonia secula. Agere secula Sibyllinæ vatis. Videre tria secula Nestoris annosi. Attingere Pyliam senectam. Vivere secula Neleidis. Annosi Nestoris secula exæquare, superare. Vivere tempora longa Pylii senis. O quam tu cupias ter vivere Nestoris annos; Et nihili exulla perdere luce voles.

Dum vixero.

Dum spiritus hos regit artus. Dum mihi vita manet. Donec in hoc fragili corpore sensus erit. Donec lumen vitale videbo. Dum mihi per calidos artus sanguis currit. Dum Parcæ mihi mitia fila trahunt. Donec erit mihi spiritus in vivo corpore. Quoad Parca severa abrumpat stamina vitæ. Dum memor ipse mei. Hac dum luce fruor. Dum manet hæc mihi vita comes.

Vivus.

Vescens aura supera. Trahens aëris haustus. Carpens vitales auras. Vescens aura ætheria. Hauriens auræ vitalis amabile lumen. Ducens communes aëris haustus. Fruens vitalis luminis usu.

Ululare.

Ululatus spargere in auras. Terrifico ululatu aëra, æthera rumpere. Aëra complere mœstis ululatibus. Ululatus ore dare. Tristi ululatu cuncta replere. Agri fremunt

fremunt ululatibus. Fremitu consonat omne nemus. Tremulis ululatibus æthera complet. Ululatus fertur in auras.

Ulysses.

Sollers, facundus, fallax, disertus, experiens, audax, ultor, victor, improbus, timidissimus, non formosus. Laërtiades. Satus Laërte. Laertius heros. Sisyphides. Sanguine cretus Sisyphio. Penelopes conjunx. Gener Icarii. Dux Dulichius, Narycius, Ithacus. Æmulus Ajacis. Hortator scelerum. Qui errando tot quot bellando perdidit annos. Laceræ quem fracta tenentem Membra ratis, Semeles est miserata soror.

Umbra.

Manifesta, vera, inanis, horrens, flebilis, parentalis, nocte volans, nocturna, noctivaga, tenebrosa. Comes euntibus per solis radios. Quæ manet in nullo loco. Lucus in urbe fuit media lætissimus umbra. Lentæ texunt umbracula vites. Patulæ recubans sub tegmine fagi. Pecudes umbras & frigora captant. Nox atra cava circumvolat umbra.

Uncus.

Rostra apta rapinis. Unguibus hamus inest.

Unda.

Placidissima, angusta, salubris, marina, palustris, fluvialis, putealis, fluminea, cum murmure labans. concreta frigore, vincta gelu. Impetus undæ. Ut mare sollicitum stridet refluentibus undis.

Ungere.

Membra perungere. Diffundere ungentum in artus. Redolentibus unguentis ungere. Imbuere membra fragrantibus succis. Perfundere tempora sacro oleo. Tingere olei recente succo. Oblinere. Inungere.

Unguis

Rigidus, rigens, scaber, niger. Avidus, curvus, aduncus, hamatus, recurvus, falcatus, lacerans genas. Ora secans.

Volare.

Pennis labi per auras. Movere pennas per aëra, Præpete penna se ferre per auras. Tranare aera pennis.

Volatu ferri per aëra. Tolli, niti pennis in aëra. Librare, quatere pennas in aëre. Secare aëra stridentibus pennis. Carpere ætherium iter volucri pede. Carpere iter alato pede. Ferri, ire per auras levibus pennis. Metiri aëra celeri volatu pennarum. Corpus in altum librare pennis. Findere aërem pennis. credere se cœlo. Ingredi æthera Ætherium pervolat altus iter. Volare per aëra remigio alarum. Sublime volare. Pernicibus esse alis. Paribus niti alis. Fertur in arva volans. Tenues se sustulit ales in auras. Pennis se tradere cœlo. Tendere iter pennis. Inter nubes ferre membra. Sese per inania nubila librare. Æthera verberare alis. Scindere aëra,

Voluntas.

Honesta, laudanda, officiosa animosa temeraria, propensa, libera, prona, Regens imperio motus incorde vagantes. Placide amplectens, & volens quæ ratio probat. Tua si mihi certa voluntas. Si fert ita corde voluntas. Sic fata tulêre.. Velle suum cuique est.

Voluptas.

Brevis, damnosa, vera, non vera, infamis, turpis, vitiosa, scelerata, insatiabilis, obscœna. Inimica virtuti. Diræ tristitiæ suavissima domitrix. Trahit sua quemque voluptas. Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. In vulnus nunquam virtus, sed sæpe libido Impellit turpisque emitur vel morte voluptas. Brevis una voluptas Mille parit luctus.

Voluptatibus indulgens.

Sequens luxum inertem. Molli luxu diffluens. Luxui indulgens. Immodicus. Luxuriosus.

Vomer.

Curvus, aduncus, uncus, obtusus, attritus, Tenuatus ab usu. Rumpens, saucians duram humum. Sulcans terram. Evertens glebas. Dens aratri. Dens curvus. Vomis renovans terram.

Vomere.

Egerere dapes, Eructare cibos. Rejicere, ejicere, remittere cibos esos. Ejectautemque cruentas Ore dapes, & frustra mero glomerata vomentem. Ore

rejectare,

rejectare. Non semel est stomacho nausea facta meo.

Vorago.

Hians, sinuosa, horrifica, præceps, insatiata, obscura, profunda, cœca, stagnans, vasta. Hiatus. Abyssus, Profundum. Barathrum irremeabila, abruptum, triste, horrendum.

Votum.

Pium, sacrum, puerile, irritum, vanum, caducum, impetrabile, temerarium, securum repulsæ. Votivæ voces. Non vana in vota vocare. Quid prodest cœlum votis implere Neæra? Pro quo sollicitas cœlestia numina votis?

Vovere.

Devovere. Votum facere. Nuncupare votum. Vota concipere, suscipere, ferre, multiplicare, capescere. Dicare pia vota Deo. Vota vovere Deo. Votum immortale sacrare alicui. Onerare æthera votis. Solvere voti debita. Animam devovere alicui. Obligare se voto. Junoni votum facere impetrabile.

Vox.

Ficta, falsa, mentita, timida, feminea, parilis, fera, ferina, insana, sine pectore, blanda, dulcisona, canora, arguta, vocalis, submissa, intenta. Consona menti. Vocalia ora. Concentus vocis. Pignus vocis. Mutandis ingeniosa sonis.

Upupa.

Volucris cui stant in vertice cristæ. Cui prominet in modicum rostrum.

Urbs.

Magnifica, clara, magna, splendida, plena viris, domita bello, obsessa, coctilibus cincta muris. Ampla situ & domibus decorata superbis. Montis in excelso stans vertice. Felix flore virum. Populosa viris. Ardua muris. Circumdata fossis. vallis. Templis religiosa piis. Populis dominata superbis. Erectos quæ tollit ad æthera muros. Oppida regni divitiora. Nondum præcipites cingebant oppida fossæ.

Urbem diruere.

Vertere ab imo mœnia. Urbem subruere, solo æ-

quare, disjicere, evertere, subvertere. Res vertere fundo. Urbem à culmine sternere. Urbem destruere. Urbis muros æquare solo. Mœnia concutere, sternere. Fundamenta quatit, totamque à sedibus urbem Eruit. Evertere inimicis ignibus urbem. Vertere urbem in cineres. Urbis tecta reddere æqua solo. Deformare excidiis urbem. Trojanam exscindere gentem.

Urere.

Dare flammis, ignibus. Dare in flammas. Imponere flammis. Tradere, committere aliquid voracibus flammis. Vulcano. Flamma crepitante cremare. Subjectis urere flammis. Totum involvere flammis nemus Dare flammis adolenda. Exurere. Omne mihi Visum considere in ignes Ilium. Sæpe etiam steriles incendere profuit agros, Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis. Iusserat hæc râpidis aboleri carmina flammis. Prosternet patrios impia flamma lares.

Ursa major, & minor.

Ventosæ, algentes, sibilantes, opacæ, glaciales, geminæ, gelidæ. Proxima signa polo. Liquidi immunia ponti. Gemini triones. Esse duas arctos, quarum hæc Cynosura vocatur Sidoniis, Helicen Graja carina notat. Sidera præbentia formam plaustri.

Magna minorque feræ, quarum regit altera Grajas,
Altera Sidonias utraque sicca rates.

Ursa major, Helice.

Helice. Parrhasis. Obliquos axes vertens, Nitido splendore fulgens. Grajis nautis observanda. Grajos regens per altum. Ursa Erimanthis. Mœnalis, Mœnalia, glacialis, hiberna. Calistonica Lycaonia. Scythica, ætheria, sinuosis flexibus. Calisto Arcadios erraverat ursa per agros, Hæc nocturna suo sidere vela regit.

Ursa minor, Cynosura.

Fulgens, nitens, moderans puppes. Dux Sidoniis carinis. Tyrios regens per altum. Fidissima nautis sulcantibus vada cærula Neptuni. Sidoniis fidissima nautis. Quæ nunquam lymphis septem mersisse triones Cernitur. Oceano lumina blanda negans.

Uti

Uti.

Capere, percipere fructum. Frui. Potiri. Regni commoda carpe mei.

Uva.

Tumida, tumens, plena purpureo mero, expressa incultis pedibus, pensilis, pendula, pampinea, racemifera. Fundens merum. Succus uvæ. Incultisque rubens pendebit sentibus uva. Plenaque purpureo subrubet uva mero. Variis solet uva racemis Ducere purpureum nondum matura colorem.

Vulcanus.

Junonigena, Mulciber. Ignipotens Deus Pater Lemnius. Tardipes, loripes, claudus, claudicans. Qui obliquo pede claudicat.

Vulgus.

Mobile, inane, leve, rude, indoctum, artis expers, ignobile, incertum, profanum, mutabile, variabile, instabile, futile, rebelle, inconstans. Pessima sectans, dum meliora probat. Monstrum execrabile; sine nomine. Rudia agmina trepidi vulgi. Stupidi fex infima vulgi. Quod modo huc modo flectitur illuc; Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Vulnerare.

Infligere, incutere vulnus. Vulnerare. Lædere, violare. Cuspide mucrone lædere. Dare, facere vulnus. Gladio, ense ferire, facere saucium. Dare cuspide vulnus. Corpus perstringere. Inter se vulnera jactant. Hasta per arma acta tremit. Dividere immani vulnere malas. Lateri capulo tenus abdidit ensem. Fixum ferrum in pulmone tepescit. Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu Rupit, & in liquido jacuerunt ossa cerebro. Lancea consequitur, rumpitque infixa bilicem Loricam, & summum degustat vulnere corpus.

Vulnerari, vulneratus.

Pati, tenere, accipere, sentire, habere vulnus. Ferre vulnus ab aliquo. Hæsit in corpore vulnus. Laniatus corpore toto. Saucius gravi vulnere. Vulnere acerbo confici. Infixum stridet sub pectore vulnus. Heu pa-

tior telis vulnera facta meis. Ob patriam pugnando vulnera passi. Vulnere tardus.

Vulnus.

Immedicabile,sanabile,honestum, non corpore dignum,mortiferum, cuspide factum, pectore clausum, Letale,Letiferum,hians,hiulcum,cruentum. Immedicabile vulnus Ense recidendum est,ne pars sincera trahatur. Quæ caussa indigna serenos Fædavit vultus, aut cur hæc vulnera cerno? Nullasque in corpore partes Noscere quas posses, unumque erat omnia vulnus.

Vulnus curare.

Sanare, tollere vulnera. Levare, fovere, ligare vulnera,Mederi vulneri. Medicam adhibere manum vulneri.

Vultus.

Juvenilis,virgineus,serenus,nitidus,placatus,placidus,amicus,severus,gravitate plenus,trux,rigidus,torvus,agrestis,iratus,albus& sine sanguine,aratus rugis, lugubris, prudens sine rusticitate, prodens animum. Qui taciti certissimus index pectoris esse solet, Vultum verba decent iratum plena minarum.

Vultum exhibere.

Develare,revelare, Promere ora, vultus.

Vultum tegere.

Abscondere, celare, condere, abdere vultum, vultus. Tegere lumina veste. Vestibus ora tegere. Prætendere oculis vestem. Manus oculis opponere. Ante oculos opponere palmas. Protegere ora dextra.

Uxor.

Pudica,legitima,fida,fidelis, amata. Socia tori, lecti. Sociata fœdere lecti. Consors, particeps tori. Conjunx amabilis. Faciens virum prole parentem. Servans jura jugalia. Servans casti socialia fœdera lecti. Non temerans, fallens fœdus conjugale. Rudis ad Veneris furtum. Cujus vitæ tenor est sine labe. Multos dilecta per annos. Similis probitate marito. Connubio juncta stabili. Vinclo sociata jugali. Connubiis sociata. Puerisque beata creandis uxor. Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere tæda.

Uxorem ducere.

Legitimo fœdere sibi jungere nuptam. Connubio stabili sibi jungere aliquam. Accipere aliquam in fœdus lecti socii, tori, connubii. Aliquam sibi vinculo sociare jugali. Subire vinculum maritum. Jugales tædas accipere. Socii fœdus inire tori. Socialia vincla subire. Debita jura subire tori casti. Coire in fœdera socii lecti.

Uxorem nolle.

Fugere, odisse connubia. Aversari tædas jugales, usum conjugii negligere. Abhorrere ab uxore, à re uxoria.

X.

XANTHUS.

Xanthi aqua. Xanthi unda. Xanthi cognomine rivum agnosco. Xanthus ne reperire viam atque evolvere posset in mare se. Ardentesque avertit equos in castra, priusquam Pabula gustassent Trojæ. Xanthumque bibissent. Qualis ubi hibernam Lyciam Xanthique fluenta Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo.

Z.

Zelus religionis, & Zelosi.

Cœlesti face flagrabas, & Regis amore Cœlitnum. Hunc unum suspirabas, hunc scilicet unum Noctes atque dies infixum corde gerebas. Unius Christi tantum inflammatus amore, Omnia fastidis; cupis hunc, nil cætera curas. Hunc unum tibi cor, tibi mens hunc deperit unum. Divini jaculis haud mollibus ictus amoris, ibat ovans, Cupidus ceu pactam id conjugis olim. In thalamos juvenis. primæ ad nova gaudia noctis. Protinus afflati cœli divinitus aura Tollebant actas ab humo super æthera mentes.

Zodiacus.

Habens bis sex figuras. Gerens duodena signa, sidera cœli micantia signa. Qui gerit volvens bis sex signa ardentia, Signifer. Orbis signifer. Circulus obliquus, Gyrus inflexus.

ZODIACI SIGNA DUODECIM.

Aries.

Laniger, corniger, celer, trux. Ductor cornigeri gregis.

gis. Pecus velleris aurati. Dux gregis. Ovium sator. Nephelejus quadrupes. Signorum princeps. Principium signis. Fulgens aurato in vellere. Reddens parem noctem & diem. Faciens tempora diurna æqua nocturnis. Non longa statione locatus. Imago lanigeræ pecudis. Phryxea pecus. Aurata pecus. Vellera Phryxeæ pecudis. Vellera aurati pecoris, Signa aurati velleris. Fulva ovis quæ nitido vellere per mare gessit Phryxum, Phryxique sororem. Qui non bene pertulit impositam sibi Hellen.

Taurus.

Corniger, horridus, ignifer, ardens, Agenoreus, nitens frontem, jacens flexo crure, aureus cornua, cornibus insignibus auro. Cui duo cornua aurea à vartice surgunt. Europæ vector. Imago, tergora, sidera Tauri. Tauri lucida signa. Cornua radiantia, micantia, torva laboriferi Tauri. Secundum astrum.

Vacca sit an Taurus non est cognoscere promptum,
Pars prior apparet, posteriora latent.

Gemini.

Cygnigeni fratres. Tyndaridæ juvenes Duo Tyndaridæ Germani pares. Progenies duplex. Proles duplex Jovis. Gemini Helenæ fratres. Frater cum Castore Pollux. Sidus geminum. Sidera geminorum fratrum. Lædæa sidera. Lædæi fratres. Imago juvenum duorum. Lampas Tyndaridûm. Gemini ardentes nitido igne. Fratres Helenæ, lucida sidera.

Cancer.

Adustus, ardens, calidus, rapidus, fervens æstivus. sole perustus, rubicundus, pressus ab Hercule curvans brachia, adurens siccos agros. Non gradiens recto limite. Retrogradus. Ætherius Ignitus. Sidus pluviale. Sitientia sidera cancri. Cancri torridus ignis. Cancri gemmantis imago. Æstivi cava tergora cancri. Octipedis cancri signa. Ardens, flagrans carcinus. Chelæ, Concava, sinuosa brachia siderii cancri.

Leo.

Æstifer, flammifer, Nemeæus, Molorchæus. Pressus Herculea manu. Primus labor Herculis. Mixta cum

cum virgine surgens. Tenens tecta proxima cancro. Fulgida stella leonis. Terga, Ora ficci Leonis. Fera pressa sub Herculeis manibus. Stella Leonis. Sidus Cleonæum. Dionæi sideris astrum. Molorchææ faces. Animosi signa Leonis. Solstitiale caput Leonis.

Virgo.

Innuba, alba, inculpata, optima. candida. Tegeæa. Spicea munera gestans. Cui flagrat arista. Quam Libra comes sequitur. Cui ceu Siriaco torretur spica calore. Fulgida stella Erigones. Species virginis almæ. Almæ virginis astrum. Astræa. Puella. Erigone. Jubar Erigones. Sina Astreæ. Erigone sacrata pio parentis amore. Erigone seculi regina vetusti.

Libra.

Pendula; pendens lance pari. Bilanx, pendens pari pondere, justitiæ ministra. Dividens medium orbem luci atque umbris. Suspendens noctem paribus diebus. Æquans nitidos dies obscuris noctibus. Æquans diem noctemque paribus horis. Trutinæ species Æquale jugum. Tepidum sidus libræ. Pondera libræ. Æquata brachia libræ. Lances libræ.

Scorpius.

Violentus acumine caudæ, veneno armatus. Ferens cauda letale venenum. Venenifer cauda unca. Elatæ metuendus acumine caudæ. Pandens, expendens & exercens audacius chelas. Curvans brachia longo circuitu. Violenta cuspide sævus. Animal quod cauda dirigit ictum. Nepa. Astra Nepæ. Signa Nepæ. Chelæ minaces.

Sagittarius.

Arcu pollens, tendens arcum. Tergeminus. Iaculis armatus & arcu. Curvans, sinuans arcum. Minitans volucri sagitta. Semivir arcipotens. Sagittifer. Sagittifer Chiron armatus arcu. Centaurus tela gerens. Sidera Phillyrii senis. Æmonii arcus. Æmoniæ sagittæ. Senior formæ conjunctus equinæ. Thessalicæ sagittæ. Formæ bicorporis astrum.

Capricornus.

Aquosus, imbrifer, humidus, tropicus, solstitialis.

Cauda, cornuque minax. Radiantia cornua tollens. Cornibus armatus. Salsi gurgitis hircus. Corniger hircus. Caper liquidi æquoris. Cornua capri. Sidus Capricorni. Astra, sidera capri. Æquoris hircus. Tyrannus Hesperiæ undæ. Ædes Ægocerotis.

Aquarius.

Humidus, humens, udus, fluvialis, madidus, nimbifer, juvenilis, resupinans humentes urnas, effundens aquam urna, gerens urnam, spargens, deturbans pluvias, gestans turbidas aquas. Sidus Aquarii. Fusor aquæ. Juvenis gestator aquæ. Puer Iliades, Iliacus, Idæus. Trojanus superis pocula miscens. Cui aquæ fecerunt nomen. Hydrochoos. Phrygius. Ephœbus. Pocula Ephœbi. Hydrophorus juvenis. Ganymedes natus Dardanio Troë. Quem Divûm mensis astare loquuntur. Ganymedeæ aquæ, lymphæ. Astrum fusoris aquæ.

Pisces.

Ætherii, æquorei, gemelli, duo, Gemini sub æthere. Duo signa sub uno. Ultimus ordo. Qui nectuntur caudas late fusis ex ordine stellis. Amantes flumina. Rutilantia sidera aërii piscis. Pluviosi sidera piscis. Sidus piscis aquosi. Lucida terga gemini piscis. Quos & geminos fusa vincla astringit.

Zythus.

Cerevisia, vel cervisia, dulcis, grata palato, levans, restinguens, sedans sitim. Pellens turbatæ nubila mentis. Ejiciens tristes ex animo, mente, corde dolores. Turbans cerebrum, capitis penetralia. Ceres lupulo cocta. Vinum hordeaceum. Cerealis potus. Poculum cereale.

Zythum coquere.

Conficere cerealem liquorem. Cererem crasso confundere succo. Cererem coquere lupulo.

FINIS.

INDEX

INDEX DICTIONUM QUARUM PHRASES HOC libro continentur.

Numerus paginam notat.

Angli,

Con-

Deus

Hercu-

Infinitus,

Matrona,

N.

Be-

I N D E X.

Con-

Deus

Hercu-

Infinitus,

Matrona,

Navem

Oraculum

Pur-

Aute, recognita, huic inerant qua errata libello:
Lector amande, tuo corrige Marte nova.

FINIS.

j

SYNONYMA
VIRGILIANA.

Acheron.

A Mnis severus Eumenidum.

Achilles.

Pelides.

Æneas.

Veneris filius, Teucrorum Rex. Natus Dea, Satus Anchisa. Anchisiades. Tros Anchisiades. Satus sanguine Divum. Anchisa generate Deum certissima proles. Dux Anchisiades. Dux inclyte Teucrum. Laomedontius Heros. Fortissimus Teucrum. Maxime Teucrorum ductor. Teucrum, atque Italum fortissime ductor. Troius Heros. Dux Dardanius. Ductor Rhœteius. Romanæ stirpis origo.

Æolus.

Rex tempestatum.

Æquinoctium.

Libra die somnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci atque umbris jam dividit orbem.

Aer.

Jupiter pro aëre sæpe ponitur. Maturis metuendus Jupiter uvis, *id est tempestas aëris & varietas.* Aëris in campis. Magnum per inane. Longum per inane. Vacuum per inane. *Inane vocamus aërem, quod vacua omnia impleat. Nihil enim pari natura vacuum potest.* Levis æther. Iter liquidum. Liquidus æther.

Aer infectus.

Corruptus cœli tractus.

Æs.

Metallum æris.

Æstas.

Et quantum longis carpent armenta diebus. Ubi pulsam hyemem sol aureus egit sub terras, cœlumque æstiva luce reclusit. Alas pandere ad æstivum solem. Qua parte calores Austrinos tulerit.

Æstus

Æstus.

Rapidi potentia solis. Sol rapidus. Fervor. Ardor. Calor.

Æther.

Ætherea plaga. Æthra siderea.

Ævum.

Terminus ævi. Vetustas ævi. Meta ævi dati.

Africa.

Libyæ oræ. Pœnorum arva. Libyæ regna. Libicum littus. Deserta siti regio. Libyæ solis erratur in agris. Libyæ deserta. Et Libyæ lustrare extrema jubebo.

Agamemnon.

Atrides. Ipse Mycenæus magnorũ ductor Achivum.

Agaso.

Agitator aselli.

Ager.

Pinguia culta. Fertilis ubere campus. Jugera ruris. Florea rura. Arva. Agellus.

Agger.

Oppositas moles pellunt. Agger terræ. Ecce maris magni claudit nos obiçe pontus, *id est, aggere.*

Agmen.

Conventus trahit in medios, turbamque sonantem. Eum stipata tegebat. Turba Ducum. Caterva. Manus. Cohors.

Ahenum.

Costæ aheni.

Ala.

Remigium alarum. Pennæ præpetes. Volucri vestivit tegmine corpus.

Alba.

Albanæ urbes. Albani patres. Albani reges Albæ de nomine dicti.

Alecto.

Virgo sata nocte. Cocytia virgo. Erinnys.

Alpes.

Aggeribus socer Alpinis descendens. Alpinæ nives.

Alpheus.

Elidis amnis. Alphea flumina Pisæ.

Alvearia.

Aula. Ædes. Cerea regna. Cellæ. Castra. Caveæ. Cubilia ramosa. Sese in cunabula condent. Domus. Horrea. Lares. Limina. Nidi. Oppida. Patria. Portæ. Penates. Præsepia. Septa domorum. Sedes. Stabula. Tecta. Thalami.

Alvus.

Uterus.

Ambrosia.

Ambrosiæ odor liquidus. Ambrosiæ succus salubris.

Amor.

Est mollis flamma medullas. Ignis occultus, cæcus. Et cæco carpitur igni. Furor insanus, *de vehementi amore.* Vulnus tacitum. Stimuli amoris.

Andromaché.

Hectorea conjunx. Conjunx Hectoris.

Anima.

Aurai simplicis ignis. Sensus ætherius. Spiramenta animæ. Latebræ animæ.

Animæ.

Tenues sine corpore vitæ. Exangues umbræ. Umbræ ibant tenues, simulacraque luce carentum.

Annus.

Annus exactis completur mensibus orbis.

Antrum.

Lustra ferarum. Domus montis. Magna ora domus Fores antri. Ferarum tecta. Stabula alta ferarum. Spelæa ferarum. Seu terra minutis Rara foraminibus.. Specus. Domus alta, Spelunca. Caverna.

Anus.

In vultus sese transformat aniles.

Apollo.

Phœbus. Pastor ab Amphryso. Delius vates. Carminis auctor. Phœbus Apollo. Numina Phœbi.

Aqua.

Agmen aquarum. Gelidus liquor. Poculaque inventis Acheloia miscuit uvis. (*Poculum pro aqua quæ continetur in poculo per Metonymiam.*) Humor. Fluvii recentes. Lympha. Latices calidi. Unda. Largos humeris infundere rores.

Aquila.

Aquila.

Jovis ales. Jovis arminger. Caucaseasque refert volucres id est aquilas.

Arabia.

Panchaia pinguis arenis Thuriferis. Eoæ Arabum domus.

Arcus.

Cornuque intensa retendit (*id est arcum corneum.*) Nervus equinus (*id est arcus ex equi nervis factus.*)

Arena.

Nymbus arenæ. Agger arenæ. Examina arenæ.

Argentum.

Argenti rivus. Spuma argenti. Pondus argenti. Talentum argenti. Semen argenti.

Artifex.

Manus artificis.

Arundo.

Silva arundinea. Arundinei canales.

Arx.

Castrum. Castellum montosum.

Ascanius.

Julius, Dardanius puer. Nepos Veneris.

Asia.

Urbes Asiæ. Oræ. Asiæ. Orbis. Asiæ. Campus ubi Troja fuit.

Athenienses.

Theseidæ. Cecropidæ.

Avaritia.

Amor habendi. Auri amor. Auri sacra fames.

Avis.

Turba agminis aligeri. Alituum genus. Pictæ volucres. Ales. Agmen aligerum. Vitæ volantum. Nubes aeria volucrum. Catervæ avium. Avium cœtus sublimis. Gaudete, ô celeres, subnixæ nubibus altis.

Aurum.

Auri metallum. Nitor auri. Aurea vena. Auri talenta. Auri pondus. Species auri.

Auriga.

Equorum agitator.

Aurora.

Conjunx Tithonia.

Autumnus.

Atque ubi jam breviorque dies & mollior æstas. Autumni sub frigore primo. Prima vel autumni sub frigora.

B.

Bacchus.

Lyæus. Liber. Lenæus pater. Jacchus.

Barba.

Tum mihi prima genas vestibat flore juventa. Pubentes genæ. Ora puer prima signans intonsa juventa. Tu quoque flaventem prima lanugine malas.

Bellum.

Fata belli horrida. Pestis belli. Grave Martis opus. Incendia belli. Rabies belli. Scelerata insania belli. Horrentia Martis arma. Mars dubius. Belli labor, pericula, prælia. certamina. Tempestas. *Nam peculiare est, Poëtas belli impetum cæli tempestatibus comparare* : Sic Virgilius 7. Æn. *bellum comparat diluvio. Nam in bello non secus ac in tempestate & diluvio omnia prosternuntur, & intereunt.*

Bellator.

Acer in armis. Armis insignis. Inclytus armis. Egregius armis. Bello expertus & armis. Insignis felicibus armis. Pictis conspectus in armis. Acerrimus armis. Insignis præstantibus armis. Ingens animis. Ingens corpore & armis. Sævus in armis. Egregius fulgentibus armis. Acer in armis. Qui tunc florebat in armis. Durus bello. Asperrimus studiis belli. Genus intractabile bello. Genus insuperabile bello. Bello vivida virtus. Clarus bello. Invicta bello dextera. Bello expertus & armis. Proles pulcherrima bello. Sunt nobis fortia bello Pectora. Gens bello præclara. Et bello lecta juventus. Bellis assuetus. Ductor fortissimus bello. Pars ingens belli. Vivida bello Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli. Proles, bello præclara. Experti bello juvenes. Desueta bello agmina. Frigida bello dextera.

Bivium.

Bivium.

Partes ubi se via findit in ambas.

Boreas.

Aquilo. Boreæ frigus penetrabile. Spiritus Boreæ. Vires Boreæ.

Bos.

Mugitus boum. Armenta boum. Forma bovis. Corpora boum.

Bubo.

Alitis in parvæ subito collecta figuram. Quæ quondam in bustis ac culminibus desertis, Nocte sedens secum canit importuna per umbras.

C.

Cacumen.

Vertex. Apex. Culmen. Summi fastigia culminis.

Cachinnus.

Risus solutus.

Cadaver.

Corpus frigentis & ora. Spoliatum lumine. Exuviæ. Funus: Cineres ingrati. Confusæ stragis acervus. Corpus exanimum. Exanimus.

Caduceus, & um.

Virga Mercurii.

Cæcus.

Captus oculis. Cui lumen ademptum.

Cajeta.

Æneia nutrix.

Cœlum.

Arx ætheria. Cœli convexa. Supera alta. Ætheria plaga. Siderea sedes. Deum domus alta. Supera, convexa. Tecta Jovis. Regnum Jovis. Sedes superæ. Domus omnipotentis olympi. Aërea sedes. Aurea stellantis regia cœli. Auræ ætheriæ. Ad superum sedes ascendere. Ad sidera rursus Ætherea & superas, cœli venisse sub auras. Cœli porta. Supera regna. Aurea cœli regia. Orbes ætherei. Regio cœli. Sidera. Insuetum limen Olympi.

Cœptum.

Fortes ausus,

Calamitas.

Clades. Casus acerbus. Discrimina rerum. Fata aspera. Incommoda. Labores duri. Malum. Pericula. Res egenæ, arctæ, duræ.

Calcar.

Quadrupedemque citum ferrato calce fatigat.

Calceus.

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis. Barbara tegmina crurum. Continuis rimis calcanea scissa rigebant. Crudus tegit altera (vestigia) pero Ocrea.

Campus.

Maxima spatia campi. Campi æquor. Æquor, pro *planicie campi.* Per aperta æquora, *id est, per planiciem camporum.*

Candela.

Inverso bibulum restinguens lumen olivo. Oppositaque manu lumen defendit ab aura. Lumina fida locat.

Capitolium.

Tarpeia sedes. Tarpeia arx. Capitoli immobile saxū.

Capella.

Caprigenum pecus. Capræ.

Caper.

Vir gregis. Pater hædorum. Hircus.

Carthago

Tyriæ arces. Arces Carthaginis. Urbs Sidonia. Punica regna vides. Urbs Tyria. Urbs Agenoris.

Caseus.

Et pressi copia lactis.

Cassandra.

Priameia virgo. Cassandræ vatis imago.

Castra.

Tentoria, Hic sævus tendebat Achilles.

Caverna.

Tuta latet arce viator, Aut amnis ripis, aut alti fornice saxi. Sæpe exiguus mus, Sub terris posuitque domos atque horrea fecit. Sub terra fodere larem. Est specus ingens. Exesi latere in montis.

Cerberus.

Ingens janitor antro. Æternum latrans exangues terreat

terreat umbras. Tartareus custos. Janitor orci.

Ceres.

Eleusina mater.

Cete.

Immania corpora ponti.

Charon.

Portitor orci. Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos.

Chasma.

Video medium discindere cœlum.

Ciconia.

Cum vere rubenti. Candida venit avis longis invisa colubris.

Circe.

Solis filia. Nympha genitum Laurente Marica.

Coitus.

Concubitus. Dulcia furta.

Commodum publicum.

Tantumque bonis communibus obsto.

Consanguinitas.

Consanguinitate propinquus. Cognato sanguine victus, Quodq; à stirpe fores geminis conjunctus Atridis

Corcyra.

Phæacum arces.

Corona.

Sertum. Mollique fluentem Fronde premit crinem.

Conscientia.

Mens sibi conscia recti.

Cras.

Crastina hora.

Creta.

Curetes. Dictæum antrum. Ora Curetum. Cressa nemora. Gnosia regna. Gnosia tellus. Minoia regna, Littora Cretæ, Cretæa Ida.

Creusa.

Divæ Veneris nurus.

Crimen.

Sceleris contagia. Scelus. Vestigia fraudis. Commissa. Piacula. Nefas. Culpa. Facinus. Conscius audacis

andacis facti. Et mala gentis gaudia (*sc. ex flagitiis perpetratis concepta.*)

Crocus.

Crocei odores. Croceis halantes floribus horti.

Crudelis.

Quem nec longa dies, pietas nec mitigat ulla. Ferus. Corda aspera. Trux. Sub truce nunc parvi ludentes Colchide nati.

Cumæ.

Urbs Cumæa. Cumarum oræ. Chalcida arx. Sedes Sibyllæ.

Cupido.

Flagrantesque Dei vultus simulataque verba. Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis. Insideat quantus miseræ Deus. At levis ille Deus. Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater Iratum potuit. Natus Veneris.

Cupressus.

Fronde coronat Funerea. Cyparissus.

Currus.

Plaustrum. Axis, ut; Volat vi fervidus axis faginus, *id est currus de fago factus.* Bigæ. Quadrigæ.

Cutis.

Pellis. Corium. Tergum. Tergus. Vellus.

Cygnus.

Littoreas agitabat aves.

Cybele.

Magna Deum genitrix. Phrygia mater. Berecynthia mater. Idæa mater. Alma parens Idæa Deum, cui Dindyma cordi. Turrigeræque urbes, bijugique ad fræna leones, Cybelle.

Cyclopes & Gigantes.

Genus Cyclopum. Ætnæi fratres. Titania pubes. Terræ alumni.

D.

Damnatus.

Non me impia namque Tartara habent, tristesque umbræ.

Dardanus.

Electra Atlantide cretus.

Daunus.

Parens Turni. Daunius heros.

Delos.

Ortygia. Urbs Apollinis.

Diana.

Phœbi soror. Trivia. Nemorum cultrix. Latonia virgo. *Dictynna.*

Dido.

Phœnissa. Elisa.

Dies.

Longi soles, *pro diebus.* Lux toto longior anno. Melior pars acta diei. Horæ diurnæ.

Sub dio.

Nudoque sub ætheris axe.

Dii.

Divi. Cœlestes. Animi cœlestes. Cœlicolæ. Supera alta tenentes. Cœlestia corpora. Gens Deum. Numina Divum.

Diligentia.

Vigilantia. Industria. Si quid in arte mea possum promittere curæ.

Diomedes.

Tydides.

Domus.

Septa domorum. Limina tectorum. Ostia domus ingentis. Sedes. Patria. Penates. Domorum tecta. Ædes. Tecta. Limina nota.

E.

Ebur.

Elephantus solidus. Corsellæ tereti nectebat dente cicadæ, *id est, dente eburno.*

Ebrius.

Multoque jacebat Membra Deo victus. Expletus dapibus vinoque sepultus.

Eclypsis.

Cum caput obscura nitidum ferrugine texit. (*sc. sol*) Defectus varios solis, Lunæque labores. Impiaque extremam timuerunt secula noctem. Nec fratris radiis obnoxia surgere Luna.

Echo

Echo.

Aut ubi concava pulsu Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago. Et vox assensu nemorum ingeminata remugit. Et vocem latè nemora alta remittunt. Vocemque inclusa volutant Littora. Gemitu nemus omne remugit.

Eloquentia.

Nec fando victor Ulysses Larga copia fandi. Quarum quæ fandi doctissima Cymodocea.

Elysium.

Elysius campus. Devenere locos lætos & amœna vireta. Fortunatorum nemorum sedesque beatas. Et pauci læta arva tenemus. Amœna piorum concilia.

Eques.

Equitumque exercitus omnis. Agmen equitum. Equum domitor.

Equus.

Pecus equinum. Instratos ostro alipedes. Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat: Gemitosque jugales. Stat sonipes & frena ferox spumantia mandit. Cornipes. Alipes. Quadrupedans.

Evander.

Arcadius rex. Rex Arcas. Romanæ conditor arcis.

Eumenides.

Erinnyes. Sorores Tartareæ. Diræ. Agmina Eumenidum.

Excidium.

Venit summa dies. Ultimus dies. Res summa. Supremus labor. Sors suprema. Hinc equidem occasum Trojæ tristesque ruinas Solabor.

Exercitus.

Manus omnis. Copia Teucrum. Nymbus peditum. Agmen equitum. Florentes ære catervæ. Equitatus, Robora lecta pubis. Globus ingens. Dant cuneum, densaque ad muros mole feruntur.

Exul.

Finibus extorris, complexu avulsus Juli. Profugus ab oris patriis. Ignotis exulat oris. Pulsus patria.

F *Falx*

F

Falx.

Curvo Saturni dente relictam Persequitur vitem attondens.

Fames.

Penuria edendi. Improba ventris rabies. Collecta fatigat edendi Ex longo rabies.

Favor.

Gaudens popularibus auris. Si qua piis animis manet infelicis Amatæ Gratia.

Fax.

Flamma ingens. Et noctem flammis funalia vincunt. Ardentem conjecit lampida. Flagrantem fervida pinum sustinet. Lumina fumea tædis. Tædæ ardentes. Lucet via longo ordine flammarum. Testa ardens. Nocturnum lumen. Urit odoratam nocturna in lumina cedrum, Pascunturque ignes nocturni & lumina fundunt.

Fera.

Genus omne ferarum. Ora ferarum. Variarum monstra ferarum. Vultus ac terga ferarum. Turba ferarum. Agmen ferarum. Bellua.

Ferrum.

Ferri rigor. Æternaque ferri robora. Non æris (*id est ferrum*) flammis succumbere cernis.

Fidelis.

Jam certa tulistis pectora. Per littora certos Dimittam (*id est fideles exploratores.*)

Filia.

Nata, Sola domum & tantas servabat filia sedes. (*Unica filia totam spem posteritatis sustentabat.*)

Filius.

Proles virilis. Natus. Si quis mihi parvulus aula Luderet Æneas. Parva corpora natorum. Maximus natorũ.

Fimbria.

Quàm plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibea cucurrit. Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Et circumtextum, croceo velamen acantho. Pictum croceo velamen acantho.

Fistula

Fistula.

Arundo tenuis. Avena. Calamus. Cicuta. Stipula stridens. Tympana vos buxusque vocant, (*id est fistula buxea.*)

Fluctus.

Præruptus aquæ mons. Magnaque surgunt æquora. Ingens pontus.

Fluvius.

Flumen. Fluenta. Torrens. Amnis.

Fodinæ.

Aëris metallum. Rivus argenti. Venæ auri. Aurea vena. Auri metallum. Spuma argenti. Semen argenti. Insula inexhaustis chalybum generosa metallis.

Fœmina.

Fœmineum genus. Mixta Deo mulier. Agmina fœminea.

Folium.

Teneræ frondes. Foliorum umbra. Luxuria foliorum.

Fons.

Caput amnis.

Forceps.

Ferroque manus armata, (*id est, forcipe.*)

Fores.

Janua. Ostia. Et reserat clausa quæ prævidet ostia clavi. Aditus patentes.

Formosus.

Pulcher. Insignis facie. Forma pulcherrimus. Forma insignis. Pulcher ante omnes forma. Egregius forma juvenis. Quo pulchrior alter non fuit. Decus egregium formæ. Cervus erat forma præstanti. Et formæ conscia conjunx. Forma cum vinceret omnes.

Frater.

Germanus. Impia germani manat quo sanguine dextra. Fratrum stipata cohors. Pulcherrima fratrum corpora.

Fraus.

Priscæ vestigia fraudis. Dolus. Astus. Ars Pelasga. Aut aliquis latet error (*id est, dolus*) Ars Sinonis. Insidiæ.

fidiæ. Furta paro belli convexo in tramite sylvæ.

Frenum.

Capistrum. Lupatum durum. Habenæ. Lorum.

Frigus.

Gelu. Horrida bruma gelu. Boreæ frigus. Hyems dura.

Fructus.

Arborei fœtus. Et gaza lætus agresti.

Frumentum.

Frumenti herba. Frumenti acervus. Farris acervus. Exuberet annus cerealis mergite culmi. Proventus. Ceres. Gravidi Cereris fœtus.

Fulgur.

Cæci in nubibus ignes. Fulgores terrifici. Vibratus ab æthere fulgor. Ignea rima micans. Crebris micat ignibus æther. Fulminis ignes. Ingeminans abruptis nubibus ignis.

Fulmen.

Ifisa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem. Fulminis alæ. Fulminis afflavit ventis, & contigit igni. Telum flagrans. Tela Typhoëa.

Funis.

Et linea vincula rupit. Stuppea vincula. Vinclorum immensa volumina.

Furiæ.

Diræ ultrices. Furiarum maxima juxta Accubat. Virgo sata nocte. Cocytia Virgo. Furiarum ora. *Vide Eumenides.*

G.

Galea.

Tegmina tuta capitum. Conus galeæ. Cassis. Corona, *pro galea* 5 *Æn.* Omnibus in morem tonsa coma pressa corona. *Hypallage pro tonsa coma.*

Gallus gallinaceus.

Excubitorque diem cantu prædixerat ales.

Ganymedes.

Puer frondosa regius Ida. Quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.

Gemma.

Gemma.

Conchea bacca maris. *In Culice.*

Genus.

Domus. Sanguis. Stirps. Progenies. Fortuna domus. Gens. Ut; Neptunique ipsa deducat origine gentem.

Genu.

Proles.

Gladius.

Ensis. Ferrum. Mucro. Chalybs vulnificus.

Græci.

Achivi. Achaica manus. Argiva phalanx. Argolici. Argolica gens. Argi. Inachii. Danai. Gens Danaum. Graii. Grajum populi. Manus Achaica. Myrmidones. Pelasgi. Pubes Pelasga.

Græcia.

Urbes Argolicæ, Grajæ, Inachiæ. Grajugenum domus.

Grando.

Imber tortus.

H.

Hasta.

Longa abies, *pro hasta*, ut; Longa transverberat abiete pectus. *Pro hasta ex abiete.* Præfixa hastilia ferro. Ferro præfixum robur acuto: Gesum Alpinum, (*id est hasta Gallica,*) Phalarica.

Hecuba.

Cisseis.

Helena.

Tyndaris. Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacænæ. Trojæ & patriæ communis Erynnis.

Helicon.

Aonius vertex.

Hercules.

Alcides. Tyrinthius. Amphitryoniades.

Hermione.

Conjunx Orestis.

Hesiodus.

Ascræus senex.

Hetruria

Hetruria.

Oræ Tyrrhenæ, Tuſcæ. Sedes Tyrrhena. Jugis concedit Hetruſcis. Regna Tyrrhena, Tyrrhena arva. Tyrrhena oppida. Extremæ urbes Coryti. Sedes Evandri.

Hiatus.

Terra dehiſcens. Immane barathrum. Atra vorago

Hircus, vide, Caper.

Hirundo.

Progne. Et manibus Progne pectus ſignata cruentis. Voſque ô crudeli fatorum lege puellæ Dauliades.

Hydra.

Bellua Lernæ. Lernæus anguis.

Homo.

Homines durum genus. Hominum genus. Genus humanum. Mortales, Mortalia pectora. Ferrea virum progenies. Animæ viles.

Homo procerus.

Ingens corpore. Duo maxima Teucrum Corpora. Ipſe arduus altaque pulſat ſidera. Abietibus juvenes patriis & montibus æquos. Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus Vertitur arma tenens, & toto vertice ſupra eſt.

Hoſtis.

Hoſtilis facies. Facies inviſa.

Humeri.

Lati armi.

Hyems.

Hybernum ſidus. Frigidus annus. Brumæ intractabilis imber, Horrida cano Bruma gelu. Bruma frigida.

I.

Ida mons.

Ida Phrygia. Juga Idæ. Montibus Idæ Phrygiæ. Idæa terra, Urbes Idææ. Mons Idæus. Idæum nemus. Idæa ſilva, Cretæa Ida.

Ignis.

Vulcanus. Ille ut Vulcania ferro Vulnera (*id eſt ignem*) protectus depellere navibus inſtet. Acies. Vulcania. Pineus ardor (*id eſt, ex pinu ignis.*) Flammea

meſſis.

messis: Dumque suas peragit Vulcanus, Vestaque partes. Incendia: Focus: Diripuere focos (*id est, ignem ex focis, per Synechdochen,*) Flamma.

Ignis elementaris.

Aurai simplicis ignem.

Illyria.

Littus Illyricum: Sinus Illyrici: Ora æquoris Illyrici, Regnum Liburnorum.

Imago.

Facies: Species: Forma.

Imperium.

Sceptrum: Fasces: Rerum habenæ: Dum res stetit Ilia regno. Regnique coronam Cum sceptro misit.

Infernus.

Alta ostia Ditis: Janua Ditis: atri: Sævi spiracula Ditis: Diri sacraria Ditis: Ego Ditis opacas Cogor adire domos. Ditis pallentia regna: Mænia Ditis: Tristis sine sole domus: Fauces grave olentis averni: Luci Averni: Averna: Amnes Erebi: Sedes Erebi: Fauces Orci: Tænariæ fauces: Limen sævi regis: Luci Stygii: Lacus Stygius: Lucus nigra formidine caligans: Loca nocte silentia latè. Nox profunda: Orcus pallidus: Fauces Orci: Phlegethon. Tartareus: Palus inamabilis: Regna Diis invisa: Regna invia vivis: Regna inania: Regis inferni janua: Regna pallida: Sedes Tartareæ: Infernæ sedes: Dirarum sedes sororum: Cocyti sedes: Cocyti stagna: Sedes Erebi: Strepitus Acherontis avari: Styx atra: Tartara: Tartarus tenebrosus: Intima Tartara lethi: Tenebræ Stygiæ: Unda Tartarei Acherontis: Tecturis operta subire: Umbræ pallentis Erebi: Umbræ infernæ: Undæ Stygiæ.

Insula.

Et variis legimus freta consita terris.

Invidia.

Invidiæ telum.

Ira.

Irarum æstus: Irarumque omnes effundit habenas: Irarum fluctus: Animus acerbus.

Iris.

Iris.

Thaumantias: Ceu nubibus arcus Mille trahit varios adverso sole colores: Ingens sub nubibus arcus.

Italia.

Saturnia tellus. Lavina littora: Arva Saturnia: Hesperia: Hesperia magna: Itala regna: Italiæ tellus: Ausoniæ tellus: Arva Ausoniæ: Regnum Italiæ: Romana tellus: Regnum Hesperiæ: Fines Itali: Ausonius Tybris: Italæ oræ: Littus Hesperium: Romula tellus: Portus Ausonius: Arva fertilis Ausoniæ: Italum urbes: Italæ urbes: Arva latina: Lavini regnum: Ausonia: Oenotria tellus: Arva vicina Tybridis; Latium: Laurentia arva.

Itali.

Ausonii coloni: Antiqui Ausonii: Gens Itala: Gentes Italum: Nepotes de gente Itala: Laurentes populi: Oenotrii viri.

Juno.

Sæva Jovis conjunx: Regina Deum: Saturnia: Divum regina. Jovisque Et soror & conjunx: Germana Jovis: Saturni altera proles.

Jupiter.

Chaonius pater: Sceptrum Dictæi regis: Rex cœli: Pater omnipotens: Divum pater atque hominum rex: O qui res hominumque Deûmque Æternis regis imperiis & fulmine terres. Hominum sator atque Deorum. Superi regnator Olympi. Superoque nitentem Cælicolûm regi mactabam in littore taurum. Jupiter omnipotens. Deum regnator: Saturnius pater: Rex magnus Olympi: Ipse Deûm genitor: Pater summi regnator Olympi: Torquet qui sidera mundi: Magnus pater Divûm. O pater, ô hominum Divûmque æterna potestas. Rerum cui summa potestas: Magni regnator Olympi: Rex ætherei Olympi: Omnipotens genitor: Pater ille Deûm: Hominum sator atque Deorum: Rex ætheris alti: Rex omnipotentis Olympi: Hominum rerumque repertor: Rex Deûm: Cœlum & terras qui numine torquet: Torquet qui sidera cœli.

Juturna.

Juturna.

Turni soror; Dea Daunia: Germana Turni.

Juvenis.

Vos ô quibus integer ævi Sanguis, ait, solidæque suo stant robore vires. Corpus juvenile: Robora pubis lecta.

Juventus.

Pubes indomita: Impubes manus.

L.

Lac.

Læta magis pressis manabunt flumina mammis. Copia lactis.

Lacryma.

Fletus. Largoque humectat flumine vultum. Guttisque humectat grandibus ora. Lacrymosæ voces.

Lana.

Tenuia lanæ vellera. Si tibi lanicium curæ. Greges villis mollibus. Munus niveum lanæ.

Lapis.

Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus arvis. Lapillus. Tophus scaber, (*genus lapidis.*)

Larva.

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.

Latium.

Finis Latini. Arva Latina.

Lectus.

Thalamus. Stratum molle. Torus. Cubile.

Leges.

Fas & jura. Forum insanum.

Lethe.

Lethæus amnis. Lethæi fluminis unda. Lethæus fluvius.

Libya.

Libyæ agri. Libyæ oræ. Libyæ deserta. Libyæ extrema. Littus arenosum Libyæ. Libyci fines. Regna Libyæ. Æquor Libycum. Deserta siti regio.

Linter.

Alnus cavata.

Lis.

Lis.

Discordia. Rixa. Jurgia. Dissensus varius.

Longus.

Jamque ascendebant collem qui plurimus urbi Imminet Item. Plurimus Eridani per silvam volvitur amnis. Porrectus.

Lucifer.

Luciferi primo cum sidere. It portis jubare exorto. Purpureoque rubens surgat jubar aureus astro.

Luna.

Phœbe. Globus lunæ lucens. Cornua lunæ Radiantis imago lunæ. Orbita lunæ.

Lydi.

Mœonidæ, Mœoniæ juventus. Gens Lydia.

M.

Maculæ.

Notæ maculosæ. Paribus lita corpora guttis. Ceruleæ cui terga notæ, maculosus & auro Squamam incendebat fulgor.

Magistratus.

Hic sceptra accipere & primos attollere fasces Regibus omen erat. Senatus sanctus. Fasces populi.

Malus.

Arbor mali.

Manus.

Palma. Dextera.

Mare.

Tractus maris. Æquor. Æquor maris. Maris facies.. Campi liquentes. Maris unda. Æquor. Campi salis. Rorem late dispergit amarum. Arva Neptunia. Gurges, *pro mari*, ut; Tollimur in cœlum curvato gurgite. Marmor. Neptunus. Oceanus. Pontus. Pelagus. Salum. Fretum. Altum Profundum. Cærula. Tentare Thetyn ratibus. Per maxima Nerei stagna viam scindens. Vada cærula.

Maritus.

Conjunx.

Marmor.

Lapis Parius.

Mater.

Genitrix. Alma parens.

Mars.

Mavors, Arma Martis, Bellipotens,Gradivus, Gradivus rex, Gradivumque patrem Geticis qui præsidet arvis. Bellator Deus.

Medicina.

Cui ipse suas artes sua munera lætus Apollo dabat. Scire potestates herbarum usumque medendi. Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis Nequicquam trepidat.

Medea.

Cum cernam Colchida matrem Anxia sollicitis meditantem vulnera natis.

Membra.

Artus.

Membrum genitale.

Genitale arvum.

Memnon.

Auroræ filius. Et nigri Memnonis arma.

Mercurius Deus.

Maja genitus. Cyllenius. Interpres Divûm. Materno veniens ab avo Cyllenia proles.

Mercurius stella.

Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Meridies.

Ad medium conversa diem. Nam mediis fervoribus acrior instat. (*sc. Oestrum.*) Medium sol igneus orbem Hauserat. Sol medium cœli conscenderat igneus orbem. Jam medias operum partes evectus erat sol. Medios cum sol accenderit æstus. Cum sitiunt herbæ & pecori jam gratior umbra est.

Minos.

Gortynius heros.

Minerva.

Pallas. Divæ armipotentis ad aram Procumbit. Armipotentis belli præses. Tritonia virgo.

Mola.

Mola.

Fruges salsæ.

Molaris.

Lapis incursus, *rudis, non dedolatus.)*

Mons.

Plaga pinea montis. Saxi dejectæ vertice capræ. Ardua terrarum. Tonitruque tremiscunt Ardua terrarum, *id est montes.* Supercilium clivosi tramitis. Juga montis. Specula aërii montis. Excelsus vertex montis. Capita aspera montis. Ardua montis deserta. Summus vertex montis. Claustra montis.

Monstrum.

Portentum. Prodigium.

Morbus.

Languor. Corporeæ pestes.

Mors.

Lethum: Mortis imago: Via mortis: Inclementia mortis: Et calor infuso decedit frigore mortis: Obitus difficilis: Atra dies: Funus: Inexorabile fatum: Extrema hora: Finis ævi: Somnus ferreus: Æterna nox: Parcarum dies.

Mortarium.

Lapidisque cavum demittit in orbem.

Multitudo.

Manus: ut; Omnique manu stipata meorum Insequar, corona ut; Muros varia cinxere corona. Cuneus: ut, Densi cuneis se quisque coactis Agglomerant. Cuneus theatri.

Mundus.

Corpus mundi, Prima nascentis origo mundi. Orbis, Diversæ partes orbis. Terrarum orbis. Immensus terræ orbis.

Musæ.

Phœbi chorus omnis: Pierides. Tecumque faventes In nova Pierio properent à fonte sorores. Quare Pierii laticis decus ire sorores.

N.

Narcissus.

Narcissi lacryma.

Nauvragium.

Funus : Quibus tot funera passis. *Naufragium funus vocat, id est, meram mortem.*

Navis.

Phaselus : Puppis : Rates : Carina : Abies uncta Trabs cava : Cymba : Lembus : Simul accipit alveo Ingentem Æneam : Prora : Biremis : Navigium : Pinus : *pro navi ; materia pro re confecta.*

Nauta.

Navita : Navis ductor : Rector navis : Gubernator : Magister : Vector : Namque gubernaclum multa vi forte revulsum, Cui datus hærebam custos, cursusque regebam.

Neapolis.

Parthenope.

Neptunus.

Saturnius domitor maris : Deus maris : Frater Junonis.

Nidus.

Antiquasque domos avium : Alta cubilia.

Nix.

Terra informis aggeribus niveis. Gaudetque nivali Vertice se attollens pater Appenninus ad auras.

Nox.

Noctem ducentibus astris : Frigida noctis umbra : Obscurum noctis.

Nubes.

Nebula : Nubila : Ingens arcus ut ; Et bibit ingens arcus. *id est. nubes quæ videtur humorem attrahere sereno cælo.* Sol pallentes discutit umbras. Nimbus, *pro nube.* ut 8. Æn. Tonitru cum rupta corusco Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.

Numidæ.

Nomadum genus : Pastores Libyæ : Nomadum Tyranni, Omnia secum Armentarius Afer agit, tectumque laremque.

Nuptiæ.

Conjugium, Connubium, Thalamus, Hymenæi, Tedæ, Lectus jugalis, Vinclum jugale, Nox jugalis.

O. Ocu-

O.

Oculus.

Lumina, *pro oculis*. Ocellus, Oculorum orbes, Sanguineam volvens aciem, *(id est, flammantes oculos.)* Visus.

Occasio.

Haud tanto cessabit cordine rerum.

Odor.

Nidor, Aura dulcis. Halitus.

Oestrum genus vesparum.

Asilus.

Officium.

Munus, Pro te tua munera obibo.

Olea.

Radix oleagina, Silva Palladia, Rami Palladis, Rami oleæ, Ramus olivæ, Pacisque manu prætendere ramos. Oliva.

Oleum.

Teritur Sicyonia bacca trapetis. Olivum, Guttæ Palladii olivi.

Onus.

Pondus, Fascis. Ego hoc te fasce levabo,

Oraculum.

Neque te Phœbi Cortina fefellit. Fatorum arcana, Fatorum ordo, Sortes, Responsa fatalia, Vatum prædicta, Augurium Divum, Jussà Deorum.

Orgia.

Sacra Bacchi, Nocturnusque vocat clamore Cytheron.

Orpheus.

Threicius sacerdos.

Origo.

Caput, Principium, Unde nova ingressus hominum experientia cæpit.

Ovis.

Bidens, Bibentes lanigeræ, Lanigeræ pecudes. Balantum grex, Lanigeri greges.

Ovile.

Caula, Septum.

P.

Padus.

Padi ripæ, Liquentia flumina Padi, Fluviorum rex Eridanus. Eridani amnis.

Panis.

Ceres, Dona laboratæ Cereris. Nec gravidos Cereris dicam contingere fœtus.

Pædagogus.

Magister, Custos: Comes impubis Iuli.

Paris.

Et victus magni jacet Hectoris ultor, *id est, Paris qui Achillem interemit.* Phrygius pastor, Dardanius adulter.

Pascua.

Pastus, In pastus tendit equus, Pabula, Propulit è stabulis ad pabula læta capellas.

Pastor.

Armentarius, Magister pecoris, Cui regia parent Armenta, & latè custodia credita campi. Custos ovis, Gregis custos, Custos stabuli, Custos pecudum.

Pater.

Parens, Genitor.

Patria.

Patriæ fines, Patrii fines, Limina patriæ sedis, Littus patriæ, Mœnia patriæ, Patria terra, Patriæ oræ, Urbs paterna, Sedes paterna, Urbs patria, Terra altrix, Cunabula gentis. Qui genus? unde domo? (*id est, quæ patria est vobis,*) Antiquam exquirite matrem. Quæ nos à stirpe parentum Prima tulit tellus.

Paupertas.

Pauperies, Et duris urgens in rebus egestas. Tum res inopes Evander habebat. Res fractæ, Res tenues, Res egenæ, Res fluxæ.

Pectus.

Latebræ animæ: Crates pectoris. Spiramenta animæ.

Pecus.

Genus pecudum.

Pecunia.

Æs.

Pedites.

Acies pedeſtris, Nimbus peditum.

Pellis.

Tegmen immane leonis, *Vide, Cutis.*

Penelope.

Ecce Ithaci conjunx ſemper decus Icariotis.

Pes.

Planta: Ah tibi ne teneras glocies ſecet aſpera plantas. Crus molle.

Peſtis.

Lues udo ſublapſa veneno. Letifer annus: Corruptus cœli tractus: Contagia, Tabum. Hic quondam morbo cœli miſeranda coorta eſt Tempeſtas, totoque autumni incanduit æſtu.

Piger.

Inertia corda mirantur. Ignavus.

Pennæ.

Minæque murorum ingentes.

Piſcis.

Genus omne natantûm. Genus æquoreum: Gens humida ponti: Maris immenſi proles. Nimium eſt avidum genus Amphitrites.

Planeta.

Palanteſque polo ſtellas.

Plejas.

Maja: Taygeta.

Pluto.

Stygius rex: Stygius pater: Stygius frater: Infernus rex: Dis ater.

Pluvia.

Imber: Nimbus: Immenſum agmen aquarum: Tenues pluviæ.

Poculum.

Crater: Carcheſia: Cymbia: Ingens argentum. Et ſacer implevit dextram ſcyphus.

Pœna.

Supplicium.

messis: Dumque suas peragit Vulcanus, Vestaque partes. Incendia: Focus: Diripuere focos (*id est, ignem ex focis, per Synechdochen,*) Flamma.

Ignis elementaris.

Aurai simplicis ignem.

Illyria.

Littus Illyricum: Sinus Illyrici: Ora æquoris Illyrici, Regnum Liburnorum.

Imago.

Facies: Species: Forma.

Imperium.

Sceptrum: Fasces: Rerum habenæ: Dum res stetit Ilia regno. Regnique coronam Cum sceptro misit.

Infernus.

Alta ostia Ditis: Janua Ditis: atri: Sævi spiracula Ditis: Diri sacraria Ditis: Ego Ditis opacas Cogor adire domos. Ditis pallentia regna: Mænia Ditis: Tristis sine sole domus: Fauces grave olentis averni: Luci Averni: Averna: Amnes Erebi: Sedes Erebi: Fauces Orci: Tænariæ fauces: Limen sævi regis: Luci Stygii: Lacus Stygius: Lucus nigra formidine caligans: Loca nocte silentia latè. Nox profunda: Orcus pallidus: Fauces Orci: Phlegethon. Tartareus: Palus inamabilis: Regna Diis invisa: Regna invia vivis: Regna inania: Regis inferni janua: Regna pallida: Sedes Tartareæ: Infernæ sedes: Dirarum sedes sororum: Cocyti sedes: Cocyti stagna: Sedes Erebi: Strepitus Acherontis avari: Styx atra: Tartara: Tartarus tenebrosus: Intima Tartara lethi: Tenebræ Stygiæ: Unda Tartarei Acherontis: Tecturis operta subire: Umbræ pallentis Erebi: Umbræ infernæ: Undæ Stygiæ.

Insula.

Et variis legimus freta consita terris.

Invidia.

Invidiæ telum.

Ira.

Irarum æstus: Irarumque omnes effundit habenas: Irarum fluctus: Animus acerbus.

Iris.

Iris.

Thaumantias: Ceu nubibus arcus Mille trahit varios adverso sole colores: Ingens sub nubibus arcus.

Italia.

Saturnia tellus. Lavina littora: Arva Saturnia: Hesperia: Hesperia magna: Itala regna: Italiæ tellus: Ausoniæ tellus: Arva Ausoniæ: Regnum Italiæ: Romana tellus: Regnum Hesperiæ: Fines Itali: Ausonius Tybris: Italæ oræ: Littus Hesperium: Romula tellus: Portus Ausonius: Arva fertilis Ausoniæ: Italum urbes: Italæ urbes: Arva latina: Lavini regnum: Ausonia: Oenotria tellus: Arva vicina Tybridis; Latium: Laurentia arva.

Itali.

Ausonii coloni: Antiqui Ausonii: Gens Itala: Gentes Italum: Nepotes de gente Itala: Laurentes populi: Oenotrii viri.

Juno.

Sæva Jovis conjunx: Regina Deum: Saturnia: Divum regina. Jovisque Et soror & conjunx: Germana Jovis: Saturni altera proles.

Jupiter.

Chaonius pater: Sceptrum Dictæi regis: Rex cœli: Pater omnipotens: Divum pater atque hominum rex: O qui res hominumque Deûmque Æternis regis imperiis & fulmine terres. Hominum sator atque Deorum. Superi regnator Olympi. Superoque nitentem Cælicolûm regi mactabam in littore taurum. Jupiter omnipotens. Deum regnator: Saturnius pater: Rex magnus Olympi: Ipse Deûm genitor: Pater summi regnator Olympi: Torquet qui sidera mundi: Magnus pater Divûm. O pater, ô hominum Divûmque æterna potestas. Rerum cui summa potestas: Magni regnator Olympi: Rex ætherei Olympi: Omnipotens genitor: Pater ille Deûm: Hominum sator atque Deorum: Rex ætheris alti: Rex omnipotentis Olympi: Hominum rerumque repertor: Rex Deûm: Cœlum & terras qui numine torquet: Torquet qui sidera cœli.

Juturna.

Juturna.

Turni ſoror; Dea Daunia: Germana Turni.

Juvenis.

Vos ô quibus integer ævi Sanguis, ait, ſolidæque ſuo ſtant robore vires. Corpus juvenile: Robora pubis lecta.

Juventus.

Pubes indomita: Impubes manus.

L.

Lac.

Læta magis preſſis manabunt flumina mammis. Copia lactis.

Lacryma.

Fletus. Largoque humectat flumine vultum. Guttiſque humectat grandibus ora. Lacrymoſæ voces.

Lana.

Tenuia lanæ vellera. Si tibi lanicium curæ. Greges villis mollibus. Munus niveum lanæ.

Lapis.

Tenuis ubi argilla, & dumoſis calculus arvis. Lapillus. Tophus ſcaber, (*genus lapidis.*)

Larva.

Oraque corticibus ſumunt horrenda cavatis.

Latium.

Finis Latini. Arva Latina.

Lectus.

Thalamus. Stratum molle. Torus. Cubile.

Leges.

Fas & jura. Forum inſanum.

Lethe.

Lethæus amnis. Lethæi fluminis unda. Lethæus fluvius.

Libya.

Libyæ agri. Libyæ oræ. Libyæ deſerta. Libyæ extrema. Littus arenoſum Libyæ. Libyci fines. Regna Libyæ. Æquor Libycum. Deſerta ſiti regio.

Linter.

Alnus cavata.

Lis,

Lis.

Discordia. Rixa. Jurgia. Dissensus varius.

Longus.

Jamque ascendebant collem qui plurimus urbi Imminet Item. Flurimus Eridani per silvam volvitur amnis. Porrectus.

Lucifer.

Luciferi primo cum sidere. It portis jubare exorto. Purpureoque rubens surgat jubar aureus astro.

Luna.

Phœbe. Globus lunæ lucens. Cornua lunæ Radiantis imago lunæ. Orbita lunæ.

Lydi.

Mœonidæ, Mœoniæ juventus. Gens Lydia.

M.

Macula.

Notæ maculosæ. Paribus lita corpora guttis. Ceruleæ cui terga notæ, maculosus & auro Squamam incendebat fulgor.

Magistratus.

Hic sceptra accipere & primos attollere fasces Regibus omen erat. Senatus sanctus. Fasces populi.

Malus.

Arbor mali.

Manus.

Palma. Dextera.

Mare.

Tractus maris. Æquor. Æquor maris. Maris facies. Campi liquentes. Maris unda. Æquor. Campi salis. Rorem late dispergit amarum. Arva Neptunia. Gurges, *pro mari*, ut; Tollimur in cœlum curvato gurgite. Marmor. Neptunus. Oceanus. Pontus. Pelagus. Salum. Fretum. Altum Profundum. Cærula. Tentare Thetyn ratibus. Per maxima Nerei stagna viam scindens. Vada cærula.

Maritus.

Conjunx.

Marmor.

Lapis Parius.

Mater.

Genitrix. Alma parens.

Mars.

Mavors, Arma Martis, Bellipotens, Gradivus, Gradivus rex, Gradivumque patrem Geticis qui præsidet arvis. Bellator Deus.

Medicina.

Cui ipse suas artes sua munera lætus Apollo dabat. Scire potestates herbarum usumque medendi. Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis Nequicquam trepidat.

Medea.

Cum certam Colchida matrem Anxia sollicitis meditantem vulnera natis.

Membra.

Artus.

Membrum genitale.

Genitale arvum.

Memnon.

Auroræ filius. Et nigri Memnonis arma.

Marcurius Deus.

Maja genitus. Cyllenius. Interpres Divûm. Materno veniens ab avo Cyllenia proles.

Marcurius stella.

Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Meridies.

Ad medium conversa diem. Nam mediis fervoribus acrior instat. (*sc. Oestrum.*) Medium sol igneus orbem Hauserat. Sol medium cœli conscenderat igneus orbem. Jam medias operum partes evectus erat sol. Medios cum sol accenderit æstus. Cum sitiunt herbæ & pecori jam gratior umbra est.

Minos.

Gortynius heros.

Minerva.

Pallas. Divæ armipotentis ad aram Procumbit. Armipotentis belli præses. Tritonia virgo.

Mola.

Mola.

Fruges falsæ.

Molaris.

Lapis incursus, *rudis, non dedolatus.)*

Mons.

Plaga pinea montis. Saxi dejectæ vertice capræ. Ardua terrarum. Tonitruque tremiscunt Ardua terrarum, *id est montes.* Supercilium clivosi tramitis. Juga montis. Specula aërii montis. Excelsus vertex montis. Capita aspera montis. Ardua montis deserta. Summus vertex montis. Claustra montis.

Monstrum.

Portentum. Prodigium.

Morbus.

Languor. Corporeæ pestes.

Mors.

Lethum: Mortis imago: Via mortis: Inclementia mortis: Et calor infuso decedit frigore mortis: Obitus difficilis: Atra dies: Funus: Inexorabile fatum: Extrema hora: Finis ævi: Somnus ferreus: Æterna nox: Parcarum dies.

Mortarium.

Lapidisque cavum demittit in orbem.

Multitudo.

Manus: ut; Omnique manu stipata meorum Insequar, corona ut; Muros varia cinxere corona. Cuneus: ut, Densi cuneis se quisque coactis Agglomerant. Cuneus theatri.

Mundus.

Corpus mundi, Prima nascentis origo mundi. Orbis, Diversæ partes orbis. Terrarum orbis. Immensus terræ orbis.

Musæ.

Phœbi chorus omnis: Pierides. Tecumque faventes In nova Pierio properent à fonte sorores. Quare Pierii laticis decus ire sorores.

N.

Narcissus.

Narcissi lacryma.

O.

Oculus.

Lumina, *pro oculis.* Ocellus, Oculorum orbes, Sanguineam volvens aciem, *(id est, flammantes oculos.)* Visus.

Occasio.

Haud tanto cessabit cordine rerum.

Odor.

Nidor, Aura dulcis. Halitus.

Oestrum genus vesparum.

Asilus.

Officium.

Munus, Pro te tua munera obibo.

Olea.

Radix oleagina, Silva Palladia, Rami Palladis, Rami oleæ, Ramus olivæ, Pacisque manu prætendere ramos. Oliva.

Oleum.

Teritur Sicyonia bacca trapetis. Olivum, Guttæ Palladii olivi.

Onus.

Pondus, Fascis. Ego hoc te fasce levabo,

Oraculum.

Neque te Phœbi Cortina fefellit. Fatorum arcana, Fatorum ordo, Sortes, Responsa fatalia, Vatum prædicta, Augurium Divum, Jussa Deorum.

Orgia.

Sacra Bacchi, Nocturnusque vocat clamore Cythæron.

Orpheus.

Threicius sacerdos.

Origo.

Caput, Principium, Unde nova ingressus hominum experientia cæpit.

Ovis.

Bidens, Bibentes lanigeræ, Lanigeræ pecudes. Balantum grex, Lanigeri greges.

Ovile.

Caula, Septum.

Pedites.

Acies pedestris, Nimbus peditum.

Pellis.

Tegmen immane leonis, *Vide, Cutis.*

Penelope.

Ecce Ithaci conjunx semper decus Icariotis.

Pes.

Planta: Ah tibi ne teneras glocies secet aspera plantas. Crus molle.

Pestis.

Lues udo sublapsa veneno. Letifer annus: Corruptus cœli tractus: Contagia, Tabum. Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est Tempestas, totoque autumni incanduit æstu.

Piger.

Inertia corda mirantur. Ignavus.

Pennæ.

Minæque murorum ingentes.

Piscis.

Genus omne natantûm. Genus æquoreum: Gens humida ponti: Maris immensi proles. Nimium est avidum genus Amphitrites.

Planetæ.

Palantesque polo stellas.

Plejas.

Maja: Taygeta.

Pluto.

Stygius rex: Stygius pater: Stygius frater: Infernus rex: Dis ater.

Pluvia.

Imber: Nimbus: Immensum agmen aquarum: Tenues pluviæ.

Poculum.

Crater: Carchesia: Cymbia: Ingens argentum. Et sacer implevit dextram scyphus.

Pœna.

Supplicium.

Poeta.

Vates: Amicus Musis Musarum comes: Cui carmina semper, Et citharæ cordi.

Polyxena.

Priameia virgo.

Pomum.

Malum.

Populus arbor.

Herculeæque arbos umbrosa coronæ: Umbra populea: Populea velatur fronde juventus. Populeæ frondes.

Posteritas.

Nepotes: Minores: Spes gentis: Ævum sequens.

Priapus.

Illi falce Deus colitur non arte politus. Custos furum atque avium. Tutela Priapi.

Princeps.

Æneas primique Duces: Primorum manus: Delectos populi ad proceres: Ductores primi.

Procella.

Hyems atra. Ruina cœli.

Prora.

Rudens. Frons navis.

Proserpina.

Nec te Nequicqaam lucis Hecate præfecit Avernis: Hi Dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Puella.

Nympha.

Pulli.

Progenies parva: Fœtus.

Pulvis.

Pulverea nubes. Mistoque nudantem pulvere fumum.

Purpura.

Tyrius rubor. Vestis purpurea: Ostrum: fulgenti murice vestis: Ferrugine clarus Ibera: Tyrio conspectus in ostro.

Pyrrhus.

Pelides: Neoptolemus: Regnum Neoptolemi.

R.

Rami.

Frondea tecta: Frondentia hospitia: Frondes densæ. Comæ: Brachia: Ramea fragmenta: Arbuta frondentia.

Remi.

Agmen remorum: Lævas stringat sine palmula cautes (*Extrema pars remi in modum palmæ formata.*) In lento luctantur marmore tonsæ, *à tondendis fluctibus dicta.*)

Rete.

Casses: Plagæ: Lina humida: Pedicæ.

Rictus.

Ingens oris hiatus.

Robustus.

Viribus audax. Dum melior vires sanguis dabat. Et mihi quæ fuerint juvenili in corpore vires. Diis quanquam geniti atque invicti viribus essent. Viribus fidens. *Contraria.* Seræque ad forcia vires, (*id est, tardæ propter senectutem,*) Torpent infractæ ad prælia vires. Non corpore notæ sufficiunt vires.

Rogus.

Pyra. Ignis. ut; Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.

Roma.

Altæ mœnia Romæ. Magna. Mavortis urbs. Tellus Romula. Romana mœnia. Romanæ arces. Romana oppida. Romana palatia. Mavortia mœnia. Romana tellus.

Romani.

Romulidæ. Gens Romana. Romana propago. Prisci Quirites.

Romulus.

Quirinus.

Rota.

Axis. Orbis ferratus.

Rudera.

Hic ubi disjectas moles, avulsaque saxis Saxa vides.

Rusticus.

Agricola. Agrestis. Belloque animos accendit agrestes. Colonus. Veteres migrate coloni. Pubes agrestis. Arator.

S.

Sacerdos.

Interpres Divûm hominumque, Sacratum caput. Cererique sacrum Polybetem. Os divinum.

Sacrificium.

Sacra annua. Honor Deorum. Sacra Deûm. Lucos vocet hostia pinguis in altos.

Sagitta.

Arundo. Jaculum. Ferrum volatile. Cornus stridula. Telum. Tela Spicula. Missile.

Sanguis.

Ros sanguineus. Ille vomens calidum de pectore flumen Sanguineæ guttæ. Reddit specus atri vulneris undam Spumantem, (*id est, copiam sanguinis in modum undæ fundebat ex vulnere*) Sanguinis ille vomens rivos cadit. Cruor.

Sanies.

Atrum tabum.

Sapiens.

Maturus animi. Consiliis habitus non futilis auctor. Cui melior sententia menti.

Sarmentum.

Ramea fragmenta.

Saturnus.

Saturnia regna. Aurea securi quis nescit secula regis.

Saxum.

Ingens fragmen montis. Pars montis. Scopulus. Cautes. Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes Rupes. Capita aspera montis. Saxea pila.

Scorpius stella.

Chelæ sequentes Erigonem.

Scutum.

Clypeus, Parma, Umbo, Ancile, Pelta.

Scylla.

Scylla.

Scyllæa rabies. Per mare cæruleum trahitur Nisæia virgo. Canes marini, Canes cærulei, Candida succinctam latrantibus inguina monstris.

Scythia.

Arva Getica, Deserta Getarum, Scythiæ nives, Riphææ arces, Oræ Hyperboreæ, Arva Riphæis nunquam viduata pruinis.

Scytha.

Gentes Scythiæ, Acer Gelonus, Bisaltæ, Talis Hyperboreo septem subjecta trioni, Gens effræna virûm Riphæo tunditur Euro.

Sedes.

Sedile, Intus aquæ dulces: vivoque sedilia saxo. Gramineoque viros locat ipse sedili. Sella. Inde alias animas, quæ per juga longa sedebant.

Seges.

Luxuries segetum, Herba frumenti, Molli flavescit campus arista (*de matura segete.*)

Senex.

Gravis annis, Longævus. Longævus parens, Fessus ætate, Confectus ætate. Obsitus ævo, Maximus ævo. Sed cum gelidus tardante senecta Sanguis hebet, frigentque effœtæ in corpore vires, Æmula necdum Temporis geminis canebat sparsa senectus.

Sentes.

Horrentes rubi, Hirsuti vepres.

Sepulcrum.

Tumulus. Agger compositus tumuli, Honos tumuli. Ingens aggeritur tumulo tellus, Bustum, Funus.

Septentrio.

Hyperboreæ oræ: Axis: Aquilo: Gelidique sub ætheris axe: Arctos: Septentriones.

Sericum.

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Serpens.

Anguis: Coluber: Chelydrus: Hydrus: Vipera.

Serpentis cauda.

Immensi orbes. Squameus in spiram tractu se colligit anguis.

anguis. Cum medii nexus extremæque agmina caudæ Solvuntur, tardosque trahit sinus ultimus orbes. Alvo tenus ima per orbes Squameus intortos sinuat vestigia serpens. Longos det corpore tractus: Seque in sua membra plicantem. Sinuosa volumina versans. Nexans se nodis.

Serra.

Argute lamina serræ.

Servus.

Famulus: Minister: Famulûmque manus, Trojanaque turba.

Sibylla.

Phœbi Triviæque sacerdos: Deiphobe Glauci: Vates Amphrysia: Longæva sacerdos.

Sibyllæ antrum.

Sedes Sibyllæ: Horrendæ secreta Sibyllæ: Unde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ: Excisum Euboicæ latus: Arces, quibus altus Apollo præsidet.

Sicilia.

Sicula tellus: Sicania: Sicanio prætenta sinu jacet insula contra Plemmyrium: Sicula ora: Insula Sicanium juxta latus, Æoliamque Erigitur Liparem, fumantibus ardua saxis: Sicani fines: Sicani portus: Montes Siculi: Siculæ regiones: Cyclopum agri: Cyclopum oræ: Trinacria.

Siculum mare.

Freta Sicaniæ: Trinacrium littus: Trinacria unda Sicani fluctus.

Simois.

Undæ Simoæ: Undæ Simoentis: Amnis Hectoreus.

Sirius.

Canis æstifer: Sirius ardor.

Sol.

Clarissima lumina Solis: Rapidi potentia Solis: Plaga Solis: Facies Solis, Radii Solis: Solis equi: Hyperionis ardor: Phœbus: Frater Lunæ: Phœbea lampas Equi Phaëtontis Titan: Titania astra.

Somnium.

Imago turbida, Insomnia falsa, Multa modis simulacra

lacra videt volitantia miris. Somni, *pro somniis*, In somnis ecce ante oculos mœstissimus Hector Visus adesse mihi, Per somnum vatis imago Visa.

Somnus.

Sopor. Quies languida pressit nocte oculos, Alta quies.

Sonus.

Sonitus, Sonor, Stridor, Fragor, Clamor.

Soror.

Germana, Cara sororum pectora.

Spicarum manipulus.

Cerealis culmi merges.

Sponsa.

Quid soceros legere & gremiis obducere pactas (*id est sponsas.*)

Statua.

Divûm simulacra. Stabunt & parii lapides spirantia signa. Effigies sacræ Divum. Vivi de marmore vultus. Janique bifrontis imago Vestibulo astabat, Tibique Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu (*id est parvas imagines.*)

Stella.

Sidus, Sidera cœli, Sidera mundi. Astra ignea, Astrorum ignes, Noctis orientia signa.

Stratagema.

Furta paro belli. Armorum doli.

Styx.

Stygius lacus, Lucus Stygius, Regna invia vivis, Stigia palus, Stygia unda, Stygiæ aquæ. Stygii caput implacabile fontis, Flumina Stygii fratris, Ripæ torrentes pice.

Sudes.

Stipites gravidi nodis. Torris obustus. Vallus, Robur acutum.

Sylva.

Lucus, Nemus, Umbræ altorum nemorum, Amœna vireta Fortunatorum nemorum, Saltus, Nemorum convexa, Juga nemorum.

T.

Tapetum & tapete.

Tapetes picti, Aulæa, Stratum ostrum.

Telum.

Cornus stridula, Telorum seges ferrea, Ferreus imber, Tempestas telorum. Levato lucida ferro spicula, Phalarica. *Vide, Sagitta.*

Temerarius.

Præceps animi, Fidens animi atque in utrumque paratus. Quo moriture ruis, majoraque viribus audes.

Tempestas.

Cæruleus supra caput astitit imber. Facies maris aspera: Omnes pelagique minas, cælique ferebat, Mare tumidum, Pericula maris, Sæpe furores Compressi, & rabiem tantam cælique marisque. Hyems ponti aspera.

Templum.

Delubrum, Delubra Deûm summa. Perque domos & relligiosa Deorum Limina. Non unquam violata manu sacraria Divæ, Arx sacrata, Sacrata sedes. Sacra fastigia, Ductos alta ad donaria currus. (*ad templa, ubi dona collecta reponuntur*) Media testudine templi.

Tempus.

Longa dies, Magnus seclorum nascitur ordo, Ætas.

Tenebræ.

Caligo. Spissæ umbræ, Nox ingens, Tacitæ per amica silentia lunæ Littora nota petens (*id est non lucentis lunæ.*)

Terra.

Tellus, Humus. Solum, Gremium terræ, Gremium magnæ conjugis, Mutata ignorent subito ne semina matrem, Cum semel in silvis imo de stirpe recisum Matre caret. Agnam Æneas matri Eumenidum (*id est noctis*) magnæque sorori (*id est terræ*) Ense ferit.

Terræ motus.

Terræ tremor. Insolitis tremuerunt motibus Alpes.

Theatrum.

Alta theatri Fundamenta locant. Mediaque in valle theatri Circus erat. Cunei theatri Consessus caveæ. Ingens cavea, (*Cavea locus est in theatro, ubi populus conclusus spectat.*)

Theocritus.

Pastor Siculus, Ascræus senex, Ascræumque cano Romana per oppida carmen.

Thessalia.

His sanguine nostro Emathiam & latos Æmi pinguescere campos, Æmathiæ portus.

Timor.

Formido, Horror, Metus, Favor, Tremor.

Tonitru.

Dum flammas Jovis & sonitus imitatur olympi.

Torquis.

Flexilis obtorti circulus auri. Et molli subnectit circulus auro. Tortile aurum colli.

Trochus.

Torto volitans sub verbere turbo. Volubile buxum mirata. (*id est, turbinem ex buxo factum.*)

Troja.

Trojæ alta mœnia, Iliaci campi, Teucria, Arx alta Priami, Trojæ mœnia, Urbs Iliaca, Ilia tellus, Pergama, Regnum Priami, Ilium superbum, Priami imperium, Rhœteum littus, Rhœteæ oræ.

Trojani.

Æneadæ: Gens Hectorea, Gens Dardania, Laomedontia. Iliaca, Pergamea, Trojana. Genus Æneadum, Dardanidæ duri, Troja profecti, Trojana juventus, Dardanii coloni, Laomedontia pubes, Dardana pubes, Phryges, Trojana turba, Turba Phrygum, Iliadum, turba, Hectorei socii, Trojugenæ Iliades, Troes, Teucri, Troades, Dardanidum matres.

Tuba.

Buccina, Cornua ærea, Æs canorum, Æsonorum.

rum. Æs cavum, Martius æris canor, Cava concha.

Turnus.

Audax Rutulus, Daunius heros, Rex Rutulus.

Tyberis.

Pater Tyberinus, Tyberina ostia, Thuscus amnis, Tyberini fluminis unda, Tyberinum flumen, Tyberina fluenta, Tybridis unda, Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.

Tyrus.

Urbs Tyria, Tyriæ arces, Regna Tyri, Ditissimus agri Phœnicum, Tyrii coloni.

V.

Vacca.

Bucula, Juvenca, Vitula.

Valedictio.

Hæc genitor digressu dicta supremo Fundebat.

Ubera.

Mammæ pressæ, Papillæ.

Vela.

Carbasus. Sinus sinistri & dextri.

Venator.

Vastator ferarum. Debellator ferarum.

Venenum.

Fallax herba veneni Occidet. Armatam (*sagittam*) sævi felle veneni. Nigri cum lacte veneni. Virus.

Ventus.

Auræ spirantes, Ventosi murmuris auræ. Flabra, Non flabra neque imbres Convellunt, Flamina, Ferunt sua flamina classem, Flatus. Murmura cæca, Cori hiberni. Animæ. Quantum ignes animæque valent. (*id est venti & folles*) Vis animæ.

Venus.

Mater Acidalia. Dionæa mater, Cytherea, Amathusia Parens Æneæ. Diva creatrix.

Verax.

Namque mihi fallax non ante repertus. Tibi maxima rerum Verborumque fides. Credo equidem, nec vana fides, Si qua fides, animum si veris implet Apollo.

Vesta,

Vesta.

Ignis æternus. Vigilemque sacraverat ignem. Excubias Divûm æternas. Rapiuntque focis penetralibus ignem. Canæ penetralia Vestæ.

Vestibulum.

Primum limen.

Vestigium.

Signum viæ. Indicium viarum.

Vestis.

Tunica, Velamen Chlamys, Lena, Consertum tegmen spinis.

Via.

Semita, Trames, Callis: Orbita, Angusta viarum. Regio viarum, Meta viarum, Iter.

Viaticum.

Auxiliumque viæ veteres tellure recludit Thesauros.

Victima.

Hostia.

Vinea.

Vineta.

Vinum.

Bacchus, Bacchi Massicus humor (*id est, Vinum Campanum*) Falernum, Bacchica dona, Latices Lenæi, Lenæum libat honorem. Jachus. Regales inter mensas laticemque Lyæum, Massica Bacchi munera, Laticum libavit honorem, Poculaque inventis Acheloia miscuit uvis, Munera Bacchi: Liber, Pocula vitea.

Vir.

Hinc ubi jam firmata virum te fecerit ætas.

Virgo.

Innuptæ puellæ, Facies virginea, Virginitatis amorem Intemerata colit.

Vita.

Ævum. Lucis dira cupido (*id est vita.*) Pars ultima vitæ. Lumina vitæ.

Vitis.

Pampineæ umbræ. Dulci namque tumet nondum viticula Baccho.

Vitta.

Vitta.

Crinale aurum.

Ulysses.

Æolides. Proles Laërtia.

Umbra.

Ubi dives opacat Ramus humum Nunc altæ frondes & rami matris opacant. Tenebræ nemorum.

Ungues.

Pedes unci.

Urbs.

Oppida.

Vulcanus.

Mulciber, Ignipotens, Vulcani domus, Pater Lemnius.

Vultus.

Facies, Ora, Obtutus.

Z.

Zythum.

Et pocula læti Fermento atque acidis imitantur vitea sorbis.

Zodiacus.

Obliquus qua se signorum verteret ordo. Per duodena tegit mundi Sol aureus astra.

Zona.

Zona frigida. Quam (*Zonam torridam*) circum extremæ dextra lævaque trahuntur Cærulea glacie concretæ atque imbribus atris.

Zona temperata.

Has inter mediamque, quæ mortalibus ægris Munere concessæ Divûm.

Zona torrida.

Quinque tenent cœlum Zonæ, quarum una corusco Semper sole rubens, & torrida semper ab igni. Si quem extenta plagarum Quatuor in medio dirimit plaga solis iniqui.

FINIS.

INDEX

VIRGILIANORUM SYNONYMORUM

juxta ordinem alphabeti.

Calamitas,

Pellis,

FINIS.

INSTI-

INSTITUTIO
POETICA,

Ex R. P.
JACOBI PONTANI
E Societate JESU

LIBRIS CONCINNATA:

Breviter ejus finem, partes & cujusque partis proprietates, adhæc quibus rebus vere bonum omnique numero absolutum, ac probabile carmen efficiatur, edocens.

OPERA
M. JOANNIS BUCHLERI
A GLA[illegible]BACH.

P Ad

Ad Lectorem Candidum, JOANNIS CORNELIADÆ ANGLI Pro Poëtica Institutione Programma.

QUid sit, & ipsa quibus perfecta Poetica fiat
Partibus, ejusdem diversa poemata, itemque
Quid deceat, quid non, quovis in carmine, vatem;
Quæ virtutis ei, vitiique existat origo,
Cui novisse libet (vati libuisse futuro
Addecet) hunc emat, hunc legat, omnia tradit ad artem
Hanc perdiscendam quæ sunt accommoda: linquit
Intactum nihil, in minima quod parte novello
Jamque incæptanti valeat prodesse Poetæ.
Qua, scripsere quidem multi, ratione modoque
Omne genus carmen docta splendescat ab arte,
At doctis tritisque diu; Hic documenta tenellis
Proponit, monstratque viam qua ducit eodem.
Queis bene perspectis non quod remoretur euntem
Est super; experiaris, idem testabere mecum.
Si concisa tamen nimis hæc fortasse putabis
Quæ tibi Buchlerus brevitatis amore coegit,
Pontani, & Vidæ doctissima consule scripta:
Quod si Scaligerum libeat sociare duobus,
Plura parata putes tibi, quam sit habere necesse.

UTRUM

UTRUM NASCATUR AN FIAT POETA.

CAPUT I.

QUanquam Poëtica Naturam sive ingenium maxime desideret, ut ne quid tamen ad perfectionem desit, Artem quoque, & præterea Exercitationem. Imitationem deposcit. Horatius allata quæstione. Naturane an Ars plus ad Carminis laudem proficeret, alteram ab altera separari, ac divelli non posse, asseruit.

Natura fieret laudabile carmen an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quod prosit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Ars tanquam certissima dux, viam demonstrat; quam si fideliter sequemur, nunquam offendemus. Et quamvis non pauca sint, quæ nullis præceptionibus patiuntur, propterea quod à Natura inferuntur, nihilominus eadem Naturæ dona ab Arte magistra perficiuntur.

NOTATIO, ET NATURA POETICES.

CAPUT II.

POëtæ nomen παρὰ τὸ ποιεῖν deflexum est. Quam vocem facere & fingere cum interpretentur, Poëta nobis Factor, & fictor, sive imitator; & poëtica proinde Ars faciendi, & fingendi, sive imitandi, exponetur. Fingere enim seu effingere est imitari; nempe rem illam, cujus imago, & similitudo fingitur; & qui imitatur, effin-

git quippiam. Poëta cum non tantummodo rerum exstantium formas & simulacra elegantissime imitando consequatur, & exprimat; sed insuper non exstantium, quæ tamen exstare possent, & ita possent, (quod quidem magis ipsius est officium) novas & mirificas omnino species ac similitudines præclaro quodam modo progignat, & tanquam è nihilo res fingendo producat, utramque illam significationem τοῦ ποιεῖν, fingere, facere, scilicet operæque ἀνθρωπομιμητικῶς Poëticæ, sibique propriam fecit. Reliquarum artium nulli, quæ vel factione, vel imitatione constant, nec earum artificibus hoc nomen tribuitur. *Sit ergo Poëtica ars hominum actiones effingens, easque ad vitam instituendam carminibus explicans.* Imitatio seu fictio Poëticam ab iis artibus secernit, quæ imitatione nulla continentur; carmen ab his, quæ tametsi imitantur, & fingunt, ut dialogi, metrum tamen non adhibent. Idcirco si vel imitatio, vel carmen abfuerit, Poësis nulla erit. Fabulosa fictio est tanquam forma, & anima Poëseos; cum fingere magis quam versificare Poëtam reddat. Vidit hoc ipsum Germana natio, cui Poëma sonat ein gedicht / Poëta ein dichter / non autem Verzmacher oder reymer. At vero usus, quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi, Poëtas nominare consuevit, qui tantum norunt metra funditare, quique ἐν τῷ μιμεῖσθαι nihil valent. Hos docti versificatores vocant.

DE POETARUM ORDINIBUS.

CAPUT III.

QUatuor potissimum Poëtarum genera videtur voluisse in Oratore perfecto M. Tullius; Epicos sive Heroicos, Jambographos, Tragicos, Lyricos, sive Melicos. In quorum primo principem numerat Homerum, in Altero Archilogum, in Tertio Sophoclem, in Postremo Pindarum. In libello de

opt.

opt. gen. Oratorum recensuit Tragicos, Comicos, Epicos, Melicos, Dithyrambicos. Quo loco pro ratione instituti sui in enumerando accuratior, &, ut credibile est, Jambographos Comicorum nomine complexus est; propterea quod in Comœdia Jambi usus est frequentissimus. Horatius ad Pisones adduxit in medium sex ordines, Heroicos, Elegiacos, Lyricos, Jambicos, Comicos, Tragicos; Dithyrambicos ideo prætermisit, quod ea ætate nemo factitaret id genus Poëmata. Quæ divisiones cum vel materiam, vel genus carminis tantummodo considerent, non satis Poëtarum discrimina metiuntur. Et si enim carmen ita à Poëta suscipitur, ut omittere non liceat, ipsum tamen honorem ac nomen Poëtæ non magis cuiquam conciliat, quam corpus humanum cuipiam dat esse hominem, si animus consilii & intelligentiæ compos defuerit. Quod si quis secum attentius perpendat, quid muneris Poëta verus exerceat, nempe hominum actiones imitando exprimere, quæ aut honestæ sunt & bonæ, aut inhonestæ & malæ, atque ideo aut laude aut vituperatione afficiendæ; tria potissimum Poëtarum genera, Epicum, Comicum, Tragicum inveniet.

QUÆ MATERIA POETÆ.

CAPUT IV.

Cicero 1. de Orat. eandem prope, hoc est, æque amplam, vagam, longe lateque diffusam Poetæ; quam oratori Materiam subjecit, his verbis; *Est enim finitimus oratori Poëta, numeris astrictior paulo, verborum autem licentia liberior: multis ornandi generibus socius, ac pene par. In hoc quidem certe prope idem, nullis ut terminis circumscribat aut definiat jus suum, quo minus ei liceat eadem illa facultate & copia vagari qua velit.* Jam porro notum est, quid & quantum in illa eruditissima disputatione L. Crassus oratori, id est eloquenti permiserit, in quo regnare possit ejus oratio, Thesin puta & hypothesin, breviter res

omnes. Et sane cum historiam poëtarum evolvimus, nihil propemodum seu supra lunæ orbem, & æternum, seu infra, & fluxum caducumque sit, astricto dicendi genere non comprehensum & explicatum videmus. Quod cum ita sit, nihilominus de Materia Poëte angustius, & ad definitionem hujus δυνάμεως, ut Plutarchus vocat, atque ad Officium Poëtæ aliquanto accommodatius differendo, Materia ejus præcipue sunt, actiones hominum: in his siquidem effingendis, & ad usum atque commodum vitæ exprimendis ejusdem cura, labor, industria se intendit.

QUIS SIT POETE FINIS:
CAPUT. V.

POëtarum scopus est docere, & delectare; per imitationem, & carmen, velut conditiones penitus necessarias.

Horatius.

Aut prodesse volunt, aut delectare Poëtæ,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Distincte & manifeste tres fines adducit, quorũ postremum ipse mox commendat, cæterisque anteponit.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Ut certum doctrinæ genus intelligeremus, verbum (prodesse) quam (docere) maluit Horatius. Apertius autem in secundo cum dixit; *& idonea dicere vitæ.*

QUID DISTENT POEMA. & Poësis.
CAPUT VI.

POëma est opus, ipsum Poëtæ, id nimirum quod effectum est, finis & fructus operæ atque studii, quod impendit Poëta. Poesis est fictio ipsa, ratiove, ac forma Poëmatis, sive industria, atque opera facientis: ut Poëma, Poësis, Poëta, hæc tria differant, quomodo tres personæ verbi à quibus oriuntur, πεποίημαι,

πε-

πεποίηται, πεποίηται. A prima existit Poëma, ab altera Poësis, à tertia Poëta; quasi dicas factum, factio, factor; aut fictum fictio, fictor. *Poëma Ciceroni est metrica scriptio, tam parva, quam magna.* Poësis interdum ipsum etiam habitum, seu artem, Poëticam videlicet ipsam declarat. At Poëma nunquam pro poesi dictum invenias.

TRES POEMATVM MODI, eorumque Appellationes, & Species.

CAPUT VII.

Plato de optimo statu civitatis lib. 3. omnem orationem Poëtarum in tres formas distribuit. Unam appellat, ἁπλῆν διήγησιν, simplicem & nudam narrationem; quando videlicet res simpliter, ac nude continuatione expositionis à Poëta solo commemorantur. Alteram διὰ μιμήσεως γιγνομένην, per imitationem efformatam, quoties adhibentur personæ quædam, quæ rem quasi tum ageretur, repræsentant, tacente, ac nihil pronunciante Poëta. Postremam δι' ἀμφοτέρων, quæ ex duabus superioribus conflata, & concreta est, qua utroque modo permisto, simplici ratione, inquam, & imitatione præstant Poëtæ quod volunt; seu in qua & Poëta ipse loquitur, & personis sermo affingitur.

SINGVLORVM MODORVM Græcæ & Latinæ Appellationes, cum suis Speciebus, & Poëtis.

CAPUT VIII.

Primum vocant διηγηματικὸν, ἐξηγηματικὸν, ἀπαγγελτικὸν, ἀναγγελτικὸν, latine enunciativum, enarrativum. Quidam προφορικὸν etiam nominarunt, id est, pronunciativum, Aristoteles vero ἀμετάβλητον, id est, immutabilem. Ad

hunc pertinent, Ecloga 4. Tres primi Georgicorum, & prima pars quarti, Lucretius totus, & alii. Species habet Tres ἀγγελτικὴν qua sententiæ morales scribuntur, ut fecit Theog. ἱστορικὴν qua narrationes & genealogiæ, ut est Hesiodi Theogon, διδασκαλικὴν, qua Philosophia comprehenditur, ut libri Varronis, Empedoclis, Parmenidis, Lucretii, Item Astrologia, ut φαινόμενα, Arati, pars Georgicon Virgil. & similia. Secundum nominant δραματικὸν, hoc est, activum, à gestu nempe & actione; δρᾶν enim Dorica lingua valet agere. Etiam dicitur μιμητικὸς latine imitativus. Item διαλογητικὸς, aptissime: nam usu factum est, ut traheretur ad significanduin disputationes διάλογος. Huc rediguntur Ecloga 1. 3. 5. & 9. Species ejus quatuor apud Græcos, Tragica, Comica, Satyrica, Mimica, apud Romanos, Prætextata, Tabernaria, Attellana, Planipes. Restat tertius, quem nuncupant μικτὸν, mistum. Huic dantur Ecloga 2. 6. 8. 10. Hic continet Iliadem, Odysseam, totam Æneida: ad summam, Poësin Epicam: cujus tamen vim si acrius contemplere, non tam μικτὴν, quam ἐξηγηματικὴν judicabis: & Lyricam; quæ, si Horatium nostrum spectes (plures enim non habemus) æque sub primum subjici potest. Atque hujus Tertiæ formæ παράδειγμα sit primus liber Æneidos Virgilii, in quo Poëta primum ex sua persona in hunc modum exorditur.

Arma, virumque cano, Trojæ qui primus ob oris
Italiam fato profugus, Laviraque venit
Littora; multum ille & terris jactatus, & alto,
Vi superum, sævæ memorem Junonis ob iram;
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem
Inferretque Deos Latio; genus unde Latinum
Albanique patres, atque altæ mœnia Romæ,
Musa mihi causas memora, quo numine læso,

Quidve

Quidve dolens Regina Deûm, tot volvere casus
Insignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit, tantæ ne animis cœlestibus iræ?
Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni,
Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longè
Ostia, dives opum, studiisque asperrima belli,
Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
Posthabita coluisse Samo: heic illius arma,
Heic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus esse,
Si qua fata sinant, jam tum tenditque, fovetque.
Progeniem sed enim Trojano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum late Regem, belloque superbum
Venturum excidio Libyæ, sic volvere Parcas.
Id metuens, veterisque memor Saturnia belli,
Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.
Nec dum etiam causæ irarum, sævique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repostum
Judicium Paridis, spretæque injuria formæ,
Et genus invisum, & rapti Ganymedis honores.
His accensa super, jactatos æquore totq
Troas, reliquias Danaûm atque immitis Achilli
Arcebat longe Latio: multosque per annos
Errabant acti fatis maria omnia circum.
Tantæ molis erat Romanam condere gentem.
Vix è conspectu Siculæ telluris in altum
Vela dabant læti, & spumas salis ære ruebant:
Cum Juno æternum servans sub pectore vulnus
Hæc secum.

Deinde iratæ Junonis personam induit.

Mene incepto desistere victam?
Nec posse Italia Teucrorum avertere Regem!
Quippe vetor fatis. Pallasne exurere classem
Argivûm, atque ipsos potuit submergere Ponto,
Unius ob noxam, & furias Ajacis Oilei?
Ipsa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,
Disjecitque rateis, evertitque æquora ventis.
Illum expirantem transfixo pectore flammas
Turbine corripuit, scopuloque infixit acuto.

Nimborumque facis, tempestatumque potentem, &c.

Idem secundo Æneidos pauca ex sua persona præfatus:

Conticuêre omnes, intentique ora tenebant,
Inde toro Pater Æneas sic orsus ab alto.

Mox Æneam refert:

Infandum Regina jubes renovare dolorem?
Trojanas ut opes, & lamentabile regnum
Eruerint Danai; queque ipse miserrima vidi,
Et quorum pars magna fui quis talia fando
Mirmidonum Dolopum ve aut duri miles Ulyssei,
Temperet à lacrymis & jam nox humida cœlo
Præcipitat, suadentque cadentia sidera somnos,
Sed, si tantus amor casus cognoscere nostros,
Et breviter Trojæ supremum audire laborem,
Quanquam animus meminisse horret, luctuque refugit;
Incipiam. Fracti bello, fatisque repulsi
Ductores Danaûm, tot jam labentibus annis,
Instar montis equum divina Palladis arte
Ædificant, sectâque intexunt abiete costas;
Votum pro reditu simulant; ea fama vagatur.
Huc delecta virûm sortiti corpora furtim
Includunt cœco lateri, penitusque cavernas,
Ingentes, uterumque armato milite complent, &c.

Hæc ratio, ut nunc Poëta nunc alii loquantur, tota Iliade, & Odyssea, tota itidem Æneide custoditur. Ille Poëta maxime commendandus, qui quam minimum loquitur ex sua persona, perpetuoq; imitatur, cum ejus laus potissimum in imitatione consistat.

DE EXERCITATIONE
& modo scribendi.
CAPUT IX.

QUi sine multa Exercitatione, sine diligenti optimorum Poëtarum imitatione (ut alia non pauca prætercam) se magnam laudem adepturum sperat, is non tam imprudens quam impudens censeri ritè potest. Laborandum non est, ut multos quotidie versus eructemus. paucos velim, & quam potest fieri optimos; quod sine medita-

ditatione; cura, cunctatione & mora non erit. Verum quid inde commodi nascatur, docet Quintil. libr. 10. cap. 3. *Cito scribendo non fit, ut bene: bene scribendo fit, ut cito scribamus: Primum hoc constituendum est, ut quam optime scribamus: celeritatem dabit consuetudo.* Stylus est optimus, & dicendi, & poetandi effector ac magister: stylus, inquam, non sine cura, animadversione, diligentia. Obtemperandum prorsus ejusdem Quintil. consilio, cujus hæc sunt verba: *Sit primo vel tardus, dum diligens sit stylus. Quæramus optima, nec primo se offerentibus gaudiamus. Adhibeatur judicium inventis, dispositio probatis! Delectus enim rerum verborumque habendus est, & pondera singulorum examinanda. Post subeat ratio collocandi, versenturque omni modo numeri. Non ut quodque se proferet verbum, occupet locum. Quæ quidem ut diligentius exequamur, repetenda sæpius erunt scriptorum proxima; Nam præter id, quod sic melius junguntur prioribus sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, & velut repetito spatio sumit impetum; quod in certamine saliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, & ad id quo contenditur spatium, cursu petantur; utque in jaculando brachia reducimus, & ex sulfuri tela nervos retro tendimus.* Eodem capite reprehendit quosdam, qui primo occurrere per materiam stylo quam velocissimo volunt, & sequentes calorem ac impetum, ex tempore scribunt; hanc sylvam vocant. *Repetunt deinde & componunt quæ effuderant; sed verba emendantur, & numeri; manet in rebus temere congestis, quæ fuit, levitas. Protinus ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio sic opus ducere, ut cælandum, non ex integro fabricandum sit*, Hæc Fabius.

GENERA QVÆDAM EXERCItationis Poëticæ.

CAPUT X.

PRimum sit illud, unam eandemque rem diversis verbis, eadem aut diversa specie carminis elo-

eloqui; exemplo sit. Amnis glacie concretus in Appendice Virgiliana diversis modis eleganter descriptus. Qua ratis egit iter, juncto bove plaustra trahuntur;

Postquam tristis hyems frigore vinxit aquas.
Sustinet unda rotam patulæ modo pervia puppi:
Ut concreta gelu marmoris instar habet.
Quas modo plaustra premant undas, ratis ante secabat
Postquam brumali diriguere gelu.
Unda rotam patitur, celerem nunc passa carinam:
In glaciem solidam versus ut amnis abit.
Quæ solita est ferre unda rates fit pervia plaustris:
Ut stetit in glaciem marmore versa novo.
Semita fit plaustro, qua puppis adunca cucurrit:
Postquam frigoribus bruma coëgit aquas
Orbita signat iter, modo qua cavus alveus exit:
Strinxit aquas tenues ut glacialis hyems.
Amnis iter plaustro dat, qui dedit ante carinæ,
Duris ut ventis unda, fit apta rotis.
Plaustra boves ducunt, qua remis acta carina est,
Postquam diriguit crassus in amne liquor.
Unda capax ratium plaustris iter algida præbet:
Frigoribus sævis ut stetit amnis iners,
Plaustra viam carpunt, qua puppes ire solebant!
Frigidus ut Boreas obstupefecit aquas.

2. Conducet tractari idem nunc concise & breviter, nunc ample, & copiose: nunc propriis, nunc modificatis verbis: nunc simplici, nunc versa, & luminibus insignita oratione.

3. Trans fundamus solutam ac liberam orationem in carmen, oratoriasque locutiones Poëticis commutare studeamus. Et cum Oratores restrictiores, nos liberiores simus, moreque Poëtico argumentum dilatemus, fucum addamus, flores intexamus.

4. Vertamus interdum aliquid breve tamen, de Græco in Latinum, aut de Latino in Græcum. Quæ exercitatio ad utriusque linguæ proprietatem, splendorem, elegantiam, copiam, figurarumque varietatem percipiendam non mediocriter valet. Imitatione

ne item optimorum, similia inveniendi facultas paratur, & intelligentia præterea atque judicium ex hoc acquiretur, ut Plinius asseverat.

5. Unum genus carminis apud Auctorem aliquem inventum, numeris mutatis ad aliud redigamus; Hexametrum ad Elegiacum, Phaleucium & Sapphicum, & cætera eodem modo.

6. Quinimo eodem genere, quo Poëta ille usus est eandem rem explicandem sumamus. Postremo, versus Poëtæ boni ad alium sensum convertemus: & tanquam surculos ex arbore una in aliam inseremus, qui tamen in ea nati, non in eam insiti videri possint: idque dupliciter, vel ἀπαραποιήτως, nulla mutatione, quomodo fecerunt Proba Falconia ex Virgilio, & Eudocia Imperatrix ex Homero, quod genus Centones, à centonibus, quibus fiunt stragula, vocamus, vel παραπεποιημένως in parte aliqua, quod genus Parodias nominant. Nec ejus exempla desunt. Vide Scaligerum.

DE IMITATIONE & quo pacto imitandum sit.

CAPUT XI.

Duplicem esse imitationem constat. Unam de qua in principio hujus libelli actum est, ubi Imitari, effingere quippiam significare diximus. Alteram qua impellimur cum diligenti ratione, ut alicujus boni, & præstantis Poëtæ similes, secundum omnes ejus virtutes, aut saltem insigniores esse possimus. Unus præcipue deligendus, cui nos similes esse studeamus, cui si quid deest, nullo negotio ab aliis petere licebit. Qui Comœdiam facturus est, ad exemplum Plauti aut Terentii properabit: qui Heroicum, Virgilium imitabitur: Qui Elegiacum, Propertium sequetur. In Lyricis quid nobilius Horatio? In Tragœdia

gœdia quem imitemur, exemplo suo docebit Seneca. Omnis autem labor eo impendendus, neque dicimus illorum, sed nostra videantur, quamvis doctos viros unde illa hauserimus non fallat. Apes imitari præcepit Seneca, quas videmus volitare per florea rura, & succos ad mellificandum idoneos quærere. Nos similiter, quæ ex diversa, seu multa unius lectione congessimus, separare debemus: deinde adhibita ingenii cura, & facultate in unum saporem varia illa libamenta confundere: ut etiamsi apparuerit unde sumptum sit, aliud tamen esse quam unde sumptum est, appareat. Quod in corpore nostro videmus sine ulla opera nostra facere naturam. Alimenta quæ accepimus, quam diu in sua qualitate perdurant, & solida innatant, stomacho oneri sunt: At cum ex eo quod erant, mutata sunt, tunc demum in vires, & sanguinem transeunt. Idem in his quibus aluntur ingenia, præstemus: ut quæcunque hausimus, non patiamur integra esse, ne aliena sint, sed concoquamus illa.

DE ARGUMENTO VIRIBUS convenienter sumendo deque carminis, & Poëseos Genere deligendo.

CAPUT XII.

PErbene Horatius monuit, non esse grandius imponendum onus humeris, quam sustinere queunt, materiamque scriptione deligi demum eam oportere, quæ exploratis, ac tentatis antea diligenter viribus convenire sentiatur. Quod si nos viribus nostris metiemur, & par onus ingenio, doctrinæque nostræ subjeceremus (neque enim omnia possumus omnes) promittit, nec verba nobis, nec dispositionem atque ordinem (sine quo nihil lucidum, omnia perturbata, & obscura fiunt) defuturum.

Sumite materiam vestris qui scribitis æquam

Viribus, & versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri; cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

Alioqui propter imbecillitatem ingenii, & orationis paupertatem in medio conatu subsistere, inceptumque cursum interrumpere compellemur. Ovid. 2. Trist. postquam semet accusavit, quod non relictis nugis amatoriis res bello gestas, res populi Romani, atque adeo Aug. Cæsaris ad posteritatis memoriam versibus commendasset, tandem ita se purgat.

Arguor, immerito tenuis mihi campus aratur.
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan in hoc, dubitem, numeris levioribus aptus
Sim satis, in parvos sufficiamque modos:
At si me jubeas domitos Jovis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est, immania Cæsaris acta
Condere, materia ne superetur opus.

Et post multa in eodem libro ad Augustum scripto.

Bella sonant alii telis instructa cruentis,
Parsque tui generis, pars tua facta canit.
Invida me spatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.

Et lib. 2. de Ponto eleg. 5.

Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
Materiæ gracili sufficit ingenium.

Consultum proinde est, non subito Iliadas, & Gigantomachias captare, argumenta, inquam, operosa, longa, difficilia: id enim quid aliud fuerit, quam cereis pennis volitare? Res ludicras principio, canamus, ipsi quoque Culicem nostrum, aut Araneolum, aut Formicã, aut Barrachomyomachiã, aut Apologos Æsopicos habeamus. Jocemur Epigrammatis, Quædam pusilla, & contractiora poemata, sed venusta & ingeniosa extundamus, donec humeri vitulo ferendo assueti

assueti, bovem gestare possint. Hæc sunt Poëmatum tyrocinia, hæ primæ velitationes & progymnasmata. Quod de materia, sive Argumentis dictum est, hoc idem prorsus de Genere carminis, quod materiæ congruens, & accommodatum esse debet, intelligatur, ne optet ephippia bos piger: optet arare caballus. Cernimus alios ad Comœdiam, alios ad Tragœdiam faciendam natos. Hic in Lyrico, iste in Elegia, ille in Epigrammate non perdit operam. Capiat adolescens aptum sibi & idoneum naturæ suæ poematis, & carminis genus in quo præcipue excolendo multum temporis, atque studii consumat.

CONQUIRENDA RERUM AC verborum supellex: Tranquillitate, & Secessu opus.

CAPUT. XIII.

PRiusquam ad conficiendum poëma longius accingamur, multa & magna rerum atque Verborum (quibus duobus omnis constat absolviturque oratio) supellex comportanda & undique conquirenda est. Ex arca plena sumptum facere perjucundum est: durum contra impendere, quæ nondum possederis, & magnæ temeritatis, nondum cæsa, & convecta materia aggredi ad ædificandum. Commendantur, qui cum nunquam non studiose attenteque tum sub illud tempus longe studiosius, attentiusque veteres Poëtas legunt quo sunt carmina scripturi: ibique instar apum per amænissimos campos & floriferos saltus divagantes, tanquam è flosculis decerpunt, unde mel conficiant. Ex quo consequitur ut jam effectum poëma eruditis hominibus, quique tritas habent aures notandis generibus Poëtarum, lectu sit quam gratissimum: propterea nimirum, quod plures locos insignes ex optimis Poëtarum ingeniose imitatos depre-

prehendunt. Alia Duo quoque carminibus multo rectius, faciliusque componendis non mediocre præstabunt, auxilium. Unum est, Mens pacata, mens alia quavis solicitudine vacans, angore & perturbatione omni soluta prorsus, atque libera, Animus distractus, nulla in re munus suum fungi probe ac decenter potest nedum ut pariendis versibus ornatissimis idoneus videatur; quos si quis cura, attentione, judicio indigere non putat, ipse judicio indiget. Ovidius hoc ipsum non semel indicavit, docuitque hanc ipsum esse causam, cur tam difficulter versus scriberet quia scil. pæne quotidiano timore periculorum, ac trepidatione jactaretur.

-----Carmina lætum
Sunt opus, & Pacem mentis habere volunt;
Carmina proveniunt animo deducta sereno?
Nubila sunt subitis tempora nostra malis,

Idem, quomodo in tempestatum procella, animi statu perturbatissimo versus facere potuerit, miratur, & ait:

Quod facerem versus inter fera murmura ponti.
Cycladas Ægeas obstupuisse puto;
Ipse ego nunc miror tantis animique marisque
Fluctibus ingenium non cecidisse meum

Alterum est Secessus. Demosthenem Fabius commendat, qui se in locum ex quo nulla exaudiri vox, nihilque prospici posset, recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, inquit, silentium noctis & clausum cubiculum, & lumen unum velut tectos maxime teneant. Nox quoque versibus faciendis, ut orationibus, opportuna est, quam Græci non sine causa εὐφρόνην appellarunt, & consultationibus accommodatam boni scriptores asserunt Latebræ etiam & loca plane sola juvant: quod item voluit Ovidius, ut illud superius, animum scilicet curis non impeditum.

Carmina secessum scribentis, & otia quærunt

Sed illi loci, in quibus est sensibus blandiens

amoe-

amœnitas, silvæ, horti, nemora, ruscula, ubi frondescunt arbores, pubescunt vites, segetes largiuntur fruges, ubi obliquo laborat lympha fugax trepidare rivo, tales, inquam loci poëtis aptiores & proprii videntur. Atque Horatius tales recessus imprimis adamavit, eosque Poëtas frequentandos suasit.

-------me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo.

Et epist. 2. lib. 2.

Præter cætera Romæ mene poemata censes
Scribere posse inter tot curas, totque labores!

Et paulo post.

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbem.

Ovidius proinde ad finem elegiæ, unde superiores versus allati, veniam à lectoribus petit his versis.

Quo magis his debes ignoscere candide lector,
Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.
Non hæc in nostris, ut quondam, scripsimus hortis.
Nec consuete, meum, lectule, corpus habes.
Jactor in indomito brumali luce profundo,
Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.

DE JUDICIO.

CAPUT XIV.

IN poëticis nulla res tanti est momenti, quanti judicium, nec est aliud quidquam, cujus major sit vel commendatio vel admiratio. Difficultas autem prope maxima, cum id arte præceptisque tradi vix possit: quia potius naturæ munus quoddam est, atque illustre beneficium, Nullus locus æque lubricus, nihil in quo & frequentius, & gravius, & à pluribus offendatur. Multi in omnem partem lapsus, quos vitare non poterit, qui non animadverterit; non autem animadvertet, quem judicii acri-

me-

monia subtilitasque destituerit. Nihil aptius dici potest, opinor, quam Judicium esse oculum ingenii, sine quo etiam videntes nihil vident, & quodammodo in tenebris, saltarit. Sæpe autem evenit, ut dum unam vitare culpam contendimus, & dum reipsa vitamus, in aliam quandam stultitia nostra & imprudentia incidamus. Scite Horatius.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Ut in vita, inquit M. Tullius, *sic in oratione nihil est difficilius, quam quid deceat videre; τὸ πρέπον appellant Græci, nos decorum, de quo & præclare multa præcipiuntur, & est res cognitione dignissima. Hujus ignoratione non modo in vita, sed sæpissime in poëmatis, & in oratione peccatur.* Hinc Flaccus.

Maxima pars vatum, pater & juvenes patre digni
Decipimur specie recti. Brevis esse laboro.
Obscurus fio: sectantem lenia nervi
Deficiunt, animique: Professus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ;
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.

Quibus ille verbis universe docet, quam limato, & acri judicio præditum esse Poëtam oporteat, ut vitiosa à rectis distinguere, & illa rejicere ista sequi in scribendo queat, ponit autem quinque vitiorum exempla Horatius. Fideliter monuit idem, ut ne nimium nostro judicio tribuamus: sed alios quoque poëmatum nostrorum judices, & arbitros abhibeamus: nam duo oculi plus vident, quam unus.

Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
Id tibi judicium est, ea mens: Si quid tamen olim
Scripseris, in Metii descendat judicis aures,
Et patris, & nostras.

Jam quod aliis faciendum suasit, id ipsemet fecit, nam ad Tibullum scribens, epistola quarta, libro primo sic orditur:

Albi nostrorum sermonum candide judex.

A doctioribus, & prudentioribus nos emendare non recusabimus, & quod vel ingenio, vel judicio nostro

noſtro deeſt, id ab aliis mutuari non erubeſcemus.

DE DILIGENTIA EMENdationis & recognitionis.

CAPUT XV.

IN crebra & ſolerti Emendatione permultum eſt ſitum, cujus negligentiam in Poëtis Romanis reprehendit Horatius.

Nec virtute foret, clariſve potentius armis
Quam lingua Latium, ſi non offenderet unum
Quemque poëtarum limæ labor & mora;

Mox in perſona Piſonum ad eam nos hortatur.

Vos ô
Pompilius ſanguis carmen reprehéndite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

Et Sat. 10. lib. 1.

Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſunt Scripturus.

1. Virgilius certe ex induſtria Emendandi ſummam ſibi laudem comparavit, qui teſta Donato, cum Georgicôn libros componeret, quotidie mane plurimos verſus meditatus dictabat, eoſque per totum diem retractando ad pauciſſimos redigebat; non abſurde carmen ſe urſæ more dicens parere, & lambendo demum effingere. Conſtituit præterea in Græciam, & Aſiam proficiſci, totoque triennio Æneidem limare ac perpolire; ſed mors bonum conſilium diſturbavit. Quocirca teſtamento juſſit eam comburi; maluit ſiquidem prorſus non extare apud poſteros, quam inemendatam exſtare. Teſtis hujus Carmen Octavi Auguſti, quod ab elegantiam aſcribere libuit.

Ergone

Ergone ſupremis potuit vox improba verbis
Tam dirum mandare nefas? Ergo ibit in igneis,
Magnaque doctiloqui morietur Muſa Maronis?
Ah ſcelus indignum! Solvetur littera dives?
Et poterunt ſpectare oculi? nec parcet honori
Flamma ſuo? dignumque operis ſervare decorem?
Noſter Apollo veta; Muſæ prohibete Latinæ.
Liber, & alma Ceres ſuccurrite. Veſter in armis
Miles erat, veſter docilis per rura Colonus.
Nam docuit, quid ver ageret, quid cogeret æſtas.
Quid daret autumnus, quid bruma noviſſima ferret,
Arva reformavit; ſociavit vitibus ulmos;
Curavit pecudes; apibus ſua caſtra dicavit.
Hæc dedit, ut pereant? ipſum ſi dicere fas eſt.
Sed legum ſervanda fides; ſuprema voluntas
Quod mandat, fierique jubet, parere neceſſe eſt.
Frangatur potius legum veneranda poteſtas,
Quam tot congeſtos noctesque dieſque labores.
Hauſerit una dies, ſupremaque juſſa parentis
Amittant vigilaſſe ſuum, ſi forte furenti
Erravit in morte dolor: ſi lingua locuta eſt
Neſcio quid titubante animo, non ſponte, ſed altis
Expugnata malis, odio languoris iniqui,
Si mens cæca fuit: iterum ſentire ruinas
Troja ſuas, iterum cogetur reddere voces?
Ardebit miſeræ poſt vulnera vulnus Eliſæ;
Hoc opus æternum ruet? & tot bella, tot enſes
In cineres dabit hora nocens, & perfidus error?
Huc huc Pïerides nemorum per luſtra loquaces
Tendite, & ardentes ignes fluvialibus undis
Mergite: ne pereat tam clari Muſa Poëtæ,
Flammaque vaneſcat. Vivat Maro clarus in orbe,
Ingratuſque ſibi. Sed quod male juſſerat ipſe,
Sit vetuiſſe meum. Sacer eſt poſt tempora vitæ.
Sicque erit æternum tota reſonante Camœna
Carmen, & imperii divi ſub nomine vivat;
Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.

Optimum emendandi genus aſſerit eſſe Fabius, ſi ſcripta in aliquot tempus reponantur, ut ad ea poſt inter-

intervallum, velut nova atque aliena redeamus, ne alioquin nobis tanquam recens editi fœtus blandiantur. Unde Horatius.

------ nonumque prematur in annum.
Membranis intus positis delere licebit
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.

Ubi ad exemplum Cinnæ videtur respexisse, qui poema quod Smyrnam inscripserat, totis novem annis perpoliverat, de quo Catullus.

Smyrna mei Cinnæ nonam post denique messem
Quam cœpta est, nonamque edita post hyemem.

Hæc eo dicuntur, ut sciamus non esse festinandum.

DE EPOPOEIA.

QUID POTISSIMUM VELIT HOC nomen: item de versu Hexametro, & Heroico: & quid sit Epopœia.

Ἔπος, valet verbum, seu locutio, ποιεῖν facere seu fingere, & ἐποποιΐα quæcunque sive soluta, sive ligata oratione expressa fictio. Ita erunt Epici, tum qui dialogos componunt, tum Poëtæ quilibet. Sed cum Epos proprie magisque poeticam locutionem, propter ejus nobilitatem (versum scilicet) quam aliam significet (ut ποιεῖν quoque κατ' ἐξοχὴν, Vatibus tribuitur) rursum ob gravitatem, stabilitatem, amplitudinem, excellentiam, ad Hexametrum carmen transfertur, diciturque hæc Poësis ἐποποιΐα & hujus compositores Epici. A majestate item, sive ut est apud Demetrium, ἀπὸ μεγέθους καὶ πρέπειν τοῖς ἥρωσιν ob magnitudinem, & quia heroum personis obveniat (quia nimirum eo actiones heroum commodissime, & optime imitantur) Heroicum appellatur. Hexametrum quidem semper appellare licebit, Heroicum non semper; nempe si eo virorum

rum

rum fortium, & inclytorum facinora non memorabuntur.

Epopœia est poësis, carmine hexametro illustres illustrium actiones per narrationem imitans. Oportet ipsam imitari actionem, alioque poësis minime vocabitur. Quod autem insignes, & memorabiles actiones imitatur, hoc ipso à Comœdia distat, in qua sunt, exprimunturque actiones humiles personarum civilium. Narratio eam à Comœdia & Trogœdia separat; siquidem utrobique aguntur res (quamobrem etiam dramata vocantur) non autem exponuntur. Carmine hexametro à reliquis generibus Poëseos distinguitur; Dramaticis enim fabulis jambus, quem Horatius alternis sermonibus aptum esse decit, aptior visus est, quam Hexametrum.

OBSERVANDA IN EPOPOEIA.

CAPUT XVII.

SUmet Epicus argumentum ab Historicis; qui si variaverint, sequetur quem voluerit. Verumtamen à fama, & memoria publica non discedet; in quo Virgilius, qui Didonem fœminam castissimam, ut ex Justino, & aliis liquet, amore Æneæ hospitis furentem finxit, quæ aliquot ante seculis nata fuit quam ille Italiam peteret, in reprehensionem incurrit. Cæterum quamvis historiam mutuetur Epicus, multa nihilominus suo jure fingit, variisque rationibus historiæ faciem in poëmatis speciem vultumque commutat. Quin etiam allegoria res invertit; & cum ab Historico res individuas sumpserit, ad universale, ut in scholis loquuntur, transit. Ilias Homeri magnanimi ac bellicosi, Odysses prudentis, civilis ac togati hominis imago est, Æneis optimi & religiosissimi principis. Jam hoc quoque necessario monendum est ut Fabula id est, actionum conformatio & dispositio, una sit sive simplex, non multiformis, Licet enim in Epopœia plures actiones

nes insint, tamen ex omnibus velut è pluribus membris unum corpus, una fabula componatur, necesse est; ne forte monstrum Horatianum nascatur. Prætereа dilatanda, & amplificanda est Epopœia pluribus digressionibus, quarum varietas leporem, ornatum, venustatemque magnam generat.

DE PRINCIPIO EPOPOEIÆ
CAPUT XVIII.

Quamquam Heroicum poëma ornatissimum ac politissimum esse debeat, quod tamen ad ingressum; & principium ejus attinet, rectè vult Horatius illud non esse par ac simile aliquo contextui; sed aliquanto siccius, demissius; simplicius à quo omnis ingenii, & doctrinæ ostentatio, omnis granditas,nimius & exquisitus absit ornatus.

Tres partes numerantur. Epopœiæ, seu Poëmatis Heroici Propositio, Invocatio, Narratio.

DE PROPOSITIONE
CAPUT XIX.

Poëtæ studio habens auditores, lectoresve suos dociles reddere, & Attentos; quod consequimur, ut præcipiunt Rhetores, si summam causæ breviter exponamus, & si proponamus quibusnam de rebus dicturi simus. Quamvis autem Orator aliquando docilem facere auditorem non laboret,cum res aut nota jam aut humilis, aut parva est,tamen qui magna nondum cognita explicaturus est, ut Poëta nunquam non proponet. Quoniam vero ipsa Fabula, simplex & una, quantumvis ex pluribus actionibus cohærentibus composita, esse debet; propositio res plures, ac diversas recipere non poterit, Homerus, & Virgilius cum proponunt, longiore quadam circuitione utuntur; nec ille Ulyssem, nec hic Æneam nominat? Sic autem de illis loquuntur, ut facili negotio eos

ipsos esse intelligatur. Quæ res cum magnopere delectet, non mediocrem quoque attentionem conciliat. Fugienda in hujusmodi circuitione omnis obscuritas, ne ibi tenebras ingeramus, ubi lucem præbere debuimus. Admonent nonnulli, Propositionem ut simplicem, ita brevem esse oportere. Non enim auditor ibi detinendus est verbis; qui, ubi rerum exitum & scopum didici, ad Narrationem festinat. Neque tamen ea verba decidenda sunt, quæ si subtrahantur, rem obscuraverint.

DE INVOCATIONE.

CAPUT XX.

Re jam proposita, divinam opem implorare vates consueverunt. Græci Invocationem propositioni conjungunt? Latini plerique omnes seorsim, utrumque faciunt. Quo tempore Imperatores quasi divisum cum Jove tenebant imperium, ut ait in epigrammate Virgilius, Poëtæ ipsos ut numina invocabant; ut item illustres aliquando viros. Quomodo porro Oratori datur potestas in ipso orationis cursu, quoties locus requirit, denuo captare benevolentiam, & attentionem renovare, ita fas, & jus est Poëtæ, vel ob aliquam rei difficultatem exortam, vel ob gravitatem & magnitudinem, vel novitatem, invocationem iterare Virgil. lib. 6. loca nulli visa, & inaudita apud inferos, descripturus invocationem hanc præmittit.

Dii quibus imperium est animarum, umbræque silentes,
Et Chaos, & Phlegeton, loca nocte silentia late.
Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro
Pandere res alta terra, & caligine mersas.

Iterum in 7.

Tu vatem, tu Diva mone, dicam horrida bella,

eodem, & in 10.

Pandite nunc Helicona Deæ cantusque movete.

Non

Non solum initiis operum suorum Musas invocant, inquit Fabius sed provecti quoque longius cum ad aliquem graviorem venerint locum, repetunt vota, & velut nova precatione utuntur. Nobis autem Christianis (præsertim cum argumenta pia, sacra, divina suscipiamus) pulcrum est à Deo Opt. Max. ab ejus filio JESU Christo, à sacro sancto Spiritu, à Matre Domini, à reliquis immortalibus auxilium poscere; quorum omnium favor si nostra studia comitabitur, nihil verendum erit, ne illa parum feliciter procedant.

DE NARRATIONE.

QUÆ SIT NARRATIONIS COLLOcatio, unde videlicet exordienda sit Epico narratio.

CAPUT XXI.

Propositionem Invocatio, Invocationem excipit Narratio. Sed ante hanc aliquando Historicorum more causas quasdam, quamvis alte, & à prima origine enumeramus, quæ simul ad ipsam expositionem quasi viam muniant, eamque illustrent. Sic Virg. cur tantis in Æneam odiis baccharetur Juno, causas prius quinque recensuit, quam ad narrationem aggrederetur. Virgilii & Homeri exemplo vel à postremis vel à mediis ducendum Narrationis principium, secus quam Historici solent, qui à primis initiis, & caussis narrationem ordiuntur, & rerum tantummodo ordinem, & seriem temporum intuentur. Virgilius enim noster, opus non quidem ab eversione urbis Trojæ, verum à navigatione è Sicilia Italiam versus inchoavit. Turbulentissima autem tempestate jactatus, & ad Africæ littora tandem appulsus Æneas, ibique à Didone Carthaginensium regina hospitio perhumaniter, ac perbenigne exceptus, ipsam Trojæ vastatio-

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aër;
Sic erat instabilis tellus, innabilis, unda;
Lucis egens aër, nulli sua forma manebat:
Obstabatque altis aliud; quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum,
Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo;
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea connexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementaque grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui; circumfluus humor
Ultima possedit, solitumque coercuit orbem.

LEGES ALIQUOT PRO Hexametri elegantia.

CAPUT XXII.

Elegantissimi censentur Hexametri, qui numeris sive pedibus ipsarum rerum, actionumque celeriati, tarditati difficultati, gravitati, amplitudini argumentorum ac personarum respondent, & rem ipsam oculis quodammodo aspectandam subjiciunt. Tales exempli causa, sunt hi celeres quidem Æneidos 5.

Inde ubi clara dedit sonitum tuba, finibus omnes
Haud mora, prosiliere suis, ferit æthera clamor
Nauticus, adductis spumant freta versa lacertis,

Tibullus.

Quisquis amore tenetur eat tutusque sacerque.

Idem

Namque agor ut per plana citus sola verbere turbo.

Virg. 3. Georgicorum, pedes adhibuit tardos & σπονδαΐζοντας, loquens de Cyclopibus fulmina Jovi fabricantibus; præterea 1. & 12. Æneid.

Illi inter sese multa vi brachia jactant.
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Olli sedato respondit corde Latinus.

In his versibus regnat Spondæus, & unicus Dactylus adhibetur, qui prætermitti non potuit.

DE VERSU SPONDAICO.

2. Spondaicum vocant, in quo loco Quinto, quæ Dactyli propria sedes est, collocatur Spondæus; quod variis de causis fieri consuevit; Propter emphasin, propter auctoritatem, dignitatem, majestatem, item propter affectus magnitudinem exprimendam; nec non ad rem inopinatam, & magnam significandam: quæ ex appositis exemplis facile cognosci poterunt, 1. 2. 3. Æneid. Ecloga quarta.

Tune ille Æneas quem Dardanio Anchisæ?
Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit.
Cum sociis natoque, penatibus & magnis Diis,
Cara Deûm soboles, magnum Jovis incrementum.

Catullus de nupt.

Æquorea monstrum Nereides admirantes.

Propertius.

Sunt apud infernos tot millia formosarum.

Inculcant illud Præceptores carminum, ut si Quinta regione Spondeum collocare, ob ante dictas caussas velimus. Quarto loco ponatur Dactylus alioqui versum insuaviorem, futurum, quales sunt isti, 7. Æneid. 3. Georg.

Aut leves ocreas lento ducunt argento.
Saxa per & scopulos, & depressas convalles.

3. Non aspernandum præterea, immo insigne Hexametri carminis ornamentum creditur, quoties sententia suspenditur, nec nisi post quartum, quintum

tum, sextum, septimum, octavum quandoque versum completur. Exempla sub manu sunt, 1. Æneid.

Ille ego qui quandam gracili modulatus avena
Carmen, & egressus silvis, vicina coëgi,
Ut quamvis avido, parerent arva colono;
Gratum opus agricolis; At nunc horrentia Martis
Arma virumque cano, Trojæ qui primus ab oris,
Italiam fato profugus, Lavinaque venit
Littora; multum ille & terris jactatus & alto.
Vi superûm, sævæ memorem Junonis ob iram;
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem.
Inferretque Deos Latio; genus unde Latinum,
Albanique patres, atque altæ mœnia Romæ.

Item. 3. Æneid, habes septem versus, quasi quandam catenam efficientes, cum unus ab altero, sequens ab antecedente, & ille ab hoc pendeat; ob quam causam præter alias, hoc carminis genus ἱππ appellatum putatur.

Postquam res Asiæ, Priamique evertere gentem
Immeritam visum superis, ceciditque superbum
Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troja;
Diversa exilia, & diversas quærere terras
Auguriis agimur Divûm; classemque sub ipsa
Antandro; & Phrygiæ molimur montibus Idæ,
Incerti quo fata ferant, ubi sistere detur.

4. Non caret res venustate, cum unico versu sententia tota perficitur. 1. 2. 3. Æneid.

Durate, & vosmet rebus servate secundis
Heu nihil invitis fas quenquam fidere divis.
Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas.

5. Illud etiam haud indecorum, quoties Dactyli, & Spondæi alternatim ponuntur, 2. 4. Æneid.

Obstupuit, retroque pedem cum voce repressit.
Multa viri virtus animo, multusque recursat
Gentis honos.

6. Admonent insuper festivum atque elegans videri carmen, quod initium capit à Spondæo, qui

partem orationis non absolvat, seu qui non est integra vox, cui deinde adhæreant duo Dactyli. 1. 12. Æneid.

Desertosque videre locos, littusque relictum.
Defecisse videt, sua nunc promissa reposci.

7. Item, si plane nullus pes complectatur integrum vocabulum, 1. 2. 3. Æneid.

Justitiaque dedit gentes frenare superbas.
Infandum regina jubes renovare dolorem.
Infelix Priamus furtim mandarat alendum.

Ovidius.

Vulgus amicitias utilitate probat.
Si qua venit sero magna ruina venit.

Tibullus.

Intonsi crines longa cervice fluebant.

8. Afferunt non mediocrem delectationem etiam illa 10. 12. Æneid.

----- sequitur pulcerrimus Astur
Astur equo fidens.
Ad cœlum tendens ardentia lumina frustra,
Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas.
Tu mihi quodcunque hoc regni, tu sceptra, Jovemque
Concilias, tu das, epulis accumbere divûm.

Clauditur eleganter Dissyllaba, & Trisyllaba dictione; durius & minus concinne Tetrasyllaba. Pentasyllaba, duabus dissyllabis, Monosyllaba; nisi altera præcedat Monosyllaba, vel sit nomen animantis, vel nomen alicujus rei magnæ.

VERSUS CUM RERUM NATURA, Numero, Verbis, & Sono congruere oportere.

CAPUT. XXIII.

Optimi versus judicantur qui legitimos pedes habent, & vocibus conduntur latinis, usitatis; ac propriis, quique rei subjectæ seu læta, seu tri-

tristis, seu blanda, seu atrox, seu tarda, seu celeris, seu gravis, seu levis illa fuerit, temperamento Numerorum. Verbis ipsis, atque sono penitus quadrant, eamque imitantur. De quo pulcre Horatius in arte,

------ Tristia mœstum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.

Numerus est hoc loco, suavis quædam versus modulatio, ex apta pedum tum collocatione, tum varietate proveniens; & hinc versus Numerosius qui longis brevibusque syllabis jucunde progreditur, & apte cadit; quo fit, ut aures blanda quadam voluptate capiat ac demulceat.

Quid illo versu Maronis numerosius, sonantius, verbis aptius 8. Æneid.

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Et 1. Georg. pereleganter grandinis salientis crepitus exprimitur.

Tum multa in tectis crepitans salit horrida grando.

Numerus alius celerior, alius tardior, alius ex utroque mistus & conflatus est. Celeritas quidem ex iis nascitur pedibus, quorum aut omnes aut plures aut priores syllabæ breves sunt: ut ex Trocheis (sic enim cum Cicerone Tribrachim appello à cursu) ex Dactylis, ex Anapæstis, ex Jambis. Tarditas ex his, quorum aut omnes aut plures, aut priores longæ; ut ex Molossis, Creticis, Choreis. Mistum numerum procreant pedes utriusque generis confusi. In prima Æneid. postquam Juno Æolum ventos, & tempestatem poposcit, depingitur illorum eruptio velocissima, signo ab Rege dato, idque numeris rapidissimis.

Hæc ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
Impulit in latus; ast venti velut agmine facto
Qua data porta ruunt & terras turbine perflant;
Incubuere mari totumque à sedibus imis
Una Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis
Africus.

Dehinc duobus verbis fluctuum vastitas, ventorumque in eisdem concitandis, & convolvendis quasi nixus, & molimen divinitus exprimitur.

------- Et vastos volvunt ad littora fluctus.

In 2. aggrediuntur. Trojani turrim cœlo eductam demoliri, perpendamus qua mirifica celeritate verborum celerem prolapsum Maro demonstrarit.

------- Convellimus altis
Sedibus. impulimusque ea lapsa repente ruinam
Cum sonitu trahit, & Danaûm super agmina late
Incidit.

Quid incitatius? quid volubilius fieri poterat? Iratorum sermo est præceps, & frequentius interruptus propter impetus vehementiam, quæ hoc ipso quod nimium urget, linguam remoratur. Sic igitur Dido ad suos Carthaginenses in 4. Æneid. Jam altum tenente Ænea, quem ut apud se maneret nullis precibus misera mulier emollire quiverat.

Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.

Similis trepidorum est oratio. Caicus in 9. cum Rutulorum exercitum Turno ductore adventantem tumulo prospicit.

Quis globus, ô cives, caligine volvitur atra?
Ferte citi ferrum, date tela scandite muros,
Hostis adest.

Sic cum nocte ruere pariter ille videtur, 2.
Vertitur interea cœlum, & ruit Oceano nox.

Et ille una cum Bove in 5.
Sternitur, exanimisque tremens procumbit humi bos.

Remigantium nautarumque labores, tardioribus numeris æmulatus est in 3.
Adnixi torquent spumas, & cærula verrunt.

Et ibidem.

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Ille versus de Polyphemo est sane horrendus in 3.
Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademtum.

Mezentium vide quomodo consistere faciat hoc carmine.

Ho-

Hostem magnanimum opperiens, & mole sua stat.

Porro in 12. de latino sene, qui furentem audacia, & iracundia Turnum juvenem placare conatur.

Olli sedato respondet corde Latinus.

Sonus quoque non oscitanter est quærendus,& pro rerum occasione variandus,ut sit in magnis & grandibus grandis; in tenuibus exilis; in hilaribus lætus; in tristibus mœstus; in atrocibus asper; in quietis sedatus. Et quia sonus ex verbis gignitur, conquirenda verba, ac in promptu habenda sunt verba consonantiora, sciendumque non minus verborum delectum esse originem præstabilis, & festivi poëmatis, quam eloquentiæ. Verum ex Rhetorum præceptis verborum discrimina cognoscentur; satis esto monuisse. Egregie sonantes versus legimus Geor. 1. inter prognostica videlicet tempestatis.

Continuo ventis surgentibus, aut freta ponti
Incipiunt agitata tumescere, & aridus altis
Montibus audiri fragor; aut resonantia longe
Littora misceri, & nemorum increbescere murmur.

Est & hic locus insignis ex 1. Æneid.

Illi indignantes magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt.

Consonantes l, r, vocales, a, o, u, sonum creant, ut in 1.

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ sese multis circum latrantibus undis
Mole tenet, scopuli nequidquam & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Imo initium Æneidos exemplum illustre suppeditat soni respondentis rebus; in quo verba ipsa, Horrentia Martis, Virum, horrido ipso sono aspera bella indicant, rerumque dicendarum & gravitatem, & magnitudinem, ut superiores, *Ille ego*, &c. lenitatem, & tenuitatem vitæ pastoritiæ. Nisus in 9. carissimum sibi Euryalum hostium corona cinctum, & in medio versantem turbine lethi, ut ait Catullus aspiciens, inquit.

Me me adſum qui feci in me convertite ferrum;

Mollis eſt verſiculus propter vocalem, e, ſoni tenuioris. Denique ne longus ſim, poteſt in his tribus multum natura, unumque cum altero ferè implicitum eſt, ſeſeque mutuo efficiunt; & cum unum quæritur, inveniuntur omnia. Teneamus igitur hoc, rerum diverſitati, verſuum diſſimilitudinem quaſi alio alioque vultu reſpondere oportere.

DE CAVENDIS QUIbuſdam vitiis.

CAPUT. XXIV.

Vitioſum & ridiculum eſt cum in fine & exitu carminis iterantur eadem ſyllabæ, quæ prius dimidiatum verſum abſolvebant; Leoninos vocant. Exempla ſunt obvia. Ovidio quidem nobili Poëtæ Leonini per imprudentiam exciderunt. In orat. Ulyſſis;

Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis.

Et in epiſtola Hermiones ad Oreſtem;

Vir Precor uxori, Frater ſuccurre ſorori.

Et. 3. Faſt.

Quærebant flavos per nemus omne favos.

Apud Horatium inventus eſt, qui terminaretur verbo ſyllabarum ſex. Sat 3. lib. 2.

Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione.

Deformitatem parit. cum ad finem continenter tres Diſſylabæ voces ponuntur; qua culpa non vacat Tibullus, Eleg 6. lib. 1.

Semper ut inducar blandos offers mihi vultus.

Imo hic verſus habet quatuor diſſyllabas continenter. Vitanda eſt item ejuſdem litteræ vel ſyllabæ crebra iteratio. Notum Ennii carmen.

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tuliſti.

Et illud Ciceronis.

O fortunatam natam me Conſule Romam.

Monoſyllabæ dictiones multæ ſi unum in locum

cu-

cumulentur, deformant versum ut;
Non ex his est, qui se sanos vivere curant.

Cavendum ne statim ab Elisione exordiamur, tum nihil temere in fine Quinti pedis elidendum. Breviter, à duris multisque Collisionibus & Elisionibus omnino abstinendum est, nec plures duabus in eundem versum recipiendæ sunt; nisi gratiam afferre videantur.

DE COMOEDIA.

DEFINITIO COMOEDIÆ & tragico-comœdiæ.

CAPUT XXV.

Comedia est poësis dramatica, quæ ob docendam vitæ consuetudinem, civiles, & privatas actiones, non sine leporibus, & facetiis imitatur. Ab Ppopœia & Tragœdia, quæ publicas res, & heroûm acta complectuntur, Comœdiam separant actiones civiles, & privatas. Præterea Epopœia non est dramatica; & Tragœdia sales, atque jocos nescit, qui risus pariunt; cum illa ad terrorem potius incutiendum & commiserationem excitandam conferatur, quæ quidem dolorem & mæstitiam habent, Comædiam Cicero scriptum reliquit, esse imitationem vitæ, speculum consuetudinis, imaginem veritatis. Quæ verba non tam ad Comœdiæ notionem evolvendam, quam ad eam commendandam pertinent. *Tragicomœdia est confusum quiddam ex Comœdia, & Tragœdia; quando nimirum contra legem Comicam illustriores augustioresque personæ admiscentur.* Hoc verum esse in amphit. apud Plautum Mercurius significat, in qua Comœdiæ partes dantur Jovi.

Faciam ut commista sit Tragico-comœdia;
Nam me perpetuo facere ut sit Comædia
Reges quo veniant, & dii non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic servus quoque partes habet,

Faciam proinde, ut dixi, Tragico-comœdiam.
Finis Tragico-comœdiæ semper erit lætus.

COMOEDIÆ ETYMON, ORIGO, Ætates, Genera.

CAPUT XXVI.

Comœdia dicitur ἀπὸ τῶν κώμων, hoc est, à vicis; vel, ἀπὸ τοῦ κώμου, hoc est, commessationum, & lasciviæ Deo; Hinc κωμῳδὸς, Comœdus & κωμῳδοποιητὴς, sive κωμῳδοποιὸς, Poëta Comicus, Comœdiarum scriptor, vel factor; fiunt enim à ποιῶ facio. A rusticanis ad urbanos hoc modo profluxit Comœdia. Cum Apollini Nomio, seu Pastorali ob frugum proventum facerent agrestes, primum quidem circum ipsam aram, tum circum vicos, pagosque chorum cum cantibus lætabundi ducebant, seseque mutuis conviciis aliosque similiter, à quibus essent læsi onerabant. Postmodum noctu civitates ingressi, plateas obambulantes, eodem modo cives ditiores, ac potentiores accipiebant, à quibus aliquid iniqui pertulissent: nominatim eos exagitantes, eorumque mala facinora, & quas accepissent injurias memorantes Animadversum est, hoc ad homines à maleficiis propter infamiæ metum deterrendos proficere: inde potestas facta idem interdiu impune committendi, & compositis ad eam rem carminibus, si qui præstarent ingenio. Crevit paulatim negotium, nactique summam occasionem Poëtæ Comœdias scriptitarunt, in quibus haud dissimulanter & nominatim improborum civium mores, vitamque omni genere dictorum, contumeliarumque quam liberrime proscinderent. Sed Ætas Comœdiæ haud una fuit. Alia enim nominata est vetus, quam sub Susarione indigestam, rudem, inconcinnam

Cratinus

Cratinus partibus & actibus distinxit ac disposuit; Aristophanes eidem quasi manum extremam addidit. Horat. hunc item Eupolin & Cratinum veteris Comœdiæ tanquam præcipuos auctores profert: simulque solemne illius in carpendis hominum vitiis narrat, & ejus deinde locum Satyram tenuisse confirmat. Nec tantum reprehensione dignos, sed indignos, & insontes, ut Periclem, Socratem, Aristidem æque vellicabant. Versus Horatiani sunt hi è Sat. 4. lib. 1.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque, Poëtæ
Atque alii, quorum Comœdia prisca virorum est;
Si quis erat dignus describi quod malus aut fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.

Hæc maledicentia, in qua potissimum chorus regnabat, cohibita & compressa dicitur, cum attritis populi opibus Resp. Atheniensis triginta tyrannorum jugo cervices coacta est supponere. Lata enim lege integrum erat affectis per scenam injuria, afficientes vocare in judicium. Hac ratione Poëtas in officio potentiorum metus continuit, sublatusque est chorus, cujus supra dicebamus fuisse munus, ut in quoscunque libere reprehensionum velut spicula contorqueret, Horat.

Successit vetus his Comœdia non sine multa
Laude, sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi; lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit sublato jure nocendi.

Quamobrem Comœdia, in qua nullum aperte, & cum nomine fas erat lædere, quæque id eo quandam verecundiam, & modestiam adhibeat; nuncupata est media; sed non antequam Nova inducta est appellatio. Ergo, Comœdia, quæ neutrius faciem ostenderet, veteri similior fuit, jus quoddam reprehendendi retinens, quando chori loco parabases, quibus scripta, & dicta Poëtarum nullo maleficii crimine, aut pœnæ suspicione cavillabatur, non omittebat, civiumque peccata rectius coarguebat, donec ipsa quoque in suspicionem odiorum, &

simultatum veniens, potestatem reprehensionis omnem amisit, post id Alexando Philippo imperante, argumentis ac personis plane confictis, & facetiis ad delectandum interpositis vitam communem ac mores imitari cœperunt. Prisca illa frequenter vera tractabat argumenta; hæc nunquam, Illa ansam approbandi & insectandi unde libet arripiebat; hæc citra amarulentiam jucunda; raro quosdam criminationum aculeos, nulla cum contumelia immiscebat, eratque populari, ac de medio sumpto sermoni similior, Jambicis & Trochaicis contenta versibus; cum in antiqua pluribus carminum formis uterentur. Menandrum ajunt novæ Comœdiæ principem habitum.

DE ARTIBUS COMOEDIÆ κατὰ τὸ ποῖον, *seu Qualitatis.*

CAPUT XXVII.

SUnt quædam quibus ipsa Comœdia qualis sit; alia quibus velut extenditur. Illas partes Qualitatis? istas Quantitatis non sine exemplo vocare possumus. Prioris generis sunt omnino sex; Fabula, Mores, Sententia, Dictio, Apparatus, Melopopœia. Ac sine prioribus quatuor ne scribi quidem potest Comœdia. Etenim prius necesse est rem excogitare, quam nuncupamus Fabulam. Cum autem Fabula imitetur, convenit eam utique moratam esse, accurateque diversorem hominum mores exprimere. Additur porro sententia, quoniam animi sensus, sententiamque per verba ostendere oportet. Et quia sententia constat verbis, additur Dictio. Fabula comœdiæ, id est imitatio, fictiove comica, vacat rebus admirabilibus ac prodigiosis, quales frequenter in Epopœia referuntur, & nonnunquam in Tragœdia ostenduntur neque etiam illustres, graves, lugubres, terribiles, uno verbo Tragicas complectitur; verum civiles ac privatas tantum, Mores ratione per-

personatum sese admodum dissimiliter habent siquidem qui laudantur in aliis, & iis maxime conveniunt, in aliis laudari non solent; & quia minime conveniunt, interdum vituperari etiam; sicuti cernimus in artibus fieri. Nam si Plebejus perite canat tibiis, placet, laudem aufert; At hoc ipsum artificium in Rere displicet, ac reprehenditur, Mulierem decet bene nere bene texere; virum dedecet non enim sunt hæc opera virilia. Ita cum sit in servo virtus, & prædicetur non furari; viro nobili aut alio qui honesto laudem nullam parit. Itaque alii mores cadunt in alios, & sua quemque maxime commendant; ut diligenter videndum sit, quos mores cui effingamus. Quod ut possit Poëta audiendus est illi Horat.

Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.

Mores pueritiæ.

Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo,
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.

Mores juventutis.

Imberbis juvenis tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque & aprici gramine campi.
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor prodigus æris,
Sublimis, cupidusque & amara relinquere pernix.

Mores virorum.

Conversis studiis, ætas, animusque virilis
Quærit opes & amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.

Mores senum.

Multa senem circumveniunt incommoda? vel quod
Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat;
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorque minorum.

Sententiæ laus & virtus est, animi sensum apte ex-

exprimere. Quia vero comicus ſermo ſummiſſus eſt, ſententias quoque non elatas, aut grandes poſtulat. Nullæ hic quæſtionum diſcuſſiones, aut probationes exquiſitiores. Dictio Comica nec ad Tragicam ſublimitatem aſſurgit, nec ad humilitatem Mimicam deſcendit; ſed temperamentum quoddam ſervat, Facilis aperta ſuavis, pura, elegans, ſimplici, & mediocri cum ornatu. Apparatus complectitur Scenam & Habitum perſonarum.

DE PARTIBUS COMOEDIÆ κατὰ τὸ πόσον, *ſeu Quantitatis.*

QUinque partes Comœdiæ numerantur, quibus magnitudo abſolvitur; Prologus, ſeu prologium, protaſis, Epitaſis, Cataſtaſis, Cataſtrophe *Prologus eſt oratio, quæ ante fabulam legitimam habetur ad ſpectatores.* Ejus quatuor ſunt ſpecies. Nam vel Poëta commendatur; vel obtrectatorum, malevolorumque criminibus reſpondetur, aut etiam crimina regeruntur; vel argumentum fabulæ enarratur; vel hæc omnia ſimul præſtantur. *Protaſis prima pars fabulæ, in qua ſumma rei proponitur & narratur; non tamen finis oſtenditur.* Nempe ut ex inopinato exitu creſcat fabulæ jucunditas.

Protaſis actu primo, interdum ſecundo quoque comprehenditur. *Epitaſis definitur earum rerum, quæ continentur in Protaſi incrementum. Seu altera pars legitimæ fabulæ, in qua turbæ aut excitantur, aut intenduntur. Cataſtaſis eſt vigor, ac ſtatus fabulæ, in qua major cernitur rerum perturbatio.* Epitaſis & Cataſtaſis ſecundo & tertio, aliquando etiam quarto actu concluduntur. Quintum Cataſtaſis raro attingit. *Cataſtrophe ultima pars qua fabula clauditur, in qua res in melius commutantur: Seu ubi fit negotii in tranquillitatem non exſpectatam converſi.* Hæc partem actus Quarti, nonnunquam totum Quartum, Quintum ſemper occupat.

DE ACTIBUS, SCENIS, ET *Actibus seu personis.*

CAPUT XXIX.

A*Ctus est pars fabulæ, continens diversas actiones pro diversitate partium.* Non plures autem nec pauciores, Quinque actus, sive in Tragœdia sive in Comœdia esse convenit, quod Horat. etiam docuit.

Neve minor Quinto, neu sit productior actu
Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.

Primus quidem materiam, seu argumentum fabulæ comprehendit; Alter res in Actum deducit; Tertius impedimenta, & turbationes affert; Quartus viam demonstrat, qua res implicitæ solvantur. Postremus res implicitas artificiose dissolvit. Actus in scenas dividitur, quem perraro totum una scena absolvit; nisi aliquando in Tragœdia. *Est autem scena*

Pars actus, in qua duæ pluresve personæ colloquuntur. Initium capit nonnunquam ab omnium ingressu in Scenam, nonnunquam ab unius tantum, qui deinde alium invenit de Scena superiore. Finitur abitu interdum omnium, aliquando unius tantum, Ut si tres fuerint, duo reliqui scenam sequentem constituant. Est cum unus solus ad futuram Scenam relinquitur. Scenarum numerum quidam censent majorem Denario esse non oportere, nec Actores plus Quatuordecim: Nomen invenit ex eo, quod alia atque alia facies subinde appareret ex ædiculis, quæ olim cum ramis & frondibus conficerentur, ita sunt ab umbris & tabernaculis appellatæ. Actores qui & Histriones, & Scenici, & Ludiones, & Ludii, & Comœdi, Græcis à simulanda per imitationem veritate dicuntur ὑποκριταί). Personæ in Comædiis distinguuntur conditione, professione, officio, ætate, sexu. Protatica, sive prostatica, quæ primo actu introducitur, neque amplius unquam comparet; qualis Sosia in Andria; quod quidem in Plauto nusquam factum cer-

cernas. Aliæ non prodeunt, verum intus loquuntur aut clamant quippiam; Aliæ neutrum faciunt, ut est servulus Storax in Adelphis. Nam ibi Mitio exiens, non exeuntem appellat, & ille tacet. Aliæ apparent in Proscenio, mutæ tamen, seu nihil loquentes. *Ut sunt satellites in Milite, & Famuli in Andria.*

DE TRAGOEDIA

NOTATIO, ET DEFINITIO Tragœdiæ; item qui fiat ut delectet:

CAPUT XXX.

Tragœdiam nominatam παρὰ τοῦ τράγου, ut sit quasi τράγου ᾠδὴ, inter plures constat Causa nominis incertior. Potest enim videri datam hanc ei appellationem inde, quod agricolæ prisci qui ortus est Tragœdiæ cum Baccho pro annuis frugibus sacrificarent, ardente jam victima, hirco scilicet (quæ huic Deo propria erat, quoniam vineas læderet) loco precum quippiam cantarent? & quo illo benevolentiore uterentur magisque propitio, res ejusdem gestas, ac triumphos, devictasque gentes, & debellatos reges, eorumque calamitates ac postmodum non suppeditante materia, aliorum præterea regum infortunia, ærumnasque concinerent, victorique in hujuscemodi cantilenis hircum in præmium darent. Ex quo illud Horat. Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum. Item quod fortasse uter hirci musto plenus donabatur. Nonnullis placet vocatam à principio non τραγῳδίαν sed τραχῳδίαν, quasi τραχεῖαν ᾠδὴν ab asperitate cantus videlicet; insuavis enim cantus, cujus materia res tristes, asperæ, atroces ac miserabiles. Deinde usu loquentium, ut alia mille, corruptum hoc nomen, & pro τραχῳδία, τραγῳδία cœptum dici, & inde natam opinionem de hirco, qui huic

huic generi fabulæ nomen attulerit. Definitur hoc modo; *Tragœdia est Poësis, virorum illustrium per agentes personas exprimens calamitates, ut misericordia, & terrore animos ab iis perturbationibus liberet, à quibus hujusmodi facinora Tragica proficiscuntur.* Atque hic quidem finis est Tragœdiæ. Quod autem diximus esse virorum illustrium, in eo à Comœdia, uti per agentes personas ab Epopœia, secluditur.

TRAGOEDIÆ, ET COMOEDIÆ discrimina.

CAPUT XXXI.

Quinque rebus potissimum Tragœdia & Comœdia differunt: Materia, Personis, Dictione, Affectibus, Exitu. In Tragœdia Actiones sunt grandiores. Quid enim aliud legis ibi, quid audis, nisi luctus, exilia, cœdes atque ut paucis comprehendam, valde horribilia, & ad memoriam sequentium seculorum admodum insignia? Quas quidem res interdum ex se comminiscitur, ut Comœdi semper; sæpius ab aliis mutuatur, ut Comœdia nunquam. Comœdia res humiles, plebejas, ac civiles habet. Atque illa quidem magnatum fugiendam, hæc civilem, privatorumque vitam expetendam exprimit. Quin etiam dum miserias & stultitias amantium imitatur, honestatem turpitudini præferendam monet. Quod ad personas attinet, Comicæ sunt ignobiles, obscuræ, civiles tantum, Chremes Paterfamilias, Pamphilus adolescens, Davus servus, Phronesium meretrix. Ergasilus parasitus. Tragicæ illustres viri, illustres fœminæ, Principes, Reges, Imperatores. Illæ è pagis, & oppidis, istæ ex amplissimis urbibus, & arcibus, accersitæ. Quod erat tertium. Dictio comica verbis constat tritis, usitatis, quotidianis, figura infima. In Tragœdia oratio, conficitur verbis electis, sublimibus, sonantibus, plenis, a communi consuetudine abhorrentibus. Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit. Hinc Tragicè loqui

loqui. Comœdiæ sermo est attenuatus, Interdum tamen & vocem Comœdia tollit, ut est apud Horat.

Iratusque Chremes tumido dilitigat ore,
Et Tragicus plerumque dolet sermone pedestri.

Sequuntur affectus, qui in Comœdia sedatiores sunt, ἔθη vocant Græci; in Tragœdia vehementiores qui πάθη appellantur. Quod postremo loco posueramus; Exitus Comœdiæ lætior est, cum ejus initium plerumque sit paulo turbulentius, ac tristius; Tragœdiæ mœstus, ac funestus plane. Hoc perpetuo verum non est. Nam & in Comœdia nonnunquam infelicem exitum invenias, quamvis non sine festivitate, & in Tragœdia felicem. Restant adhuc notanda Duo. Utraque in agendo, non in narrando versatur, habetque eundem imitandi modum, & eodem spatio temporis finitur, totidemque & iisdem partibus constat. Studiosis eloquentiæ plus multo prodest Tragœdia: quam Comœdia: quamquam hæc quoque non modice prodest. Hauriunt inde verborum delectum, splendorem, gravitatem maximam, sententiarum pondera, amplificationum rationes, affectuum varietatem, magnitudinem, omnis denique generis præclara, & ad docendum, delectandum, promovendum summe idonea ornamenta.

DE APPELLATIONIBVS Fabularum seu Dramatum.

CAPUT XXXII.

Fabulis, seu Dramatis, sive illa Comœdiæ sive Tragœdiæ fuerint, nomina imponuntur vel à Loco, vel à Re, vel à persona primarum partium; sic enim non male nominabimus, quæ est præcipus inter omnes. Nomine Rei plura complector, nempe casum, eventum, fortunam, conditionem, & similia. Aliquando cum sint plures Fabulæ de eodem, ad differentiam significandam conjunguntur Personæ, &

Res

Res, seu locus, & fiunt inscriptiones mistæ; ut Hercules furens Senecæ? quoniam alia est Tragœdia ejusdem, Hercules Oetæus.

DE BVCOLICA POESI. CAPUT XXXIII.

Bucolica Poësis personas humiles illas quidem ut Comœdia, veruntamen rusticas & agrestes, non urbanas, quæ sunt paulo elegantiores, comminiscitur, & est umbra quædam, seu quoddam simulacrum rusticanæ Comœdiæ; quando nimirum in duobus illis Poëmatum modis versatur, quorum alter *μιμητικὸς* dicitur, alter *μικτὸς* de quibus egimus. Prioris generis exemplum esto Eclog. 1. Tityre tu patulæ, posterioris Ecloga. 8. Pastorum Musam. Atque istis imitaddi modis ei cum reliquis Poëseos generibus Epopœia, Comœdia, Tragœdia, societas est. Argumenta, & personas sumit ab agris, & silvis, pastores, vinitores, aratores, olitores, accipitque nomen potissimum à pastoribus, & iis quidem nobilioribus, bubulcis videlicet. Tractantur Bucolicis vota, gratulationes, laudationes, obtrectationes, altercationes, cohortationes, pollicitationes, conquestiones, gaudia, pompæ, cantus, hilaritates, joci. Verum omnia agrum olere debent. Ideo regnat in Bucolicis Hexameter, & præterea nullum genus carminis, propterea quod narrationibus videtur accommodatissimus & cantilenis rusticis idoneus, nec ineptus actioni, modo ne adsit granditas, neve longiore ambitu circumducatur. Laudatur autem si primus & Quartus pes integra voce terminetur, præsertim Dactylica.

Tityre pascentes à flumine rejice capellas.

Quod diligenter custodivit Theocritus. Definitur Bucolica poësis: *rusticarum actionum imitatio.* Fabula erit una & simplex, non tamen digressionem non admittit. Nec necesse erit semper esse Allegoricam. Nomina rebus apta fingemus; aut jam ficta à bonis auctoribus mutuabimur. Oratio vacabit splendore & orna-

esset quum deperiret; neque alio commento potiundi spes foret, vino obrutum corripit. Hinc Bucolicæ cantiones primum cantari cœptæ sunt, quibus hoc oculorum Daphnidis incommodum materiam dedit. Ajunt à Stesichoro poëta Himeræo ejusmodi argumentum tractatum primum. Utebantur autem Musico instrumento, quam Græci à sibilo σύριγγα, Latini ab hiatu Fistulam nominant. Singulares primum tubuli, mox bini cohærentes lino aut cera; postremo ad septenos usque, magnitudine omnes inter se impares, sed proportione certa ad alæ figuram; In summo qua inflabantur æquales, inæquales qua exit spiritus. Descripsit & materiam, & modum, & numerum Virgil. illo versu.

Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.

Bucolica dividuntur à Virgilio in Eclogas, à Theocrito in Idyllia, Visum est quibusdam in Bucolico carmine esse Eclogas, & Idyllia, quod in Comœdia sunt Scenæ. Constat enim actum fuisse olim atque exhibitum in Scena hoc quoque Poëmatis genus. Quamobrem & Comicorum more præposita putantur singulis Eclogis sua nomina. Dicitur Ecloga ab ἐκλέγειν, id est, à deligendo personas, res & sententias ex aliis, quæ lectis quoque verbis exponantur. Sunt qui pronuntiationem vel narrationem qualemcumque, rerum negotia exponentem, hac voce seu inscriptione significari velint. Idque probare nituntur ex Ausonio, qui Eclogas scripserit, & nominaverit etiam, non Bucolicas, de vita humana, & cruciatu Cupidinis. Errant qui volunt Eclogam dictam ἀπὸ τῆς αἰγὸς καὶ λόγου quod sint de capris, seu caprariorum sermones, & repugnat huic rationi scriptura, foret enim scribendum Ægloga, non Ecloga.

usitata est omnibus Tragicis. Funebribus lamentationibus potissimum inventam Elegiam insinuat Ovidius in mortem Tibulli.

Flebilis indignos Elegeïa solve capillos,
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

Progressu temporis res secundæ optatæ, & quidquid animus ferret, Elegis scribi cœptum est; ut querelæ, expostulationes, preces, amores, vota, laudes, gratulationes, admonitiones, convitia Horatius ad Pisones.

Versibus impariter junctis querimonia primum.
Post etiam inclusa est voti sententia compos.

Epicedia quoque, Epigrammata, & epistolæ hac forma carminum conficiuntur. Jovianus Pontanus ad hymnos Elegiam convertit. Præcipiunt nonnulli in Elegiaco observandum esse, ut uno disticho sententia finiatur.

Ovidius.

Gentibus est aliis tellus data limite certo,
Romanæ spatium est urbis, & orbis idem.
Jam seges est ubi Troja fuit, resecandaque falce,
Luxuriat Phrygio sanguine pinguius humus:

Est tamen ubi sententia suspenditur, ut vel disticho sequenti, vel etiam tertio absolvatur. Ovidius in querela Nucis.

At postquam Platanis sterilem præbentibus umbram
Uberior quavis arbore venit honor?
Nos quoque fructiferæ, si nux modo ponor in illis
Cœpimus in patulas luxuriare comas.

Idem.

Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
Seu ratio vatem vincere nulla potest?
Tu tamen ô nobis usu junctissime longo,
Pars desiderii maxima pæne mei?
Sis memor, & si quas faciat tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare, rogo.

Sed illud maxime cavendum est, ne post duos, versus ita pendeat sententia, ut verbum in tertium usque versum reservetur.

VIRTUTES, ET ARTIFICIUM Elegorum.

CAPUT XXXVI.

ORatio Elegiaca tersa sit oportet, lenis, ingenua, perspicua, morata, tenera, affectibus referta, Pathetica, & sententiis exquisitis minime obfuscata, atque impedita. Mirifice eam ornant frequentes commiserationes, conquestiones, exclamationes, apostrophæ, prosopopœiæ, seu fictæ personæ, excursus, & παρεκβάσεις seu breves & cum re apte cohærentes digressiones, non modicum eidem decus accedit per allusiones ad Apophthegmata. Ornatur etiam inductionibus & exemplis; exemplis inquam, non modo à simili, verum etiam à dissimili, & contraria interdum ad comparationem adhibentur. Interjiciuntur item sententiæ, tum breves, tum acutæ, quibus, id quod est propositum, confirmatur. Magnum in primis Elegiæ decus, est, antiquitatis aliqua significatio. Quo brevius, paucioribusque verbis antiquitates hujusmodi, sive ad fabulam, sive ad historiam, sive ad aliquem priscum ritum, moremve pertineant efferuntur, eo venustius carmen redditur. Synalephæ, si usquam alibi, hic vitandæ sunt; frequentes item Ecthipses; multum quippe fluentes illas hujus carminis delicias remorantur, atque imminuunt quodammodo, & sunt tanquam vortices ac scopuli quidam, ut in hoc Hexametro videre est.

Aut abeuntis adhuc supremum animæ halitum in auras.

Præterea & Tibullus, ut Muretus animadvertit elegantiam quandam judicavit esse in ejusdem syllabæ continuatione. lib. 1. Eleg.

Me mea paupertas vitæ traducat inerti.
Ipse feram teneras maturo tempore vites
Rusticus, & facili grandia poma manu.

Eleg. 3.

---------nam posse mederi
Multa docet templis picta tabella tuis.

Eleg. 4.

Nudus & æstivi tempora sicca canis.

Fit porro suavior, si Monosyllabum præcedat.

Me mea paupertas.

Idem Poeta Penthemimerim crebro negligit in Hexametro, & ex tarditate quandam jucunditatem aucupatur. Subjungemus aliquod testimonia lib. 1. Eleg. 2. 3.

Neu strepitu terrete pedum, neu quærite nomen,
Illic est cuicumque rapax mors venit amanti.
Tisiphoneque impexa ferox pro crinibus angues.

Et Propertius id sæpe facit lib. 1. Eleg. 2.

Aspice quos submittit humus formosa colores.

Eleg. 5.

Quid tibi vis, insane meos servire furores?

Lib. 2. Eclog. 8.

Sed vobis facile est verba & componere fraudes.

Ovidius interdum Cæsuræ subdit encliticam, & non injucundum carmen efficit. Jucundius autem quando idem fit post Pentemimerim, ut in Primo, & Quarto versuum qui sequuntur.

3. Fastorum.

Sole tamen vinoque calent annosque precantur.

Ibidem.

Jussa facit ventoque ratem committit & undis.

4. Fastorum.

Pallor abit subitasque vident in corpore vires. Imminet huic, sequiturque parem, similisque furenti.
Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent.

Talis Virg. Eclog. 8.

Mænalus argutumque nemus, pinosque loquentes.

OBSERVATIONES ALIQUOT de Pentametro.

1. Prius Hemistichium absolvitur syllaba longa, quæ dictionem finiat. Nam cæsura Penthemimeris his necessaria est, & vitiosum est hoc carmen à Diomede positum.

Hæc quoque nostræ sententia mentis erat.

2. Elisio, & Collisio in omni Cæsura Penthemimeri sunt duriusculæ ut in hoc versu Catulliano.

Troja virum, & virtutum omnium acerba cinis.

Idem.

Non desistere amare, omnia si facias.

3. Neutrum Hemistichium apte desinit in dictionem Monosyllabam. Catullus.

O dii reddite mi hoc pro pietate mea.

Idem.

Aut facere, hæc à te dictaque factaque sunt.

Hic duæ sunt exceptiones.

Cum eam altera Monosyllaba antecedit. Ovid.

Præmia si studio consequar ista sat est.

Idem.

Magna tamen spes est in bonitate Dei.

2. Aut cum in dimensione coalescit cum dictione præcedente, idque per Collisionem, ut;

Nomina mutarunt. hic Deus, illa Dea est.

Et solum constans in levitate sua est.

3. Addunt nonnulli cum monosyllabam vocem antecedit Dissyllaba. Martialis?

Sunt hæc trita quidem Zoile, sed mea sunt.

Ovidius.

Omnis, at in magnos culpa, Deos scelus est.

DE FINE VERSUS Pentametri.

4. Pentameter versus clauditur dictione Dissyllaba elegantissime. Propertius.

Non

Non datur ad Musas currere lata via.

Rarius, sed non vitiose, Tetrasyllaba, Pentasyllaba, Hexasyllaba.

Tetrasyllaba. Mart.

Dantur opes nullis, nunc nisi divitibus.

Pentasyllaba. Ovid.

Lis est cum forma magna pudicitiæ,

Hexasyllaba. Propert.

Protinus ingentes sunt inimicitiæ,

Trisyllaba duriuscule, nisi impetus quidem, aut affectus, vel sententia exprimatur Propert.

Et caput impositis pressit amor pedibus.

Tibullus.

Hæsura in nostro tela gerit latere.

Vel nisi præcedat Monosyllaba. Propert.

Adfueram vestris conscius in lacrymis.

Martialis.

Aut docuit lusus hos Thetis, aut didicit.

Vel in Epigrammatis, ubi sensus argutia magis spectatur. Martialis.

Deliciæ populi qui fuerant domini.

DE LYRICA POESI.

CAPUT XXXVII.

CUm olim uno genere formaque decurreret. Lyricum, ob majorem voluptatem dissimilibus numeris, & vario pedum discrimine, ita temperatum est postea, ut innumerabiles Lyricorum carminum species exstent. Commendatur, & ab aliis partibus Poëseos quasi secernitur suavitate. Nam ut in carmine Heroico deminatur, & eminet gravitas, in Bucolico simplicitas, in Elegiaco teneritas & mollities, in Jambico & Satyrico acrimonia, & acerbitas. in Comœdia joci, in Tragœdia πάθος, in Epigrammatis acumen, sic in hoc carminis genere Poëta se totum ad deliniendas hominum mentes varietate & brevitate versiculorum, ac

ac totius cantilenæ exquisita vocum elegantis, nitore, sono, concinnitudine numerorum, descriptione rerum suapte natura maxime delectabilium fingere, & accommodare consuevit.

DE NOMINIBVS LYRICORVM versuum.

CAPUT XXXVIII.

Quod hæc carmina cum Cantu, & ad Lyram pronuntiari solerent, à canendo, ὠδαὶ (& forma dimunitionis ὠδαρία, parvæ odæ, seu odulæ) ut latine carmen eadem ratione, κατ' ἐξοχὴν ab instrumento musico, Lyricum, & vates Lyrici cognominati sunt. Dicuntur præterea Græcis appellationibus μέλη, μολπαὶ ᾄσματα, quarum eadem est potestas quæ primi illius: cantus enim iis signatur. A Melos fit Melicum, quod pro Lyrico usurpatur. Lyricum à laudatione, atque votis appellatur Hymnus. Pindari Odas inscriptas videmus εἴδη, quasi poëmata sint rerum imagines quædam, ut vox latine sonat, Formæ, Species, hinc εἰδύλλια, Formulæ: fortassis formulæ poëmatis, seu parva poëmata, qualia de Græcis fecit Theocritus Syracusanus, de Latinis Ausonius.

DE PARTIBVS ODARVM.

CAPUT XXXIX.

Carmen Lyricum, quod scholiastæ Pindari tradiderunt, antiquitus tantum erat Monostrophon, posterius tribus partibus constare cœpit, Strophe, Antistrophe, & Epodo. Laudes quippe Deorum Dearumque carminibus comprehensas aram circumiens chorus decantabat. Primum ambitum, quo sinistrorsum ingrediebantur, στροφὴν, Conversionem;

nem; alterum quem dextrorsum redeuntes conficiebant ἀντιστροφὴν Reversionem: ipsa cantica Oden & Antoden vocabant; quæ quidem ab illis itionibus & reditionibus etiam Strophæ, & antistrophæ Tandem in medio, & vel ut in conspectu Deorum quiescentes quod reliquum erat cantus persolvebant; id ἐκ τοῦ ἐπάδεσθαι τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστροφῇ, quod accineretur cæteris partibus sive διὰ τὸ μετὰ στροφὴν ᾄδεσθαι, quod post Strophen canebatur. ἐπῳδὸς dicebatur. Strophæ antistrophæ totidem, ac eisdem versibus, pari fere numero syllabarum componebantur; Epodus alios, vel plures, vel pauciores, quam illæ recipiebat. Si quando Oda plures Strophas, & Epodos haberet, insequentibus præcedentium ratio custodiebatur. Et hic quidem mos Græcis fuit. Quod vero præscriptum est Odis Horatianis; ode dicôlos, tricôlos distrophos, tetrastrophos &c. declarat ex duobus, tribus aut quatuor diversis generibus conflatas esse; & aliquando post secundum, interdum post Tertium, aut Quartum carmen Reversionem fieri ad primum genus.

A compositione carmen dicitur.

Monocôlon latine uniforme seu unimembre, quod constat ex Uno genere carminis; ut cum omnia Hexametra, Jambica, vel Asclepiadea sunt.

Dicôlon quando Duo carminum genera miscentur ut Hexametrum cum Pentametro: Glyconicum cum Asclepiadeo,

Tricôlon, cum tria miscentur genera Sic Tetracôlon cum quatuor.

A Reversione carmen dicitur.

Distrophon, cum post secundum versum ad prius genus revertimur ut in Elegiacis.

Tristrophon, cum post Tertium versum, fit ad primum reditus.

Tetrastrophon, ubi post Quartum versum fit reditus

tus ad primum. Exempla sunt apud Horatium, qui ultra hunc numerum non excedit.

Pentastrophon, cum post Quintum versum fit regressio, ad primum Exempla apud Prudentium in Romano, & Eulalia reperiuntur.

A numero syllabarum dicitur.

Adonium carmen Pentasyllabum, Glyconicum Heptasyllabum, Phalæcium, Hendecasyllabum, quod nomen etiam Sapphico convenit.

Ab inventore carmen dicitur.

Adonium, Sapphicum, Glyconicum, Phalæcium, Asclepiadeum, Pherecratium, Pindaricum, Aristophanicum, Alcmanicum, Alcaicum Hipponactium, Archilochium.

A numero versuum carmen dicitur.

Distichon. Tetrastichon. Hexastichon. Ogdoastichon. Decastichon. Dodecastichon, &c.

A materia carmen dicitur.

Heroicum. Elegiacum. Satyricum. Comicum. Tragicum. Bucolicum. Georgicum. Epitaphium Epicedium. Epinicium. Epithalamium. Genethliacum, &c.

A Pede crebriore carmen dicitur.

Dactylicum. Jambicum. Trochaicum. Anapæsticum. Choriambicum. Jonicum. Pæonicum. Antispasticum.

A depositione carmen dicitur.

Catalectum. Acatalectum. Brachicatalectum Hypercatalectum? de quibus in Prosodia.

A mensura carmen dicitur.

Monometrum. Dimetrum. Trimetrum. Tetrametrum. Pentametrum. Hexametrum.

Eteostichon carmen dicitur, quod annorum numerum continet.

Hemerostichon, quod dierum numerum habet.

Acrostichis, cujus initiales versuum literæ ordine collectæ certum sensum præbent. In Acrostichide Servatoris nostri eulogium inclusit Sybilla quam legerat Cicero, meminitque tam celebris carminis in libris de Divinatione. Idem nonnunquam in medio & fine versuum fit.

DE

DE HYMNO

DEFINITIO HYMNI.

CAPUT XL.

HYmnus, proprie si loquamur *nihil est aliud quam ἡ εἰς θεὸν ᾠδή, Dei laus per carmen, sive cantus in Deum*, sicut Scholiastes Sophoclis definivit. In qua quidem Poësi vates Christianus cupide, & cum lætitia versari debet: est enim tum propter rem subjectam, tum propter quandam divinam delectationem nobilissima. Et si Hymnus proprie Dei Optim. Maxi. laus est, licet tamen nobis etiam Divos, hoc est, eos qui ex hac ærumnosa hominum vita demigrantes, in cœlum recto itinere pervenerunt, & ab Ecclesia Catholica præcipua veneratione, templis ædificatis, diebus festis, & precibus & cæremoniis anniversariis coluntur, Hymnis celebrare, pro illis commentitiis, ac detestandis Ethnicorum numinibus Jove, Mercurio, Baccho, Junone, Pallade, Venere. Ita videmus quotidie sacris in ædibus Hymnos de gloria & virtute cœlestium à piis sanctisque viris conscriptos decantari. In quibus quanquam verborum pigmenta, & sermonis puritatem non cernimus, pietatem reveremur, ac suspicimus.

DE HYMNIS IN DEUM Opt. Max.

CAPUT XLI.

DEum esse unum in Essentia, trinum in personis, omnes qui sumus Christiana disciplina imbuti credimus. Licebit ergo Poetis Deum modo ut Unum canere, eique bonorum omnium summam perfectionem, & copiam tribuere, modo singulas Personas, seorsum celebrare & religiose ac

ſtimabimus; Interdum tantummodo aliquid rogare Divum toto Hymno poſſumus, quamvis ejuſdem laudes nunquam non intercurrent, & uſitatum eſſe omnes norunt laudare eum, à quo quid petas. Non indigent Cælites noſtris laudibus; at nos eorum beneficiis indigemus. Initium Hymni venuſtum eſt, quando cæteros mortales invitamus ad Sanctorum nobiſcum concordibus votis modulanda præconia; cum ſalutamus eoſdem ut Prudentius Bethlehemitas pueros.

> Salvete flores martyrum,
> Quos lucis ipſo in limine,
> Chriſti inſecutor ſuſtulit.

Item cum exorditur ab Exclamatione. Exclamationibus autem & admirationibus totos interdum Hymnos complere licitum eſt. Jam vero Hymnis Eccleſiaſticis perpetuo eam clauſulam adjungi animadvertimus, qua Patri, Filio, & Spiritui ſancto, gloria; honorque attribuitur, his aut ſimilibus rationibus.

> Deo patri ſit gloria.
> Ejuſque ſoli filio,
> Cum ſpiritu paracleto,
> Et nunc, & in perpetuum.

Hoc ſervavit Hieronymus Vida Hymno in D. Homobonum.

> Regi tamen ſit gloria
> Horum datori munerum,
> Qui trinus, unus, omnia
> Regnat Deus per ſecula,

Et Zanazarius in divum Gaudioſum.

> Laus tibi cœli pater, atque princeps,
> Omnium rector ſimul & creator,
> Quem fides veri ſtudioſa Trinum,
> Credit & unum.

Et Muretus omnes hymnos ſuos ita concludit:

> Simplex ætherii numinis unitas,
> Quæ diſtincta eadem eſt, veraque trinitas
> Æternis vigeat ſemper honoribus,

Et terra simul & polo.

Idem Hymnum in D. Sylvestrum Pontificem Max. festive admodum inchoavit ab Apostrophe ad urbem Romam. Scimus autem hoc esse insigne orationis ornamentum apud Rhetores : imo etiam apud Poëtas.

Priscos Roma duces desine laudibus
Efferre immodicis, qui valida manu
Fines imperii protulerunt tui
Quacunque Oceanus patet.
Hic solus tibi plus contulit omnibus, &c.

Præterea Hymnus in die Epiphaniæ, est colloquium elegans & pium inter poëtam, & Magos. Interrogabat Poëta, quæ ipsos causa è patrio solo huc adduxerit, quem quæsitum venerint, cui munera apportent. Respondent illi ad singula. Tum rursus percunctatur, quid singula dona sibi velint. Id Magi explicant, Hymnus ita distinctus sequitur

Poëta.

Quæ vos causa Magi dicite perpulit.
E vestris iter hic carpere finibus?
Quem tanto studio quæritis anxii?
Quove hæc munera pertinent?

Magi.

Nos stella insoliti luminis huc trahit.
Et dux certa viam perpetuo præit,
Judææ populis quæ cupientibus
Regem significet datum.

Poëta.

Auri isthæc sed enim quid sibi pondera,
Myrrhæ mirificus quid sibi vult odor;
Aut quæ, cum populus sacra Deo fecit,
Aris thura solent dari?

Magi.

Rex auro colitur, thura Deum decent.
Nostri myrrha homines post obitum linunt.
Huic ergo hæc pariter munera congruunt,
Qui est Rex, est & homo, & Deus.

Cavenda sunt ὁμοιοτέλευτα in Dimetris Jambicis,

cis, quæ in Ecclesiastis Hymnis perpetuo solent anxieque servari. Nec mirum, quando eum leporem similiter quæsitum studiose videmus in aliis plurimis, quæ leguntur, & canuntur in templis. Si inciderint cum aliqua festivitate, non erunt rejicienda, tanquam absolute semperque vitiosa. Investiganda autem, & continenter usurpanda nequaquam.

METRA ET LONGITUDO Hymnorum.

CAPUT XLIII.

HOmerus & illo major natu Orpheus, & Callimachus carmine Hexametro hymnos permultos in Deos, Deasque longis versibus condiderunt, qui ad citharam canebantur. Hos feliciter imitati sunt eodem carminis genere recentiores nonnulli. Vida præterea sicut ante eum Jovianus Pontanus Elegiacum carmen adhibuit, cum in Christum è cruce pendentem Hymnum faceret. In Hymnis Ecclesiasticis ferme Lyrica tantum metra frequentantur, & ex horum generibus ut plurimum Jambica Dimetra Acatalecta, itemque Sapphica. Hymni, qui Hexametris versibus fiunt, ut plurimum sunt longissimi. Aliorum generum plerumque contracti sunt, & non ita multorum carminum. Quanquam Aurelius Prudentius pæne semper conficiat longissimos. Certa mensura constitui non potest. Ex una Strophe (sic quippe licet appellare qualiumcumque versuum quaternionem) non fit Lyricum, nec Hymnus. Ex duabus apud Horatium legimus Sapphica lib. 1. Ode 30.

O Venus Regina Cnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram,
Transfer in ædem:
Fervidus tecum puer, & solutis

Gra-

Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

Ei ejusdem libri Ode ultima.

Persicos odi puer apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur,
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo, neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

Et lib. 3. Ode 22.

Montium custos, nemorumque virgo.
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis adimisque letho
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

DE JAMBICO CARMINE.
CAPUT XLIV.

Iambicum carmen παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, id est, conviciari, probra jacere, nominatum esse contendit Aristoteles. Jambea poesis potissimum exercetur in objurgationibus, reprehensionibus, vituperationibus, detestationibus, quorum omnium materia sunt vitia, scelera, flagitia, mali mores denique, item quæcumque non decent, aut aliena sunt virtutis, gravitatis, honestatis. Usurpant etiam Jambum, etiamsi id minus proprie, in laudatione, in gratulationibus Catullus, & Flaccus. Ille Phaselum suam prædicat, & peninsulam Sirmionem: Hic vitam rusticam.

Beatus ille, qui procul negotiis.

Ut

Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore;
Nec excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare,
Forumque vitat, & superba civium
Potentiorum limina.

Nomine Jambi seu Jamborum eruditis cum pes tum versus sæpenumero appellatur. Hac eadem voce intelligitur & illud genus Senarii, quod ultimum pedem Spondæum postulat loco jambi, quem tamen spondæum præcedat Jambus. Quod idcirco fieri oportet ut versus nimia tarditate non languescat. Quanquam Græci quibus est nihil negatum, & Severinus Boëtius lib. de consolat. Philosophiæ spondæum quinta sede collocare non verentur.

Quisquis profunda mente vestigat verum,
In se revolvat intimi lumen visus.

Hujusmodi versus Scazontes, seu Choriambi, quasi dicas claudicantes, seu claudi, aut mutilati jambi vocantur (priores enim qui Jambo finiuntur, Recti dicuntur) quibus persæpe utitur Martialis. Etenim cum versus Jambicus ad maledicendum reperiatur aptissimus, tum in hoc uno negotio supra cæteros isti Scazontes excellunt de utroque Ovid. 1. de remed.

Liber in adversos hostes stringatur Jambus;
Seu celer, extremum seu trahat ille pedem.

DE JAMBICIS, ET TROCHAICIS Comicis seu mixtis.

CAPUT XLV.

Poëtæ Comici ut quotidianum sermonem imitarentur & populi plausum captarent, orationemque prosæ simillimam redderent, locis omnibus in utroque carminis genere præter Jambum & Trochæum pedes proprios, usurpant promiscue impro-

prios pedes quatuor, Tribrachim, Spondeum, Anapæstum, Dactylum, excepta Ultima regione quam in Jambicis, Jambus, in Trochaicis Trochæus semper occupat. Exemplum Jambi Trimetri Acatalecti habes Scen. 1. Act. 1. Andriæ.

Quod plerique omnes faciunt adolescentuli.

Et quæ sequuntur. Trochaici vero Tetrametri Catalecti Scen. 4. Act 1. ejusdem Comœdiæ.

Audivi Archillis jam dudum. Lesbiam adduci jubes,&c. Sed hæc Comicorum & Tragicorum veterum licentia est, quam Græci Tragici, & Latinus Seneca non putarunt sibi concedendam. Comici ut populo similiores fierent, nec ab ejus sermone multum recederent, pro personarum & temporis ratione & respectu miscens Jambicis Trochaicos, Octonariis Senarios, Catalectis Acatalectos.

DE SATYRICA POESI, *Nomen, & Origo*

CAPUT XLVI.

Satyra poema est urbanum, jocosum, salsum, ad reprehendendos mores corruptos, & accusandam vitæ improbitatem comparatum. Satyræ appellato undenam facta sit necdum pro certo affirmari potest. A lancis genere inditam esse quibusdam placet: Illo nempe quo sacris cerealibus primitiæ inferebantur fructuum dissimilium. Sic in Satyra inquiunt, variæ ac diversæ res tractari solent, quibus illa velut expletur & satiatur. Hinc atque à satietate Satyram, quasi Saturam appellari visum est. A saliendo quoque dictam crediderunt aliqui, ob argumentorum varietatem, per quam fit, ut more Satyri animantis illius sine modo atque ordine huc illuc ferri, rapi, & volitare videatur. Quid si ab ipsismet Satyris? quando in hoc Poëmate videmus Diis illis petulcis, lascivis, dicacibus digna proferri? Primus Satyrographus fuit Lucilius, major avunculus Pompeji Magni, hic

in civium vitiis liberrime ac salsissime accusandis, primo Jambis usus est, deinde Senario, in Hexametros mutavit, quia hic versus narrationi congruebat magis. Post Lucilium numerantur Terentius, Varro, Horatius, Persius, Juvenalis.

ARGUMENTA, FINIS, utilitas Satyræ.

CAPUT XLVII.

Quemadmodum priscæ illius Comœdiæ, item Jamborum, & quorundam Epigrammatum, ita Satyræ quoque materia dici potest turpitudo vel risu digna, vel odio. Quocirca si quid ridiculum aut odiosum non est, habet autem luctum, terrorem, commiserationem, ut res Tragœdiarum, in Satyram minime cadit. Irridet & exagitat Satyra inertes, parasitos, deformes, loquaces, ingratos, libidinosos, potatores, avaros, fœneratores, sicarios, fures, adulteros, &c. Recte fecerit, qui morbos animi Satyræ subjecerit, quod in his non secus occupata est quam Medicorum ars in doloribus. Vulneribus, & ægrotationibus corporum. Proponit utraque sibi sanitatem, sed ista oratione. Illa potionibus & herbis. Medicinas ambæ ægrotis faciunt amaras, insuaves, & ingratas, secant, urunt, non parcunt. Satyra utemur ad homines absterrendos à vitiis, & ad vertutem objurgatione, irrisioneque impellendos. Ex quo patet, quanta sit ejus utilitas. Corriguntur nimirum perversi, & reliqui aculeos Poëtarum istorum metuentes, à nequitia, & scelere longius refugiunt. Et quoniam amore virtutis abstinere se à pravis actionibus nolunt, formidine hujus pœnæ, infamiæ, quod nolunt id facere compelluntur, Veruntamen joci. & sales Satyrici carere obscœnitate rerum, verborumque debent, & crimina libidinesque ita reprehendi, ut ne dum animos reorum purgare volumus, & alios inte-

interim sinceros, & innocentes collutulemus, & ad morum turpitudinem quasi invitemus. Diligentior hac in re Persius & severior Horatius & Juvenalis,

ARTIFICIUM SATYRÆ.

CAPUT. XLVIII.

Docuimus Satyram quandam esse Medicinam: quapropter ne ea ob amaritudinem ab ægroto statim respuatur, imitandi erunt Medici nobis, de quibus ita Lucretius.

Nam veluti pueris absinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Absinthî laticem, deceptaque non capiatur.
Sed potius tali tactu recreata valescat.

Eodem prorsus modo illinendæ sunt quibusdam suavitatibus objurgationes Satyricæ, ut æquiore animo excipiantur: jocis nempe & facetiis, quibus quodammodo animi ad hanc alioqui amaram potionem exhauriendam præparantur, & inducuntur. Sed oræ poculi nimirum urbanitate ista condiuntur, & tum demum sentitur medicamenti amarities, cum est in ipsa viscera demissum. Et quamvis ad virtutem cohortari, à vitiis autem avocare magna contentione debeat Satyra, non ideo tamen eam de ipsis disputare convenit, quod munus Philosophiæ relinquendum est, quæ & magistra virtutum, & vitiorum sola explicatrix habetur. Versutum, sagax, callidum, disertum, acutum ingenium hic requiritur, & à leporibus minime abhorrens, atque alienum. Partes certas nullas habet: aliquando insinuatione, sæpius abrupto, & incitato Principio utitur. Et licet abrupta principia sint, ad totius tamen corporis compositionem pertinere debent, semperque

loco

loco Exordii aliquid esse necesse, quod ad ea quæ sequuntur facilem comparet benevolumque auditorem. Horatius principio Satyræ primæ id proponit, quod ubi longa exemplorum enumeratione probavit, apte concludit. Satyram integram in Poësis studiosorum gratiam libuit adscribere,

Qui fit Mæcenas ut nemo quam sibi sortem.
Seu ratio dederit, seu sors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Austris,
Militia est potior. Quid enim? Concurritur: horæ
Momento, aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris, legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est,
Solos feliceis viventeis clamat in urbe,
Cæterea de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium; ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, en ego, dicat,
Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus eia,
Quid statis? nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causæ est merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea: ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram, quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre senes ut in otia tuta recedant,
Ajunt: quum sibi sunt congesta cibaria; sicut

Par

Parvula, nam exemplo est, magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest atque addit acervo
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, & illis utitur ante
Quæsitis patiens, quum te neque fervidus æstus
Dimoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus, & auri,
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At ni id fit, quid habet pulcri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fineis viventi, jugera centum, an
Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo,
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut tibi si sit opus liquida non amplius urna,
Vel cyatho, & dicas, magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere, eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer,
At qui tantulo eget, quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in
undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit quia tanti, quantum habeas,
sis.
Quid facias illi jubeas miserum esse libenter,
Quatenus id facit ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus; populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi: simulac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine de te

Fabu-

Fabula narratur, congestis undique saccis
Indormis inhians: & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quid valeat nummus; quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius, adde
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque, diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
Adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet ac reddat natis, carisque propinquis.
Non uxor salvum te vult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris quum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, servareque amicos,
Infelix operam perdas: ut si quis asellum
In campum doceat patentem currere frænis.
Denique sit finis quærendi, quumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus, & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias quod
Ovidius quidam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
Non unquam servo melius vestiret, ad usque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat, at hunc liberta securi
Divisit medium fortissima Tyndaridarum.
Quid mi igitur sua es, ut vivam Mævius? aut sic
Ut Nomentanus pergis pugnantia secum
Frontibus adversis componere. Non ego avarum
Quum vero te fieri vappam jubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli,
Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra, citraque, nequid consistere rectum.
Illuc unde abii, redeo; nemon, ut avarus

Se

Se probet ac potius laudet diversa sequentes:
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat: neque se majori pauperiorum
Turbæ comparere hunc, atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut quum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit ut raro qui se vixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est, ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

NOTATIO, ET USUS Epigrammatis.

CAPUT XLIX.

EPigramma, παρὰ τὸ ἐπιγράφειν, superscribere seu inscribere principio erat tantum ἐπιγραφὴ superscriptio, seu inscriptio, & quidem ἄμετρος, seu numeris libera: pro elogiis inscripta aut incisa statuis trophæis, imaginibus, clypeis, navibus, sepulcris monumentis, delubris, ædificiis, magnificis demum operibus. Postea quidquid de re tum animata, tum inanimata eleganter, acute, urbane, breviter ἐμμέτρως seu versu dictum esset, seu laudationem, seu vituperationem, seu triste, seu letum, seu aliud quippiam contineret, Epigrammatis ambitu ac terminis includebatur, nullo ad inscriptionẽ respectu.

DEFINITIO EPIGRAMMATIS, ejusque Divisiones.

CAPUT L.

EPigramma, ut est proprium Poëtarum, *est quodam breve poëma, cum simplici cujuspiã rei, vel per*

sonæ

sona, vel facti indicatione: aut ex propositis aliquid deducens. Hæc definitio ex divisione conficitur, quemadmodum Cicero in Topicis definire docet, & duo summa Epigrammatis Genera, spectata eorum forma, comprehendit, Simplex nimirum & Compositum. *Simplex est, in quo res aliqua, persona seu factum exprimitur, nullaque inest comparatio*: quemadmodum in his duobus exemplis. Æneid. 3. Æneas dedicans clypeum Abantis, rem carmine signat, nempe hoc. Æneas hæc de Danais victoribus arma.

Plura de se Virgilius illo disticho, qnod sibimet moriens fecit.

Mantua me genuit: Calabri raquêre: tenet nunc
  Parthenope: cecini pascua, rura, duces.

Indicat patriam, locum mortis, sepulturæ, genera scriptorum suorum, in quibus duobus exemplis nihil nisi indicatio, nulla compositio. *Compositum quod ex propositis quiddam, idque aut Majus aut Minus, aut Æquale, aut Diversum, aut Contrarium deducit.* In omnibus his collationes sive relationes perspicis, quibus & tollitur simplicitas, & gignitur comparatio, sive compositio. Exemplum ubi Majus aliquid ex propositis deducitur hoc sit. Mart. lib. 1. de Carpophoro.

Sæcula Carpophorum. Cæsar, si prisca tulissent,
  Jam nullum monstris orbe fuisset opus.
Non Marathon taurum, Nemee frondosa leonem
  Arcas Menalium non timuisset aprum.
Hæc armata manus Hydræ mors una fuisset:
  Hinc percussa foret tota Chimæra semel.
Ignipedes posset sine Colchide vincere tauros,
  Solvere & Hesionem solus, & Andromeden,
Herculeæ laudis numeretur gloria, Plus est
  Bis denas pariter perdomuisse feras.

Et lib. 11. laudatur Nerva Trajanus.

Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, & æqui.
  Quanta Numæ fuerat, sed Numa pauper eras.
Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,

Et cum tot Crœsos viceris, esse Numam, &c.

Quando Minus.
De C. Julio Cæsare.

Spectat Alexandri pacta ut certamina Cæsar,
Ast ego nondum aliquid gessi, ait illacrymans,
Quid si & Alexander spectasset Cæsaris acta?
Dixisset, Persas vincere pigritia est.

Quando Par aut simile
Catullus ad Quintum.

Quinti si tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud si quid carius est oculis:
Eripere ei noli multo quod carius illi
Est oculis, siquid carius est oculis.

Martialis lib. de Leone Cæsaris, in cujus ore ludebant lepores illæsi.

Æterias aquila puerum portante per auras,
Illæsum timidis unguibus hæsit onus:
Nunc sua Cæsareos exorat præda leones.
Tutus & ingenti ludit in ore lepus.
Quæ majora putes miracula? summus utrique
Auctor adest: hæc sunt Cæsaris, illa Jovis.

Quando dispar, seu diversum Martialis de leone & lepore lib. 1.

Rictibus his tauros non eripuêre Magistri,
Per quos præda fugax itque reditque lepus.
Quodque magis mirum, velociter exit ab hoste,
Cum nil à tanta mobilitate refert.
Tutior in sola non est cum currit arena,
Nec caveæ tanta conditur ille fide.
Si vitare canum morsus, lepus improbe, quæris,
Ad quæ confugias, ora leonis habes

Quando contrarium seu repugnans.
Catullus.

Odi, & amo, quare id faciam, fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior

Martialis ad Dindymum. lib. 5.

Insequeris; fugio, fugis, insequor; hæc mihi mens est,
Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

In

In habentum varios mores. lib. 14.

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem,
 Non possum tecum vivere, nec sine te.

Sunt qui tres tanquam classes Epigrammatum constituere. Unam eorum; quibus ad rerum inscriptiones utimur, unde nomen ipsum est natum, quæque prima origo Epigrammatis fuit. Alteram, quibus laudes alicujus, aut vitia explicamus, sive, quibus laudamus, aut vituperamus. Tertiam, quibus fortuitum quippiam, vel novum, vel admirabile, quod acciderit, argute exponimus, vel ipsi aliquid excogitamus, & cominiscimur. Fortuiti, & rari seu inopinati eventus est illud Carpyllidæ in eum, qui piscaturus, reti caput naufragio mortui attraxit quod cum manu scalpendo sepulchrum parans terra mandaret, improviso thesaurum invenit. Conclusio est: Justos viros pietatis mercedem haud amittere.

Capturo pisces hamata in littore seta
 Naufraga forte hominis calva prehensa fuit.
Qui caput avulsum membris miseratur, inermi
 Prosubiens fecit vilia busta manu;
Pondus ubi infossi terra grave repperit auri,
 Gratia sic justis nulla bonisque perit.

Et illud Germanici Cæsaris ex Græco.

Thrax puer astricto glacie dum ludit in Hebro,
 Frigore concretas pondere rupit aquas:
Dumque imæ partes rapido traherentur ab amne,
 Abscidit heu tenerum lubrica testa caput:
Orba quod inventum mater dum conderet urna,
 Hoc peperi flammis, cætera, dixit, aquis.

Admirabile seu magnum sit hoc de matre Lacæna: quanquam etiam fortuita sæpe magna sunt: & contra item magna fortuita.

Marullus.

Mater Lacæna conspicata filium,
 Relicta inermem parmula,
Progressa contra trajicit ferro latus,
 Super necatum his increpans:

Abi hinc, morere, non digna me proles, abi
Meute patriam, & genus.

DIVISIO EPIGRAMMATUM secundum tria antepoſita Poëmatis Genera.

POteſt Epigramma revocari partim ad Tragœdiam, partim ad Comœdiam, partim denique ad Epopœiam. Quare cum hæc tria Genera Poëſios materia diſcrepent, Epigrammatis item materia non erit una, ſibique ſimilis: ideo nec ipſa Epigrammata. Ex Epopœia ſumit Epigramma laudationes inprimis excellentium virorum, urbium, fluviorum, portuum, locorum, fontium, monumentorum, &c. Fabuloſa quoque haud aliunde ſumuntur. Hinc igitur fit, ut in Epigrammate loquatur mira cum venuſtate Deus, aut Nympha, Satyrus, &c. quin aliquando amnis, fons arbor, ſtatua, urbs, tumulus, locus, animal, cum aliis, aut cum ipſomet Poëta, Træcœdia proprie eſt rerum gravium, illuſtriumque tractatio, quæ multum doloris, & commiſerationis, multum pariant admirationis. Dolorem afferunt atrocia, Commiſerationem eadem ipſa, ſi aut immerenti eveniunt, aut accidant inter conſanguineos, inter parentes, & liberos, inter fratres & ſorores; Fortuita commovent admirationem. Sunt autem admirabiliora, quando præter opinionem aliud ex alio dependet, ut in vita OEdipi, de quo habemus Tragœdiam Senecæ. Hæc omnia aptiſſima ſunt conficiendis Epigrammatis. Ad Tragœdiam quoque rejiciantur, quæ in mortem interitumque alicujus ſcribuntur, eſt enim per ſe res tragica mors. In Comœdia priſca, Poëtæ homines impune ac nominatim accuſabant, irridebant, contemnebant. Quæ materies, probroſa & ridicula ſcilicet, convenit etiam Epigrammatis, quorum auctores

res aliena peccata patefaciunt, insectantur, atque rident, nec nominibus abstinent : quod reprehendit præfatione lib. 2. Mart. quamvis ea sæpius commutent, aut pro veris ficta supponant; rem enim ipsam intelligi ab omnibus nihil vetat, pudori autem & famæ hominum consulendum est, si consuli adhuc potest. Vetus quoque Comœdia lascivis vocibus, & sententiis abundabat, quæ consuetudo in Epigrammata irrepsit, quorum plurima potissimum Martialis videmus esse plena turpitudinis & nequitiæ. Ad Epigrammatis ejusmodi temperare nos oportet. Ex Comœdia item Antiqua joci, & sales ad Epigrammata profluxerunt. Illis quæ habent spem, metum, suspicionem, amorem, desiderium, dissimulationem, subitam lætitiam, insperatum incommodum, misericordiam, fœminæ commutationem, & alia hujus generis, Novam Comœdiam præbuisse materiam sit credibile.

DIVISIO EPIGRAMMATIS *secundum tria Genera causarum.*

UT civilis eloquentia in tripartita causarum Varietate exercetur: sic Epigramma non incommode ad totidem eademq; genera ferme redigi potest. Itaque ad Iudicium revocabuntur omnia, quibus aliorum vitia, scelera, & mala facinora accusamus, quibus expostulamus, exprobramus, minamur; insimulamus, invehimur, &c. Ad deliberationem, quibus suademus, dissuademus, hortamur, dehortamur, petimus, deprecamur, invitamus, consolamur. Ad Exornationem pertinebunt, quibus laudamus, vituperamus, sive homines, sive res alias quascunque, idque sive in ipso homine, sive extra hominem. Item quibus commendamus, gratulamur, gratias agimus, aliquid dedicamus, & jocosa, quorum materia est turpitudo sine dolore, quæ potius risum excitet, quam indignationem.

EXEMPLA JUDICIALIUM.

Asinium Catullus de furto postulat. Nam secundum cœnam, quando convivæ urbanitati indulgere, & poculis capacioribus poscere consueverunt, ipse mappas illorum, sive sudaria surripiebat, ut & apud Martialem Hermogenes. Et cum hoc valde facetum, & nimis lepidum putaret, eundem leporem in Catullum exercuerat.

Marrucine Asini, manu sinistra
Non belle uteris in joco, atque vino
Tollis lintea negligentiorum.
Hoc salsum esse putas? fugit te inepte,
Quamvis sordida res, & invenusta est.
Non credis mihi; crede Pollioni
Fratri, qui tua furta, vel talento
Mutari velit: est enim leporum
Disertus puer, ac facetiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Exspecta, aut mihi linteum remitte:
Quod me non movet æstimatione,
Verum ea μνημόσυνον, mei sodalis.
Nam sudaria Setaba ex Iberis
Miserunt mihi muneri Fabullus,
Et Verannius. Hæc amem necesse est,
Ut Veranniolum meum, & Fabullum.

Martialis de Hermogene fure ad Ponticum. lib. 12.

Hermogenes tantus mapparum, Pontice, fur est,
Quantus nummorum, vix puto, Massa fuit.
Tu licet observes dextram, teneasque sinistram,
Invenit, mappam qua ratione trahat.
Cervinus gelidum sorbet sic halitus anguem;
Casuras alte sic rapit iris aquas.
Nuper cum Myrino peteretur missio læso,
Subduxit mappas quatuor Hermogenes.
Cretatam Prætor cum vellet mittere mappam,
Prætori mappam surripit Hermogenes.

Artu-

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur;
Mantile è mensa surripit Hermogenes.
Hoc quoque si deerit; medios distringere lectos,
Mensarumque pedes non timet Hermogenes.
Quam vis non modico caleant spectacula sole,
Vela reducuntur, cum venit Hermogenes.
Festinant trepidi substringere carbasa nautæ,
Ad portum quoties paruit Hermogenes,
Linigeri fugiunt calvi, sistrataque turba;
Inter adorantes cum stetit Hermogenes.
Ad cœnam Hermogenes mappam non attulet unquam,
A cœna semper rettulit Hermogenes.

Simile fecit Martialis in Luscum furem, lib. 8.

Aspicis hunc uno contentum lumine, cujus
Lippa sub attrita fronte lacuna patet?
Ne contemne caput, nihil est furacius illo.
Non fuit Autolyci tam piceata manus.
Hunc tu convivam cantus vitare memento;
Tunc furit, atque oculo Luscus, utroque videt.
Pocula sollicite perdunt, ligulasque ministri,
Et latet in tepido plurima mappa sinu.
Lapsa nec à cubito subducere pallia nescit,
Et tectus lænis sæpe duabus abit:
Nec dormitantem vernam fraudare lucerna
Erupit fallax, ardeat illa licet,
Si nihil invasit, puerum tunc arte dolosa
Circuit, & soleas surripit ipse suas.

EXEMPLA DELIBERAtionis.

Notum est illud Martialis ad Julium, quem ætate gravem ad otium, voluptatemque hortatur, lib. 1.
O mihi post nullos Juli memorande sodales.
Si quid longa fides canaque jura valent.
Bis jam pæne tibi consul trigesimus instat,
Et numerat paucos vix tua vita dies.
Non bene distuleris, videas, quæ posse negari,

Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
Expectant curæque catenatique labores,
Gaudia non remerant, sed fugitiva volant.
Hæc utraque manu complexuque assere toto;
Sæpe fluent imo sic quoque lapsa sinu,
Non est, crede mihi sapientis dicere, vivam;
Sera nimis vita est crastina; vive hodie.

CONSOLATORIUM HOC EST *Leodegari à Quercu. Tomo 1. florum Epigrammatum; ex variis Poëtis.*

Quid noctes miser ejulans, diesque,
Nil convitia profutura fundis?
Irato Lachesin lacessis ore,
Quod natam illa tibi abstulit quadrimam,
Argutam, docilem, venustulamque,
Et quam præsidium subinde firmum
Sperabas senio tuo futuram.
An hoc lædere; an hoc vocas, nocere,
Pro terris Mariæ dedisse cælum?
Quin gaudes potius, Reralde, cum, quam
Mortalem genuisse credidisti,
Hanc factam videas repente divam?

EXEMPLA EXORNATIONIS. *Catullus in Ciceronem.*

Disertissime Romuli nepotum
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium Poëta;
Tanto pessimus omnium Poëta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Martialis in Decianum lib. 1.

Si quis erit raros inter numerandus amicos,

Qua-

Quales prisca fides famaque novit anus:
Si quis Cecropiæ madidus Latiæque Minervæ
Artibus & vera simplicitate bonus;
Si quis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qui roget ore deos;
Siquis erit magnæ subnixus robore mentis
Dispeream si non hic Decianus erit.

Concinnum : & longe festivissimum est hoc ejusdem Martial. de Catella Publii. lib. 1.

Issa est passere nequior Catulli,
Issa est purior osculo columbæ,
Issa est blandior omnibus puellis.
Issa est carior Indicis lapillis,
Issa est deliciæ catella Publî.
Hanc tu, si queritur, loqui putabis.
Sentit tristitiamque gaudiumque.
Collo nixa cubat, capitque somnos,
Ut suspiria nulla sentiantur.
Et desiderio coacta ventris
Gutta pallia non fefellit ulla;
Sed blando pede suscitat, teroque
Deponi rogat & monet levari.
Castæ tantus inest pudor catellæ.
Ignorat Venerem, nec invenimus
Dignum tam tenera virum puella.
Hanc ne lux rapiat suprema totam,
Picta Publius exprimit tabella.
In qua tam similem videbis Issam,
Ut sit tam similis sibi nec ipsa.
Issam denique pone cum tabella,
Aut utramque putabis esse veram,
Aut utramque putabis esse pictam.

Nullum datur Epigramma, quod non aliqua parte tot, quot attulimus divisionem comprehendetur. Nec absurdum existimes velim, unum atque idem tam hujus quam illius Generis efficere speciem; id quippe fit ratione diversa.

DE EPIGRAMMATE IN QUO Paria paribus, & Contraria contrariis referuntur.

CIcero in Oratore perfecto, cum de Numero oratorio disputat, scribit esse quoddam genus verborum, in quibus ipsis concinnitas insit, & quæ suapte natura numerosa sint, etiamsi nihil est factum de industria. Ceterum genus illud esse triplex. Aut enim casus in exitu similes; ut pro Cælio. *Non modo nihil ignoscendum, sed etiam acriter resistendum.* Aut paria paribus reddi; ut in Sextiana. *Qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi, consiliis audacium restiterunt, ii graves, ii principes, ii auctores, ii duces hujus dignitatis, atque imperii semper habiti sunt.* Aut opponi Contraria; quæ exornatio, Græce ἀντίθετον Latine contentio, & contrapositum. Fit autem diversis modis. Nam & singula singulis opponuntur, ut; *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.* Bina binis; ut; *Non nostri ingenii, vestri auxilii* Pluribus plura. Pro Milone. *Est enim, judices, hæc non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus,* Omisso primo genere hujus concinnitatis, quæ hic nullum locum habet nisi in Ethicis, videamus quam pulcre Secundum, & Tertium in Epigrammata conveniant; quæ proinde concinna fieri. & dici certissimum est. Paria paribus referuntur in his, quæ in Appendice Virgiliana leguntur de morte trium.

Sus, juvenis, serpens, casum venêre sub unum,
Sus jacet ex ictu, pede serpens, ille veneno.
Anguis, aper, juvenis pereunt, vi, vulnere, morsu,
Hic fremit, ille gemit, sibilat hic moriens.
Sus, serpens, juvenis pariter periêre vicissim,
Dente perit juvenis, serpens pede, porcus ab ictu.

Ejusdem classis est hoc in Virgil.

Pa-

Paſtor, arator, eques, pavi, colui, ſuperavi,
Capras, rus, hoſtes, fronde, ligone, manu.

Felici conatu hoc imitatus eſt Matthæus Toſcanus in ſuis Poëmatis, loquens de Petro Bembo,

Hiſtoricus, vates, rhetor, celebrat, canit, implet,
Geſta, ignes, aures, ore, lyra, eloquio.

Exemplum ubi ſingula ſingulis opponuntur. Toſ. tom. 1. in Chriſtum Crucifixum.

Pro ſervis Dominus moritur, pro ſontibus inſons,
Pro ægroto medicus, pro grege paſtor obit.
Pro populo rex mactatur, pro milite ductor,
Proque opere ipſe opifex, proque homine ipſe Deus,
Quid ſervus, quid ſons, ægrotus, grex, populuſque,
Quid miles, quid opus, quidve homo ſolvet? amet.

Concluſio hujus pulcherrimi, & religioſiſſimi Epigrammatis habet repetitionem, ὑπόζευγμα, συναθροισμὸν, *ſubjectionem.*

DE EPIGRAMMATE DIAlogico.

CAPUT LI.

Dialogum conficere, cum propter alia, tum propter decorum perſonarum loquentium eſt laborioſum propterea quod niſi prudentiſſimus & experientiſſimus videre non poteſt, quando, quantum, quibus verbis, quomodo unumquemque loqui, & quibus moribus præditum eſſe oporteat. In omnibus & ſingulis ſeparatim τὸ πρέπον cernitur.

EXEMPLA EPIGRAMMATIS Dialogici.

Auſonii dialogus in ſimulacrum occaſionis & Pœnitentiæ.

Cujus opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, ejus,
Quique Jovem fecit, tertia palma ego ſum:
Sum Dea, quæ rara, & paucis Occaſio nota.

Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum; Mercurius quæ
Fortunare solet; tardo ego, cum volui.
Crine tegis faciem. Cognosci nolo, sed heus tu,
Occipiti calvo es. Ne tenear fugiens.
Quæ tibi juncta comes dicat tibi. dic rogo quæ sis?
Sum dea cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum Dea, quæ facti, non factique exigo pœnas?
Nempe ut pœniteat, sic Metanœa vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum? Si quando volavi,
Hæc manet, hanc retinent, quos ego præterii;
Tu quoque dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

DIALOGUS IN JUSTITIAM

Quæ Dea? Justitia. Quid torvo lumine? flecti
Nescia sum & lacrymis & pretio, & precibus
Quod genus? à Superis. Ex quo genitore? Modo, Ecqua
Matre? Fide. Nutrix quæ tua? Pauperies.
Quis Deus infantem fovit? Prudentia. Quonam
Freta duce agnoscis crimina? Judicio.
Cur gladium tua dextra gerit; cur læva bilancem?
Ponderat hæc causas, percutit ille reos.
Quid rati assistunt? Quod copia rara bonorum est.
Quæ comes assidua est? Candida simplicitas.
Aurium aperta tibi cur altera & altera clausa est;
Hæc surda injustis, panditur illa nobis,
Pavere cur semper cultu? Justissimus esse
Qui cupit. exiguas semper habebit opes.

DIALOGUS IN VENEREM & Cupidinem.

Dic, age, qui fiat, dulcissime nate Cupido,
Omnes cum timeant numinis arma tui;
Humanumque genus, manes, Erebique profundi,
Sollicitent superos & simul illa Deos;

Sola

Sola tamen doctis quæ præsidet artibus, omne
Effugit imperium, casta Minerva, tuum?
Si meminisse potes, moderator Juppiter orbis
Ipse tuas sensit captus amore faces.
Sensit & æquoreis Neptunus victus in undis,
Junoque furtivo sæpe reperta toro.
Ut taceam reliquos, & in quoque nate parentem
Jura pudicitiæ me violare jubes.
Anne igitur solam quo Pallada vincere possis,
Extinctus nullam vim tuus ignis habet.

Cupido.

Desine, Diva Parens, mirari, & quærere causas,
Haud mea quod nequeant tela ferire Deam?
Cumque potestati sint omnia subdita nostræ,
Sola meas spernat cur tamen illa faces.
Hanc equidem valde metuo cum lumine tantum
Aspicit, aut vultu me truculenta notat;
Assumptis illam vero quandoque sagittis
Aggressus temere nocte silente fui;
Celavique meum perplexis artibus ignem,
Successu veritus posse carere dolos.
Nemo sed occultum quantumvis celat amorem,
Ipse ego sum semper proditus igne meo.
Insidias igitur nostras ubi sensit aperte.
Protinus hac tanquam vulsus ab hoste fui.
Nam galeam quoties, hastam vibratque trementem?
Non levis illa mihi causa pavoris adest.

Venus.

Siste puer tales ora proferre querelas,
Hosque tuo vanos excute corde metus.
Marte quid asperius fuit, aut quid durius olim;
Succubuit regnis trux tamen ille tuis.
Qui prius indomitus tibi bella necemque paravit,
Sæpe dedit victas in tua vincla manus.

Cupido.

At Mars, cara parens, nobis se dedidit ultro,
Nec quidquam nostrum ferre gravatur onus.
Improba sed quoties Pallas me conspicit, illa,

Dii, quas commoto non jacit ore minas?
Quam gerit horrendam magna vi corripit hastam:
 Taliaque infando victa dolore refert;
Ne mihi tela puer, mihi ne, puer, arma mineris,
 Erras, haudquaquam nos tua turba sumus.
Si temere accedes, nec me sinis esse quietam,
 Crede mihi, puero sat tibi fortis ero;
Aut ego præcipitem te nunc ad tartara mittam,
 Aut tibi profodiet lancea nostra latus.
Hoc pater ipse mihi cujus sum vertice nata;
 Juppiter hoc divum Rex mihi testis erit.
Hæc simul ut dicit, totus miser ecce tremisco,
 Ex manibus subito tela facesque cadunt.
Nescio quid faciam, lædendi nulla facultas,
 Aut vis turbato nulla relicta mihi est.
Lædere nec cupio, quin hoc miser opto, precorque;
 Hinc ut ego solum salvus abire queam.
Præterea anguicoma gestat caput illa Mædusæ,
 Cujus ad aspectum lumina nostra pavent.
Hoc ubi prætendit, fugio ceu cerva leonem,
 Aut fugit infestum territa dama lupum.

Venus.

Et metuis Divam tu territus ægidæ tantum:
 Magnanimi cures cum Jovis arma nihil?
Hoc quoque contemnunt, dic, cur tua spicula Musæ,
 Et fugit imperium turba novena tuum?
Num galeas vibrant etiam, aut hastilia torquent,
 Aut fera prætendunt Gorgonis ora tibi?

Cupido.

Aonides vultu sunt, mater cara, pudico,
 Unice & istarum numina sacra colo;
Et quoniam semper studiis retinentur honestis,
 Juris in has plane nil meus ignis habet.
Invigilant cantu, molles ducuntque choreas,
 Luxuria semper desidiisque vacant.
Quin ego nonnunquam vocis dulcedine captus,
 His jungo socium me comitemque Deis.

Venus.

Esto quod Aonides vultu sint, Nate, pudico,

Unice

Unice & istarum numina sacra colas?
Ipsa tuis autem cur non est fixa sagittis,
Castaque Perpetuo virgo Diana manet?

Cupido.

Hanc nunquam fateor, Mater, deprendrere possum
Conatus omnes effugit illa meos.
Improba perpetuo Dea montibus errat in altis,
Oblectat castis seque cupidinibus.
Venatrix etenim silvas saltusque fatigat,
Et gelidis figit retia tensa jugis.
Talia sunt olim Matri quæ dicta Cupido,
Respondens tenero reddidit ore suæ.
At Venus ut sperni tantum sua numina sensit,
In patriam tristis cœpit abire Paphum.
Nunc ubi cum nato castis neglecta Deabus
Mœret, & Aoniis est inimica choris.
Ergo si quis erit stulto deceptus amore
Qui vacuum vitiis pectus habere volet.
Optabitque graves vitare Cupidinis arcus,
Armigeram colat hic Pallada tutus erit;
Concilietque sibi dulces ante omnia Musas,
Ac fugiat monitis otia cuncta meis.
Sic ullis unquam rebus, sic tempore nullo
Juris in hunc aliquid prorsus habebit Amor.

DE ECHONE.

CAPUT. LII.

PEr jucundum, argutum, & lepidum est Epigramma, attentumque retinet lectorem, cum in fine aut medio versus ejusmodi vocula ponitur, quæ vel toti verbo præcedenti, vel ejus similis caudæ, aut eandem sententiam illustrat, aut diversum aliquid, & nonnunquam contrarium, aut prorsus inexspectatum, aut par, aut majus, aut minus denique complectitur. Hæc Echo dicitur. Multæ interrogationes in Echicis usurpantur, quamvis etiam sine

sine interrogatione suam venustatem retineant. Nec opus est, omnes & singulos versiculos Echonem suam habere; sed tum illa respondebit, cum sensus absolvitur, & sententia finitur? sive id in medio, sive in extremo Versus, sive utrobique simul fiat. Non oportet autem diu differre istam repercussionem vocis, quia deformitatem generat dilatio; sicut frequentia ornamentum. Præterea non adeo semper numerosi esse possunt Echici, possuntque evadere Leonini sine ullo vitio; quia ingenium, & lepos, qui est in rebus, quam concinnitas, quæ est in verbis, aut aliud quippiam, magis hic spectatur. Melius etiam Echo fit in dissyllabis, quam in Trisyllabis aut Monosyllabis; quoniam ad naturam rei illa imitatione quam ista proprius accedimus.

Litteræ Avantinus primæ privetur honoræ;
   Servabit reliquum quid sibi Cacus? Acus.

COLLOQUIUM BETHLEHEMITÆ Pastoris & Echus, cui Poëta sua verba interponit.

Hæc Bethlehemitæ Pastoris verba referre
   Audita est Echo quæ juga montis habet.
Quis natus? dixit, NATUS, patrisne Judæi?
   Illa DEI. Verasne est homo? dixit. HOMO.
Atque hic idem, nonne Deus remanet? MANET. Estne
   Ut pater omnipotens? retulit? illa, POTENS.
Hunc quid de cœlis duxit? LIS DUXIT, at istam
   Dic utrum vincet? VINCET, & ipsa refert.
Litis erat radix longæva? EVA. an mala? MALA.
   Anne gula hoc potuit? illa refert, POTUIT.
An puer hic fiet magnus? quæ reddidit. AGNUS.
   Ipse ait hoc? AIT HOC. Cur ita clamat? AMAT.
Is majus nostro nunquid dare possit amori?
   Reddidit illa nihil, quam gemebunda, MORI.
Hoc faciet? FACIET, moriens? ORIENS. Deus ille?

Hæc, ILLE. eſt forſan cauſa tua ? AUSA TUA.
Diligere hunc ergo, par eſt, ſuper omnia Chriſtum?
ISTUM, nonne Deum? Dixit EUM, & tacuit.

VIATORES ET ECHUS.

V. Quæ ſolos nemorum colis receſſus,
Convalleſque cavas jocoſa imago,
Nunquid ſuaviculis dicata Muſis
Modis omnibus expetenda vita eſt?
E. ITA EST. V. Si comitetur alma virtus,
Illis an pretium ſatis ſit ullum?
E. NULLUM. V. Sed quid obeſt eis frequenter?
E. VENTER. V. O utinam greges inertum
Ad corvos abeant? E. EANT. V. honori
Doctorum faveamus ac proborum.
E. HORUM. V. Iſti imperium regant & orbem,
At vos improbi, & artium imperiti,
Humanæ ſcabies pudorque gentis,
Plorate, aſſidueque dicite heu. E. HEU.

ECHO DE PACE.

Dic mihi quæ gelidis habitas convallibus ECHO,
Cur populus pacem ſic modo clamat? AMAT.
Ad divam pacem precibus concurritur? ITUR:
Ut damnum fuit triſte colonus? ONUS.
Ruſticus ergo iterum campos reparabit? ARABIT.
Et tuto curret remige navita? ITA.
Omniaque evenient in mundo proſpera? SPERA.
Largaque nec rerum copia deerit? ERIT.
Si retuliſti Echo mihi vera valeto. VALETO.
Donec noſtra iterum verba novabis, ABIS.

Licet interdum mutare literam, aut ſyllabam initio, aut medio verbi: nam Finis in Echone ſemper ſimilis requiritur. Item addere, aut tollere aſpirationem, ut ſi pro Sacer, dicas, Lacer; pro Senex, Remex: pro Mœſtus, Feſtus; pro Abeat, Habeat. Quamobrem male reprehenderentur hæ Imagines, Alber-

Albertusne jacet? tacet. Quæ causa obitus? Pus. Religio amisit Patronum? Bonum. Hæreticos oderat? Poterat. Anne huic par ullus? Nullus. In simili sono vocalium extremarum posita est Echo: illæ enim solæ sonant, & Echo sonus est, non in similitudine consonantium quoque, quæ tantum consonant, non soni naturam, substantiamque mutant.

DE EMBLEMATE.

CAPUT. LIII.

Emblema dicitur παρὰ τὸ ἐμβάλλεσθαι, quod valet immittere, injicere, interponere, inserere Vocantur autem Emblemata lapilli colorati, & minute secti, gemmæ, claviculi, parvæ ex auro, argentove rerum diversarum effigies, & similia quæ pavimento, parieti, vasculis, vestibus, poculis, pileis, clypeis, gladiis, in morem totulorum, pro ornamento affiguntur, inciduntur insculpuntur. Sciendum porro, talia opera in pariete Vermiculata, in pavimento Tessellata, in lignis Segmentata dici. Hoc autem loco carmina, seu Epigrammata ipsa hujusmodi ἀγάλματα symbola, simulacra, & imagines rerum aliquid significantes interpretantia, Emblemata vocamus, μετωνυμικῶς: ut nobis *nihil aliud sit Emblema, quam Epigramma, quod Emblema complectitur.* Jam vero Emblema tria continet; Epigraphen, veluti rei totius animam, Picturam, & Poësin, artes germanas, quæ se ita explicent, ut altera alteri sit interpres. Et pictura quidem, tanquam corpus, Poësis tanquam animus est: fitque ut Emblema non possit non esse gratum, in quo & aures dulci carminum numero delectantur, animi pascuntur, & oculi pictura recreantur. Tria maxime statuenda Emblematum genera. Nam quæ rerum naturas, & causas aperiunt, Physi-

Physica sunt. Quæ rem olim gestam, aut quasi gestam, ut fabulam includunt, Historica, seu Mythologia. Demum quæ ad mores pertinent, quæ innumera sunt, in Ethicis habentur.

DUÆ PRIMARIÆ VIRTUTES Epigrammatis, Argutia, & Brevitas.

CAPUT LIV.

DUo præcipue lumina flagitat Epigramma, quibus ornatur, commendaturque mirifice: ea sunt Brevitas, & Argutia quarum posterior jure optimo anima, vita, & tanquam spiritus ejus, nervi, succus, sanguis vocari potest: qua destitutum, velut ægrum languet, friget, & quasi intermoritur. Quod si vel sola affuerit, ut alia desiderentur probabitur tamen. Generatur autem acumen istud cum aliis modis, tum hoc frequenter, si conclusio aut non expectata (quod Græci dicunt παρὰ προσδοκίαν) aut expectationi plane contraria sequitur, Catullus Furii paupertatem urgens, sicut ante urserat: ait villulam, quæ ei, ut verisimile est, unica remanserat, non eo incommodam esse, quod ad hujus aut illius venti flatum opponeretur: sed (quod vento omni deterius) quod opposita esset pignori pro tanta pecunia, ut nihil jam sit cur eam Furius suam dicere debeat. Ludit autem in ambiguitate vocabuli, opposita, hoc modo.

Furi, villula vestra non ad Austri
Flatus opposita est, nec ad Favoni,
Nec sævi Boreæ aut Apeliotæ:
Verum ad millia quindecim ducenta.
O ventum horribilem atque pestilentem!

Facetum illud Martialis, de Selio Cœnipeta ad Rufum.

Quod fronte Selium nubila vides Rufe,
Quod ambulator porticum terit serus,
Lugubre quiddam quod tacet piger vultus,
Quod pæne terram tangit indecens nasus,

Et dextra pectus pulsat, & comam vellit;
Non ille amici fata luget aut fratris,
Uterque natus vivit, & precor vivat?
Salva est & uxor, sarcinæque servique,
Nihil colonus, villicusque decoxit.
Mæroris igitur causa quæ? domi cœnat.

Lib. 3. interrogat Musam conplusculis versibus, quid agat Canius Rufus. Enumerat plurima, quæ agere illo potest. Musa ad extremum respondet, illum nihil agere aliud, quam ridere.

Dic Musa quid agat Canius meus Rufus?
Utrumne chartis tradit ille victuris,
Legenda temporum acta Claudianorum?
An quæ Neroni falsus astruit scriptor?
An æmulatur improbi jocos Phœdri?
Lascivus elegis, an severus herois?
An in cothurnis horridus Sophocleis?
An otiosis in schola Poëtarum,
Lepore tinctos Attico sales narrat?
Hinc si recessit, porticum terit templi,
An spacia carpit lentus Argonautarum?
An delicatæ sole rursus Europæ
Inter tepentes post meridiem buxos
Sedet ambulatve liber acribus curis?
Stertitve, thermis an lavatur Agrippæ?
An impudici balneo Tigillini?
An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
An Pollionis dulce currit ad Quartum?
An æstuantes jam profectus ad Bajas,
Piger Lucrino naviculatur in stagno?
Vis scire quid agat Canius tuus? ridet.

Et unicum carmen, sive Monostichon, Epigramma est: ut apud Martialem in Cinnam lib. 8.

Pauper videre Cinna vult, & est pauper.

Et plurima Disticha, quibus aliqua sententia perfecta explicatur, Epigrammata dicuntur. Verumtamen illud fugiendum, ne currente rota pro urceo exeat amphora? ne, inquam, fiat Elegia, aut promiscuum

cuum carmen. Et quoniam vox ipsa Inscriptionem Latinis sonat, inscriptiones autem paucis plerumque verbis finiuntur, credamus in optimum fore, quod brevissimum.

DE SUAVITATE, ET ALIIS Epigram. Ornamentis.

CAPUT LV.

INter quosdam eruditos de carminum suavitate contentionem subortam commemorat A. Gellius lib. 19. cap. 9. Cum ibi Græcos nonnulli extollerent, & Latinos tam fluentes Carminum delicias fecisse negarent. Antonius Julianus Rhetor florentis facundiæ, & rerum literarumque veterum peritus docuit, Latinos nihil Græcis concedere, & ex templo quatuor Epigrammata ex memoria recitavit, Valerii Æditui, Porcii Licinii, Q. Catuli, quibus, ut sentit Gellius, mundius, venustius, limatius, pressius, Græcum Latinumve nihil quiddam reperitur. Fatendum est tamen vel invito, sæpius licere Græcis, quam nobis esse dulcibus. Principio, quæ res sua natura vim aliquam ad sensus demulcendos, oblectandasquè mentes obtinent, ex iis suavitas in oratione existit. Tales exempli causa sunt amœnitas hortorum, species arborum virentium, flores, levi murmure labentes rivuli, stellæ, lux, cantus musici, citharæ, tibiarum chori, & tripudia, amplexus, oscula honesta, inquam, & legitima. Reddunt jucundam orationem Epigrammatis Allocutiones illæ, quibus Poëtæ seipsos compellant. Catullus ad semet de adventu veris.

Jam ver egelidos refert tepores,
Jam cœli furor æquinoctialis
Jucundis Zephyri silescit auris:
Linquantur Phrygii, Catulle, campi,
Nicæaque ager uber æstuosæ,
Ad claras Asiæ volemus urbes.

Jam

Jam mens prætrepidans avet vagaris
Jam læti studio pedes vigescunt.
O dulces comitum valete cœtus,
Longe quos simul à domo profectos,
Diversos variæ viæ reportant.

Idem ad seipsum

Miser Catulle, desinas ineptire,
Et quod vides perisse perditum ducas.
Fulsere quondam candidi tibi soles,
Cum ventitabes, quo puella ducebat
Amata nobis quantum amabitur nulla;
Ibi illa multa tum jocosa fiebant,
Quæ tu volebas, nec puella nolebat.
Fulsere vere candidi tibi soles;
Nunc jam illa non vult, tu quoque impotens esto
Nec, quæ fugit, sectare; nec miser vivi:
Sed obstinata mente perfer, obdura.
Vale puella; jam Catullus obdurat;
Nec te requiret, nec rogabit invitam.
At tu dolebis, cum rogaberis nulli.
Scelesta quæ nunc, que tibi manet vita?
Quis nunc te adibit? cui videberis bella?
Quem nunc amabis? cujus esse diceris?
Quem basiabis? cui labella mordebis?

Martialis lib. 10. ad seipsum.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Jucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta;
Non ingratus ager, focus perennis;
Lis nunquam toga rara, mens quieta;
Vires ingenuæ, salubre corpus;
Prudens simplicitas, pares amici;
Convictus facilis, sine arte mensa?
Nox non ebria, sed soluta curis;
Non tristis torus, attamen pudicus;
Somnus, qui faciat breves tenebras;
Quod sis esse velis, nihilque malis;
Summum nec metuas diem, nec optes.

Dul-

Dulcis est Apostrophe, sive ad divum aliquem, sive ad hominem idque aut in Medio, aut in Extreme. In Extremo: ut Epigram. Catulli.

O dulces comitum valete cœtus, &c.

In Medio, ut illo, quod scripsit in annales Volusii:

Nunc, ô cæruleo creata ponto,
Quæ sanctum Idalium, Uriosque apertos,
Quæque Ancona, Cnidumque arundinosam
Colis, quæque Amathunta, queque Colchos,
Quæque Dytrachium Hadriæ Tabernam,
Acceptum face, redditumque votum,
Si non inlepidum, neque invenustum est.
At vos interea venite in ignem,
Pleni ruris, & inficetiarum,
Annales Volusi, cacata charta.

Suavitatis gratia sermo & sensus affingitur brutis animantibus, silvis, fontibus, montibus, insulis, aliisque rebus animo vacantibus quas etiam blande affari, concessum est. Lucillus cum avaro murem loquentem facit, & negantem sese cibum apud illum, sed hospitium tantum quærere.

Murem Asclepiades ut apud se vidit avarus,
Mus, quid in æde facis, dixit, amice, mea?
Mus blande arridens, ille inquit, amice timorem,
Hic ego non victum quæro, sed hospitium.

Martialis ad suum libellum toties sermonem convertit. Apud Ausonium Danubius alloquitur Nilum. Loquitur etiam captus à cane marino lepus.

Trinacrii quondam currentem in littoris ora
Ante canes leporem cæruleus rapuit.
At lepus, in me omnis terræ, pelagique rapina est,
Forsitan & cœli si canis astra tenet.

Tos. tom. 2. elegans est queremonia anseris, quem ab arbore suspensum jaculis Romani petebant.

Quid benefacta juvant, quid vos servasse Quirites,
Et Capitolini templa superba Jovis?
Et jaculis summa pendens ex arbore vestris
Postmodo victori præda futura petor.

Ergo

Ergo non aliam tanta feritate decebat,
Quam vestri altricem sanguinis esse lupam.

Venuste Catullus ad versiculos, quos Cecilium accercitum mittit.

Poëtæ tenero, meo sodali
Velim Cæcilio, papyre dicas,
Veronam veniat, Novi relinquens
Comi mœnia, Latiumque littus;
Nam quasdam volo cogitationes
Amici accipiat sui, meique.
Quare si sapiet, viam Vorabit,
Quamvis candida millies puella
Euntem revocet, manusque collo
Ambas injiciens roget morari;
Quæ nunc, si mihi vera nunciantur,
Illum deperit impotenta amore,
Nam quo tempore legit inchoatam
Dindymi dominam, ex eo misellæ
Ignes interiorem edunt medullam.
Ignosco tibi, Sapphica puella,
Musa doctior; est enim venuste
Magna Cæcilio inchoata mater.

Et alio loco ad Hendecasyllabos quam lepide!

Adeste Hendecasyllabi, quot estis
Omnes undique; quotquot estis omnes, &c.

Item ad Sirmionem insulam in agro Veronensi, ubi possessiones habebat, reversus è Bythinia.

Peninsularum Sirmio, insularumque
Ocelle, quascunque in liquentibus stagnis,
Marique vasto fert uterque Neptunus;
Quam te libenter, quamque lætus inviso,
Vix mi ipse credens Thyniam, atque Bithynos
Liquisse campos, & videre te in tuto.
O quid solutis est beatius curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum,
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est quod unum est pro laboribus tantis.

Sal-

Salve, ô, venusta Sirmio, atque hero gaude,
Gaudete vosque Lydiæ lacus undæ.
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

Pervenustum judicatur Epigramma, in quo est aliquid eruditionis non vulgaris; seu in quo aliquid antiqui moris, ac ritus attingitur, ut in illo Catulli ad puerum suum, in quo duas consuetudines aperit; Unam poscendi majoribus, & miracioribus poculis vetustioris vini, in quo amarus quidam sapor sentitur; quæ consuetudo à Græcis procedente convivio tenebatur, & ab illis orta fuerat; Alteram, creandi in conviviis talorum jactu unum aliquem, qui præscriberet, quantum quisque & quomodo temperatum biberet, Græci συμποσίαρχον, & βασιλέα Horatius bibendi Arbitrum, Varro Modiperatorem, Cicer. de senect. Magistrum, Macrob. Regem mensæ, rem & potestatem ipsam Magisterium, Horat. Regnum vini, Græci ἀρχιποσίαν appellant.

Minister vetuli puer Falerni,
Infer mi calices amariores,
Ut lex Posthumiæ jubet magistræ,
Ebriosa acino ebriosioris.
At vos quo lubet, hinc abire lymphæ,
Vini pernicies, & ad severos
Migrate. hic merus est Thyonianus.

Primum versum Catullus sæpe postremo loco iterat, & ad ipsum, de Struma, & Vatinio.

Quid est Catulle, quod moraris emori?
Sella in Curuli Struma Nonius sedet:
Per consulatum pejerat Vatinius.
Quid est Catulle, quod moraris emori?

In annales Volusii similiter.

Annales Volusi, cacata charta,
Votum solvite pro mea puella:
Nam sancte Veneri Cupidinique
Vovit, si sibi restiturus essem,
Desissemque truces vibrare jambos,

Electissima pessimi Poëtæ
Scripta tardipedi Deo daturam,
Infelicibus ustulanda lignis.
Et hoc pessima se puella vidit
Jocose & lepide vovere divis.
Nunc, ô cæruleo creata ponto, &c.

Et Martialis ad librum suum Epigram. ultimo lib. 4.

Ohe jam satis est, Ohe libelle;
Jam pervenimus usque ad umbillicos;
Tu procedere adhuc, & ire quæris,
Nec summa potes in sceda teneri;
Sic tanquam tibi res peracta non sit.
Quæ prima quoque pagina peracta est.
Jam lector quæriturque deficitque;
Jam librarius hoc & ipse dicit.
Ohe jam satis est, ohe libelle.

Libenter etiam ac sæpe claudit exclamatione ô, ut in luctu passeris Catullus.

Lugete, ô Veneres, Cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.
Passer mortuus est meæ puellæ:
Quem plus illa, oculis suis amabat:
Nam mellitus erat, suamque norat
Ipsam tam bene quam puella matrem.
Nec sese à gremio illius movebat;
Sed circumsiliens modo huc, modo illuc.
Ad solam dominam usque pippiebat;
Qui nunc it per iter tenebricosum,
Illuc, unde negant redire quemquam
At vobis malæ sit malæ tenebræ.
Orci, quæ omnia bella devoratis:
Tam bellum mihi passerem abstulistis.
O factum male, ô miselle passer,
Tua nunc opera meæ puellæ
Flendo turgiduli rubent ocelli.

Et ad Verannium.

Veranni, omnibus è meis amicis.
Antistans mihi millibus trecentis:

Ve-

Venistine donum ad tuos penates,
Fratresque unanimes, tuamque matrem?
Venisti. O mihi nuntii beati!
Visam te incolumem, audiamque Iberûm
Narrantem loca, facta, nationes,
Ut mos est tuus, applicansque collum.
Jucundum os, oculosque suaviabor.
O Quantum est hominum beatiorum,
Quid me lætius est, beatiusve?

Et in Furium.

Furi, villula vestra non ad Austri
Flatus opposita est, nec ad Favoni.
Nec sævi boreæ, aut Apeliotæ,
Verum ad millia quindecim, & ducenta,
O Ventum horribilem, atque pestilentem.

Et in Acmen.

Salve nec minimo puella naso,
Nec bello pede, nec nigris ocellis,
Nec longis digitis, nec ore sicco,
Nec sane nimis elegante lingua,
Decoctoris amica Formiani.
Ten' provincia narrat esse bellam?
Tecum Lesbia nostra comparatur?
O seclum insipiens, & inficetum.

Gaudet etiam ab eadem particula O, exordiri.

O Colonia, quæ cupis ponte ludere longo,
O qui flosculus es Juventiorum.
O furum optime balneatiorum.
O funde noster, seu Sabine seu Tiburs.
O rem ridiculam, Cato, & jocosam.

Ut omnes versus ab eadem voce inchoari, sic in tandem aut easdem pulchre possunt desinere, aut omnes, aut alterni, figura quæ Conversio dicitur. Pulcrum sane & illud, in quo magnus animi motus magnave & vehemens affectio cernitur, exprimiturque; nempe aut mœror, aut dolor, aut pietas, aut amor, aut commiseratio.

Quale est illud Ausonii in Didonem,

Infelix Dido, nulli bene nupta marito,
Huc pereunte fugis, hoc fugiente peris.

Et hoc elegantissimum Phaleucium incerto auctore.

Ablatus mihi Crispus est, amici,
Pro quo si precium dari liceret,
Nostros dividerem libenter annos;
Nunc pars optima me mei reliquit
Crispus, præsidium meum, voluptas,
Pectus, deliciæ: nihil sine illo
Lætum mens mea jam putabit esse,
Consumptus male debilisque vivam;
Plus quam dimidium, mei recessit.

Superest Energia, Cicero Evidentiam nominat, quæ rem subjicit sub oculos, & ejus formam quasi pingit. Ea partim sita est in verbis, partim in rebus. Exemplum esse poterit Martialis, in Mutium Scævolam lib. 1. Providendum tamen, ne cum hanc virtutem consectamur, inani sonitu verborum turgescat oratio.

Dum peteret regem decepta satellite dextra
Injecit sacris se peritura focis.
Sed tam sæva pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis jussit abire virum.
Urere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.
Major deceptæ fama est & gloria dextræ,
Si non errasset, fecerat illa minus.

DE SCITA CONCLUSIONE Epigrammatis.

ET si totum Epigramma compositum, festivum, artificio quodam, & expositione distinctum, & ingeniosum esse debet, tamen ipse terminus ejus præcipuo quodam artificio illuminatus sit oportet, talisque prorsus, qui vel acumine, vel pondere, vel lepore, vel novitate, vel alia quapiam illecebra legentium

gentium mentes, sensusque commoveat. Adjuvant hic plurimum Exclamationes, Interrogationes rhetoricæ, Epiphonemata, amaræ Concessiones, quæ à quibusdam dicuntur Ironiæ, cum formis sibi subjectis, Inexspectato & sententiose dicta, Apostrophæ, & similes festivitates, quas subjecta exempla partem aliquam docebunt. Mart. de Gellia lib. 1.

Amissum non flet cum sola est Gellia patrem;
  Si quis adest, jussa prosiliunt lacrimæ.
Non luget quisquis laudari, Gellia, quærit;
  Ille dolet vere, qui sine teste dolet.

Ejusdem ad Catonem lib. 1.

Nosses jocosæ dulce sacrum Floræ,
  Festosque lusus, & licentiam vulgi?
Cur in theatrum, Cato severe, venisti?
  Ideone tantum veneras ut exires?

In Portiam Bruti uxorem, lib. 1.

Conjugis audisset fatum cum Portia Bruti,
  Et subtracta sibi quæreret arma dolor;
Nondum scitis, ait, mortem non posse negari?
  Credideram satis hoc vos docuisse patrem.
Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas.
  I nunc & ferrum turba molesta nega.

De Gemello, & Maronilla ibidem.

Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeone pulcra est? immo fœdius nil est.
Quid ergo in illa appetitur & placet? tussit

Ausodii quoddam est de uxore Zelotypa, veneno argentum vivum miscente ut citius virum tolleret, quæ tamen hominem purgarunt potius.

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito:
  Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti letalia pondera vivi,
  Cogeret ut celerem vis geminata necem,
Dividat hæc si quis, faciunt discreta venenum:
  Antidotum sumet qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutiferæ :
Protinus & vacuos alvi periere recessus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum! prodest crudelior uxor.
Et cum fata volunt, bina venena juvant.

Martialis lib. 4. de vipera electro inclusa.

Flentibus Heliadum ramis dum vipera serpit,
Fluxit in obstantem succina gemma feram.
Quæ dum miratur pingui se rore teneri,
Concreto riguit victa repente gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulcro,
Vipera si tumulo nobiliore jacet:

DE EPITHALAMIO.

CAPUT LVI.

Epithalamium carmen est, quo nuptiæ celebrantur; à Thalamo dictum. Est autem θάλαμος, cubiculum nuptiale primo suo significatu, παρὰ τὸ θάλλειν ἅμα, Quod est simul genialem vitam agere. Hoc Poëmatis genus est à Græcis etiam γαμήλιον appellatum, hoc est, nuptiale; γάμον enim nuptias dicunt. Ejus carminis argumentum consistit à sponsi sponsæque desideriis. Verum illius aperte dices studia, curas, celebritates cantionum, ludorum, armorum; virginis gratia facta omnia. Hujus autem animum tectis indiciis conditis suspicionibus innues potius quam profitebris. Expugnatum castissimum pectus pietate erga juvenem tabescentem; cujus virtutes commemorando excitabis excusationem. Aliquando finges à Venere aut Cupidine vi coactam; quæ pridem eorum regnum contemptu habuisset. Secundo loco explicabuntur laudes utriusque; à patria, genere, animi studiis, corporis præstantia. Tertius bene ominabitur. Quarti lascivia lususque est totius, alterutrum aut utrumque blande appellando; modestius virginem, haud modestissime tamen objiciendo quædam;

dam; puta prælii futuri metum, victoriam, è lacrymis risum, è spe lætitiam certam. Quinto loco sobolem pollicetur, vota facit, vaticinatur. Postrema pars exhortationem continet ad summum quidem aliis, illis vero vigiliam. Thalamus ipse interea laudatur, aut sine laude pingitur, aut nuptæ vestis, aut παςὸς id est, velum tori martialis, cujus obtentu sacra illa pudentius peraguntur, intermiss entur vero etiam joci petulantiores, quæ ab antiquis Fescennina carmina dicebantur, vel quod è Fescennina urbe translata, vel quod Fascinum redolerent, quo vocabulo pudenda corporis pars intelligitur. Quod si in ipsa adhortatione laudare velis nuptias, tum exemplis ages ab historiis; tum naturalium rerum principia poteris aspergere. Alloquemur etiam per Epiphonemata Hymenæum; quem tanquam nuptiarum Deum perintercalares versus invocant aliquando, nonnunquam in ipso statim carminis aditu.

EPITHALAMIUM IN NUPTIAS Christi & Ecclesiæ, Auctore Jacobo Pontano.

IAm nunc puniceos aurora induta colores
Per supera invehitur roseo placidissima curru;
Quam Thetidis vada salsa relinquens ore nitenti,
Et rutilo sequitur radiorum fulgure Titan.
Æquora strata silent, abierunt nubila, venti
Murmura compressère, & spirant leniter auræ,
Ac tota insolitum mundi natura renidet,
Nos pariter quicunque humana stirpe creati,
Lætitiis incedamus simul omnibus omnes,
Evinctique caput nitidum benecolentibus herbis
Ad cytharam in numerũ quatiamus ter pede terram.
Æternus pater ætherii moderator olympi
Æquævæ soboli thalamos concessit amatos.
Filius ipse Dei, similis per cuncta parenti,
Omnipotens ex omnipotenti, è fonte cadens fons.

Immortali ævo summa cum pace beatus,
Fœdere perpetuo præstanti corpore sponsam
Electam sibi deducet, propriamque dicabit.
Jam prodi nova nupta, facer te cernere sponsus,
Oscula libare, & dare collo brachia circum
Immenso desiderio percussus anhelat,
Surge, veni, dilecta, inquit, formosa, columba,
Jam septi apricis pinguntur floribus horti,
Lætaque frondiferæ protrudunt germina silvæ.
Euge, veni, dilecta, inquit, formosa, columba.
Nullæ in te maculæ, aut rugæ, placerrima tota es,
Sponsa sororque mea es; cujus duo lumina stellis
Æmula defixere meo sub pectore vulnus.
O faciam ostende, & tua vox mihi verberet aures;
Nam facies tibi pulcra, tibi dulcissima vox est,
Surge, veni, dilecta veni, formosa, columba.
Contra autem sponsa hæc secum meditata revolvit,
Et teneros cantus divino carmine fingit.
Oscula dilectus mihi præbeat, oscula posco,
Qualia nemo hominum dedit, aut dare quiverit unquam,
Injiciatque ambas nostris cervicibus ulnas;
Namque amo, nec flammas poterit celare meum cor,
Dilecto narrate meo, me quantus adurat
Ex nimis ardenti procedens æstus amore,
Quæsivi quem carum habeo noctuque diuque,
Quærere nec cessabo, mihi dum vita manebit.
Ecquid eum vidistis cujus langueo amore.
O amor, ipse precor demonstra ubi sis, ubi pascas,
Atque ubinam recubes. Tibi ego, mihi tute vicissim.
Mi dilecti veni, ex te solo pendeo tota.
Tu lux, tu vita es, tu spes fidissima solus.
Progreditur nova nupta, it præ, sequiturque maniplus
Aligerum puerorum, ex his utrinque, pudentur
Sustentant gemine sacram comitando puellam.
Cætera turba comas lauro præcincta virenti
Indulgent fidibus, violasque & lilia spargunt.
Quacunque incedit virgo; diffundit odorem
Ambro-

Ambrosium, suavique aspectu sauciat omnes;
Quam circum saliunt Veneres, blandique lepores,
Auricomi volitant per colla nitentia crines,
Condecoratque caput gemmis variata corona;
Candidulum exornant baccata monilia, pectus;
Annulus in digito, sponsalia munera fulget;
Syrmare verrit humum rigidis palla aurea signis.
Quid memorem vultum Reginæ? utinam modo possim
Aut Musis Andine tuis certare, tuisque
O generis nostri Princeps, dux inclyte vatum,
Quo Smyrna & Colophon tantum lætatur alumno.
Ut si purpureasque rosas, & lilia cana
Mista quis inspiciat, color ora venustat,
Tam speciosa, & suave rubent mellita labella.
Luciduli sub fronte micant ceu Phœbus ocelli.
O nupta eximia, O sanctum ascensura cubile.
Quo te connubio stabili sibi jungeret ipse
Æqualis patri natus, de numine numen.
Ad terras quondam excelso delapsus olympo est,
Inde tui causa perpessus fanda, nefanda,
Oppetiit tandem direm per vulnera mortem.
Is nunc, cerne, pius, & formosissimus unus,
Sentibus hirsutis compactum vertice sertum,
Et Phrygiam gestat chlamydem. Tum vulnera quinis
Ostentans inflicta locis, cerne ut tibi totus
Immineat. Nunc amplexus, nunc oscula mille
Expecta, incensumque nimis super omnia amorem.
Gratantur cœli, solio pater exilit alto
Lætitia, & fortunatum jubet esse Hymenæum.
Plumigeri frater, pictisque exercitus alis,
Talia veridico depromunt carmine fata
Quam pridem antiqui vates cecinere futuram,
Hæc est illa dies toti carissima mundo,
Qua se terrenis nectunt cœlestia, qua se
Humanis sociant divina, æterna caducis.
Plaudamus socii, festæ solemnia lucis
Advenere, suo jam conjunx ducitur Agno,

Cui sese ut donanda viro bona sponsa paravit.
O Virgo generosa & casto pectore, quis nunc
Est sensus tibi, cum tanto dignatur honore
Te Rex, quem penes est cunctorum immensa potestas?
Te sibi delegit multis è millibus unam,
Immunem labis, florentem ætate puellam.
Quod reliquum, tanto sis obsequiosa marito,
Neve tori violare fidem, pactumque libido,
Tamque salutares te rumpere cogat amores.
O quam te fœcundam isthæc connubia matrem
Sunt factura olim! vastum cum læta per orbem
Aspicies infinitas, tua gaudia, proles,
Quas omnes niveo tua pascent ubera lacte,
Ubera mellifluo semper distenta liquore,
Te populi venerabuntur, magnique dynastæ,
Quin Reges tua sceptrigeri vestigia lambent.

DE GENETHLIACO seu natalitio.

CAPUT LVII.

Genethliaci duo sunt primaria capita; alterum à majoribus; alterum à spe ipsius infantis. Multæ utriusque περιςάσεις. Neque enim stemmata, aut res gestæ sine locis, in quibus amœnissima Poëseos, diverticula sæpe reperiuntur, neque res sine comparatione virtutum præteritarum cum futuris. Etiam ab oraculis,& auguriis, & somniis parentum. Loci communes; dies, tempus, temporis partes, licet Auroram, Solem, Noctem, Astra alloqui; Omnino vero Genium celebrabis; quippe nascentibus nobis suus cuique datur; unde dies Natalitius idem qui Genialis, Plurima in ore Lucina & Parcæ;

GENE-

GENETHLIACUM FRANCISCO D. *Octaviani Fuggeri filio, auctore Jacobo Pontano.*

QUos ego vagitus, quas hic exaudio voces?
Quem puerum intueor? aut quæ cunabula cerno?
Quis cubat hic infans? quem lactat sedula nutrix?
An tuus, Octavi, generoso é sanguine sanguis,
Quem sociata tibi felici sidere quondam
Edidit optato conjunx lectissima partu?
Fortunati ambo, quibus hæc induita voluptas
Complecti teneros dulcissima pignora, natos.
Caraque blandidulis interserere oscula dictis,
Atque olim seriem longam sperare nepotum,
Tam claros qui se exultent habuisse parentes,
Te patrem, Octavi, cujus se plurima virtus
Attollens magis atque magis æquavit olympo
Te matrem Mariam, multus præ millibus manu.
Egregiam eximiis à laudibus Heroinen,
Nunc age purpureos circum cunabula flores,
Mollia nunc calathis fundamus lilia plenis,
Et puero, ut dignum est, faustumque bonumque precemur.
Parve puer, superum placeas ante omnia Regi;
Ille tuus semper custos ædissimus esto,
Ille tibi longum, si optabis, proroget ævum.
Parve puer, pietas est præstantissima virtus,
Illa suum semper te consectetur alumnum,
Hanc pius ipse pater, pia mater & ipsa docebit.
Parve puer quidquid tanges vertatur in aurum,
Et supra Cræsos opibus formaque nitenti,
Non sit qui tecum sese componere tentet.
Parve puer, sapiens, & dignus honoribus esto,
In te oculos atque ora ferant qua incesseris omnes,
Tandem ubi fessus eris cœlo novus incola fias.

DE PANEGYRICO, ET ALIIS *quibusdam.*

CAPUT LVIII.

Panegyricum est carmen laudatorium, quod dici consuevit apud multitudinem congregatam.

Eucharisticon gratiarum actiones continet.

Pædeuterion dicitur, quo præceptoribus nostris gratias, institutionis nomine, agimus.

Encomiasticon, & Epænieticon recensent laudes.

Apobaterion, est carmen, quod discedentes alicunde utuntur.

Epibaterion est carmen, quo reditus longam post peregrinationem, aut diuturno postliminio in patriam celebratur.

Symbulenticon, in deliberatione consistit, ut si bellum suscipiendum sit, dubiteturque faciendumne sit.

Protrepticon, est adhortativum, sub quo statuentur hæc tria;

Paræneticon seu Parangelmaticon, quod præcepta continet sapientiæ.

Nuthericon, quod cujuscunque modi complectitur præceptiones.

Paramytheticon, quo aliquem consolamur, hoc est, ad animi compositionem, & tranquillitatem hortamur.

Proseucticon dicitur, quo petimus aliquid fieri, aut esse.

Apeucticon est, quo aliquid non fieri; aut non esse petimus.

Soteria recepto duce aut exercitu incolumi sacrificabant, sicut & amico, aut patri, aut filio, aut marito restituto sanitate.

Eroticon, est amatorium, & animum propensum declarans.

Propempticon, poëma est, quo prosequimur abeun-

euntes, vel votis, vel ominibus bonis. Sumemus autem argumentum à tempore, loco, officio, comitatu.

Apopempticon, peregrinationem cujuſpiam tractat.

Hodœporicon, id eſt, itinerarium iter deſcribit.

Amœbæum, per vices reſpondens alternis pari numero & ſimilibus verſibus. Reciprocum ſeu alternum dici poteſt.

Ionicum ſeu Cinædicum, Sotadicum, Feſcenninum, ſunt poëmata impudica, mollia, nefandæque turpitudinis.

Diræ, carmen quo aliis ſiniſtra imprecamur, Diraſque ultrices in hoſtium caput evocamus. Hujus votum omne in malis, monſtris, morbis, ſuppliciis, exiliis, interitu.

Mimus, eſt poëma quodvis genus actionis imitans ita, ridiculam faciat. Cicero tamen, Ethologos cum vocat à moribus, quos exprimerent, ridiculi rationem non admiſcuit. Sunt igitur duo genera, Morale, & ridiculum. Mimice, perſona dicuntur Planipedes, ob eam cauſam quod cothurno Tragici, ſocco aurem Comœdi pedis induebant, ipſæ autem nudis pedibus agebant.

Palinodia, carmen quo probra prius congeſta encomiis commutamus, & quaſi retractamus. Argumentum totum in laude pro congeſtis probris verſatur. Ejus ferunt Steſichorum inventorem; qui cum Helenam verſibus laceſſerat, captus idcirco oculis, revocavit ſententiam editis contrario carmine laudibus; quapropter oculorum uſum ei ajunt reſtitutum. Negat in eo poëmatio verum eſſe, quod & ipſe & alii ſcripſerint, Helenam cum Paride Trojam adnavigaſſe.

Dithyrambus in Liberi patris honorem fieri ſolebat; quippe bis natus, bis exivit è naturæ principiis, tanquam binas fores tranſmiſerit, δὶς θύρας ἀμείβων.

DE

DE EPITAPHIO, SEU Funebri Poësi.

QUID SIT ἐπιτάφιος λόγος EPItaphium, Epicedium, Nænia.

CAPUT LIX.

ORatio quæ initio ad tumulos eorum, quos laudabant pronuntiabatur, ἐπιτάφιος λόγος nomen adepta est. Constabat hæc Epitaphica oratio aliquando versibus. Poëtæ enim in defuncti laudibus prædicandis concertabant. *Epitaphium est metricum quoddam Epigramma, quod videlicet inscribi posset defunctorum sepulchre sive tumulo, illorum plerumque nomen, ætatem, merita, statum, dignitates, laudes tum animi, tum corporis, mortis genus, aliaque hujusmodi graviter, & sæpius cum quadam commiseratione ac interdum ingentis doloris significatione breviter indicans.* Plato brevitatem amavit in Epitaphio, & sepulchra fieri sumptuosa vetuit. Apud Virgilium in Daphnide, cum Mopsus ita dixisset,

Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras
Pastores, mandat fieri sibi talia Daphnis:
Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen.

Mox sequitur Epitaphium duobus versibus comprehensum.

Daphnis ego in silvis, &c.

Epitaphia ad exornationem maxime referuntur. Epicedium Græce ἐπικήδειον à κηδεύω ut Eustathius deducit, recitabatur, dum justa mortuo solvebantur, seu ante humationem cadaveris quasi dicas, ad exequias, in ipso funere, dum curatur funus. Exempum extat Ecloga 5. ubi Mopsus Daphnidi canit Epicedium.

Daphnis ego in silvis, hinc usque ad sidere notus,
Formosi pecoris custos, formosior ipse.

Et

Et Æneidos 9. ubi mater Euryalum à Rutilis vita ſpoliatum plorat.

Hunc ego te, Euryale, aſpicio? tunc ille ſenectæ
Sere meæ requies? potuiſti linquere ſolam
Crudelis? nec te ſub tanta pericula miſſum,
Affari extremum miſeræ data copia matri?
Heu terra ignota, canibus data præda Latinis.
Alitibuſque jaces: nec te, tua funera, mater
Produxi, preſſive oculos, aut vulnera lavi,
Veſte tegens, tibi quam noctes feſtina dieſque
Vigebam, & tela curas ſolabar anileis.
Quo ſequar? aut quæ nunc artus, avulſaque membra,
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te
Gnate refers? hoc ſum terraque marique ſecuta?
Figite me, ſi qua eſt pietas, in me omnia tela
Conjicite, ô Rutuli! me primam adſumite ferro:
Aut tu magne pater Divum miſerere, tuoque.
Inviſum hoc detrude caput ſub Tartara telo:
Quando aliter nequeo crudelem abrumpere vitam.

Et 11. *in quo lugetur Pallas Evandri filius.*

Tene, inquit, miſerande puer, cum læta veniret.
Invidit fortuna mihi, ne regna videres
Noſtra neque ad ſedes victor veherere paternas?
Non hæc Evandro de te promiſſa parenti
Diſcedens dederam, cum me complexus euntem
Mitteret in magnum imperium, metuenſq; moneret:
Acreis eſſe viros, cum dura prælia gente.
Et nunc ille quidem ſpe multum captus inani,
Forſan vota facit cumulatque altaria donis.
Nos juvenem exanimum & nil jam cœleſtibus ullis
Debentem, vano mœſti comitamur honore.
Infelix, gnati funus crudele videbis.
Hi noſtri reditus expectatique triumphi:
Hæc mea magna fides, at non Evandre pudendis
Vulneribus pulſum aſpicies: nec ſoſpite dirum
Obtabis gnato funus pater, hei mihi quantum
Præſidium Auſonia, & quantum tu perdis Jule!

In ſupplemento Maphæi Daunus Turni ab Ænea interfecti pater in hunc modum,

Na-

Nate patris dolor, & fessæ miseranda senectæ
Rapta quies, quo me tantis jactate periclis
Duxisti, & sævis tandem devicte sub armis,
Quo tua me præstans animi constantia vexit?
Hic claræ virtutis honos, hæc gloria sceptri?
Hoc magni decus imperii? taleine triumphos
Nate refers? hæc illa quies promissa parenti
Afflicto toties: hæc meta optata laborum?
Heu miserum, quam præcipites labentia casus
Secla agitant, quanto volvuntur fata tumultu!
Qui jam sub limeis referebas clarus honores,
Et magnus toto in Latio: quem Troës in armis
Horrendum, & trepidi toties sensere furentem,
Nunc, Turne, jaces miserandum, & flebile corpus.
Jam mutum est sine voce caput: quo pulcrior alter
Non fuit in tota Ausonia, nec gratior ullus
Eloquio, nec quis politis ingentior armis.
Nate ubi forma nitens, niveaque in fronte serenus
Ille decor, dulcisque oculorum aspectus, & altæ
Siderius cervicis honos; his gloria Martis
Contigit auspiciis? talin' rediture paratu
Discedens voluisti avidis te credere bellis?
Heu mortem invisam; quæ sola ultricibus armis
Elatos frenas animos, communia toti
Genti sceptra tenens, æternaque fœdera servans:
Quæ magnos parvosque teris: quæ fortibus æquas
Imbelleis, populisque Duces, seniumque juventæ.
Heu mortem obscuram? quæ causa indigna coëgit
Eripere, atque meum crudeli vulnere natum
Efficere? ô felix tam grato cædis Amata.
Successu lætare tuæ; quæ tanta dolorum
Fugisti monumenta, gravisque immania casus
Pondera. quid misero genitori plura paratis
O superi? natum rapuistis, & Ardea flammis
Consumpta in cinerem versa est: nunc æthera pennis
Verberat: ah, me, Turne, tua plus cæde cruenta.
Deerat adhuc ista patris suprema senectæ
At vero tali se res cum fœdere versant,

Ut, quem infesta furens miserum fortuna moratur,
Illuc omni petat infrendens, & turbine cogat.

Et quidem Epicedium non repetebatur Epitaphia, sive metris constarent, sive soluta essent, in annos singulos ad extincti monumentum iterabantur. Consuetudo tamen, quæ ut aliarum rerum, sic verborum domina est, Epicedii nomen ad carmen funebre quodcunque indicandum transtulit.

Nænia carmen erat, quod ad rogum, seu in funere concinebatur ad tibiam, in quo ea prodebantur, quæ ad mortui laudem declarandam, luctumque astantibus commovendam faciebant. Hujusmodi cantionem sibi Dido Regina Carthaginis apud Maronem constructa jam pyra in gladium incubitura effundit.

Dulces exuviæ, dum fata Deusque sinebant,
Accipite hanc animam, meque his exolvite curis.
Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi?
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Urbem præclaram statui: mea mœnia vidi;
Ulta virum pœnas inimico à fratre recepi,
Felix, heu nimium felix, si littora tantum
Nunquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ.
Dexit, & os impressa toro, moriemur inultæ?
Sed moriamur, ait: sic sic juvat ire sub umbras.
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus, & nostra secum ferat omnia mortis.

MATERIA FUNEBRIUM.

CAPUT LX.

Quanquam Epitaphio cæterisque Poëmatum funebrium generibus lugubria ferme explicantur, non sunt tamen omnia unius ejusdemque rationis: sicuti nec ipsæ Personæ de quibus scribuntur. Alia quippe est persona Cæsarum, Regum, Principum, alia mediocriter nobilium, alia sapientum, alia stultorum, alia magistratuum, alia priva-

rorum. Rursum alia puerorum, alia adolescentum, alia mulierum nuptarum, innuptarum, alia opificum. Reliqua discrimina, ne longus sim, prætereo. Generatim autem hæc & similia Epitaphio, seu genere aliquo funebrium Poëmatum persequemur. Significabimus nostrum aliorumque dolorem ex obitu hominis acceptum. Invehemur in mortem, quæ nos tam constantibus amicis, tam jucundis sodalibus, tam caris fratribus, tam dilectis sororibus, dulcissimis parentibus, consanguineis, affinibus: nostram patriam tam bonis civibus, Remp., tam sapiente gubernatore, regnum tam bono Principe spoliarit. Detestabimur ipsam causam, quæ interitum invexit, bellum, pestilentiam, famem, morbum, tempestatem, subitos & improvisos casus, qui hic enarrari non possunt: quippe innumerabiles: & nunquam homini satis provisum est quid vesper serus apportet. Fas item deflere miseram humanæ vitæ conditionem, quæ nunquam longe abest à termino. Hic vero incredibilem optimarum sententiarum ubertatem utriusque linquæ scriptores suppeditabunt. Hortamur quoque ad luctum, non homines solum, sed res inanimas, & eas ipsas sicuti bestias quoque squalere, affli&ari, lugere dicimus, Ut Virgil. Eclog. 5.

Non ulli pastos illis egere diebus
Frigida, Daphni, boves ad flumina: nulla neque amnem
Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Et postea,----*postquam te fata tulerunt,*
Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo,
Grandia sæpe quibus mandavimus hordea sulcis,
Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.

Comparamus nos cum iis, qui ob patrum filiorum, conjugum, necessariorum interitum, in luctu & mœrore non vulgari jacuerunt, nostrumque mœrorem & incommoda exaggeramus. Est quando consolamur propinquos, & familiares defunctorum, dicentes, cum illis bene actum, & multis malis ereptos, pro excellentibus eorum meritis ævum securum agere in cœlis:

lis: quin apud superstites quòque celebre nomen & illustrem famam adeptos. Ita Mart. lib. 6. Priscum de patre Salonino in Hispania mortuo consolans, fama & gloria virtutis eum vivere affirmat. Defunctis placidam quietem, & gaudia sempiterna precamur. Pium præterea, & Catholicum foret, si viatorem Poëta hortaretur ad preces Deo exhibendas pro anima demortui expianda; idque etiam ipsum è tumulo defunctum flagitantem poterit inducere. Sicut item pro nostræ religionis mysterio sæpius resurrectionis corporum meminisse poterimus, & illius vitæ beatissimæ, quam nobis divinæ litteræ pollicentur. Quod ad laudes attinet, efferemus eos, modice tamen: in Epitaphio inquam; nam in Epicediis, Næniis &c. licebit esse longiores, & cum pondere, animi atque corporis ornamenta, egregia facinora, auctoritatem, genus, & alia demum, quæ deinceps omnia distinctè, distributeque exponentur, commendare.

DE EPITAPHIO IMPERATORUM, Regum, Principum, Nobilum, & Illustrium.

CAPUT LXI.

GEnus hoc, quoniam id ipsarum personarum auctoritas, amplitudo, majestas, & nobilitatis reverentia postulat, cum Verborum, tum Sententiarum luminibus debet esse gravissimum, lectorumque animis multam admirationem parere: siquidem ut nullorum hominum potentia major, vita splendidior, fama pervagatior: ita nullorum occasus vulgatior: addo etiam mirabilior, insperatior, & sæpenumero calamitosior. Nec vero silebitur eorum Felicitas in propagandis imperiis; Sapientia, justitia in administrandis regnis, provinciis; Cle-

Clementia in ignoscendis subjectorum peccatis; Comitas in congressu; Fortitudo & prudentia militaris; hæc enim sunt decora principum, Maxime autem proferetur Pietas in benefactis erga homines, in templis conditis erga Deum, in tuenda & propugnanda religione orthodoxa.

Tumulus Caroli V. ex Hippolyto Capilupo.

Europæ domuit, tollentes cornua Reges,
  Carolus, atque Asiæ terror, & horror erat.
Et pedibus Libyam calcavit, victor, & illi
  Innumeras victus præbuit Indus opes.
Deinde sibi frenum injecit, Fratrique regendum
  Imperium, & Nato cætera regna dedit;
Atque, ait, è nobis, & honores temnere, & unum hoc
  Discite mortales, pulvis & umbra sumus.

In nobilitate consideratur antiquitas familiæ; quo enim quæque vetustior, hoc nobilior. Plerumque opes cum nobilitate conjunctæ sunt; nobilium quippe sunt silvæ, pagi, arces, oppida. Hinc altera laus nascitur à divitiis. Illustres viros appello, rebus in magistratu, ut in ædilitate, pretura, consulatu, gestis; nobilitate, virtute, auctoritate, meritis claros & honoratos, toti civitati notissimos. Inspicienda his ea, quibus gloriosum in Rep. nomen concilietur, quæ strictum attingenda. Libandi item loci communes, & si quid in morte novum, admirabile, triste acciderit, si qua virtus eximia & egregie Christiana in homine eluxerit, qualis inprimis est Beneficentia in egentes; si à multis nepotibus & neptibus, ut ille Metullus Romanus, in sepulcrum illatus sit; si ut Maximus & L. Paulus filios claros habuerit; si vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate vixerit.

DE

DE EPITAPHIO DUCUM utque Militum.

CAPUT LXII.

DUæ sunt artes bellicæ, Prudentia, & Fortitudo, de quibus Cic. in I. Offic. earum utraque Duci seu Imperatori est necessaria, amplius tamen Prudentia; militem potius commendat Fortitudo, qui ad alienum arbitrium gubernatur, & Ducis imperium, seu prudenter ille, seu stolide imperavit, capessere necesse habet. Itaque nunquam magnopere commendatus est miles à prudentia, sed à fortitudine, prudentia quidem Imperatorem cum Ulysse, Nestore, Q. Fabio Maximo; Fortitudine cum Achille, Ajace, Scipione, Hannibale, Epaminonda, Leonida contendemus. Ipsum aut æqualem aut majorem statuemus. Enumerabimus erecta trophæa adversus hæreticos & Turcas potissimum, concisos ac funditus deletos exercitus, captas, defensas, obsidione liberatas urbes, & illa quæ in summo Imperatore inesse oportere scripsit M. T. Scientiam rei militaris, Virtutem, Auctoritatem, Felicitatem. De his omnibus universe, si volemus, aut de uno aliquo speciatim agemus. Dicemus quam generose occubuerit; præclaræ enim mortes Imperatoriæ Affabimur Remp. patriam, regna, provincias, ditiones, urbes, Earum vicem deplorabimus; quantæ calamitates præstantissimo Imperatore occisoante fores sint, ostendemus. Fletum civium, propinquorum, omnis generis hominum, crudelitatem in hostis mortuum exponemus. Ipsum etiam sua decora prædicantem, & indignitatem necis, si per insidias aut proditionem oblata sit, conquerentem introducemus. Nec desunt generosi bellatores, quibuscum Miles rectissime conferatur. Habemus nempe Coclites, Horatios, Curiatios, Scævolas, Torquatos, Euryalos, Nisos, Patroclos, & alios apud Virgilium, & Homerum. Laudatur

datur in Milite Obedientia erga ducem, Vigiliæ, Tollerantia æstus, frigoris, itinerum, famis, sitis, Continentia voluptatum, & super omnia Charitas patriæ pro qua suum caput devoverit. Memorantur ejusdem Victoriæ; efferuntur cicatrices; maxime si omnes adversæ, nulla adversa fuerit. Non ommittitur si nunquam se in fugam dederit; si cum sicut exemplum cæteri spectarint; si ab Imperatore aut congiarium frequenter, aut coronam obtinuerit civicam, muralem, castrensem, navalem. Fas interim detestari bellum, quod parentes dulcissimis liberis, Rempubl. optimis civibus, provincias & regna hominibus orbare, sursum ac deorsum miscere & confundere omnia soleat.

Tumulus Hectoris.

Defensor patriæ, juvenum fortissimus Hector,
  Qui murus miseris civibus alter erat;
Occubuit telo violenti victus Achillis;
  Occubuêre simul spesque salusque Phrygum,
Hunc ferus Æacides circum sua mœnia traxit;
  Quæ juvenis manibus texerat ante suis.
Heu quantos Priamo lux attulit illa dolores!
  Quos fletus Hecubæ, quos dedit Andromachæ
Sed raptum Pater infelix auroque repensum
  Condidit, & mœrens hac tumulavit humo.

Tumulus Achillis.

Peleides ego sum, Thetidis notissima proles,
  Cui virtus clarum nomen habere dedit.
Qui stravi toties armis victricibus hostes.
  Inque fugam solus millia multa dedi.
Hectore sub magno summa est mihi gloria cæso;
  Qui sæpe Argolicas debilitavit opes.
Ille Menœtiadæ subiit me vindice pœnas.
  Pergama tunc ferro procubuere meo.
Laudibus immensis victor super astra ferebar:
  Hostilem pressi fraude peremptus humum.

DE

DE EPITAPHIO ERUDITORUM, ac Sapientum.

CAP LXII.

VArii ſunt ordines dictorum, & ſua cujusque propria laus, Theologorum, Philoſophorum, Jure-conſultorum, Medicorum, Mathematicorum, Aſtrologorum, Oratorum, Poëtarum, Grammaticorum. In Poëtarum tumulis mentio Muſarum, Phœbi, lyræ, citharæ, plectri, fontium, fluminum, montium Muſis dedicatorum, camporum item Elyſiorum: quæ omnia cum merâ figmenta ſint, ut alia innumerabilia in ſtudio Poëtica, nota omnibus, & credibilia nemini, propter quendam leporem tamen, & ſuavitatis gratia videmus à pleriſque non negligi.

BEMBUS IN POLITIANUM.

Duceret exſtincto cum Mors Laurente triumphum,
  Lætaque pullatis inveheretur equis,
Reſpicit inſano ferientem pollice chordas
  Viſcera ſingultu concutiente virum:
Mirata eſt, tenuitque jugum, furit ipſe, pioque
  Laurentem cunctos flagitat ore Deos.
Miſcebat precibus lacrymas lacrymiſque dolorem,
  Verba maniſtrabat liberiora dolor.
Riſit & antiquæ non immemor illa querelæ
  Orphei, tartareæ cum patuere viæ:
Hic etiam infernas tentat reſcindere leges,
  Fertque ſuas, dixit, in mea jura manus!
Protinus & flentem percuſſit dura Poëtam,
  Rupit & in medio pectora docta ſono.
Heu ſic tu raptus, ſic te mala fata tulerunt,
  Arbiter Auſoniæ, Politiane, lyræ.

Et alterum in Herculem Strozam.

Te ripa natum Eridani Permeſſus alebat,
  Fecerat & vatem Marſque venuſque ſuum.

In

Injecere manus juveni, & fatalia duris
Stamina pollicibus persecuêre Deæ,
Uxor honorata manes dum conderet urna,
Talia cum multis dicta dedit lacrymis;
Non potui tecum dulcem consumere vitam,
At jam adero amplexans te cinerem ipsa cinis.

In Cottam Veronensem Sannazarii, lib. 2. Epigrammat.

Sperabas tibi docta novum Verona Catullum;
Experta es duros bis vuduata Deos.
Nulla animum posthac res erigat, optimas quando
Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
Ora, suum fassa est crimen, & erubuit.

Multum in Epitaphiis Eruditorum & Sapientum valebunt comparationes. Ut si in Poëtam scribas, cum conferas Ovidio, Propertio, Tibullo, Catullo, Virgilio, Homero, Orpheo, ipsi Apollini. Si in Oratorem, Ciceroni, Demostheni: nam hi duo cæterorum gloriæ obscuritatem attulerunt. Si in Mathematicum, Euclidi, Ptolomæo, Archimedi. Si in Medicum. Podalirio, Pæoni, Machaoni, Æsculapio. Si in Philosophum, Aristoteli, Platoni, Zenoni. Si in Theologum, Augustino, Thomæ Aquinati. Ad hæc deploranda conditio litterarum, amissis earum interpretibus, & antistitibus. Exaggeranda uniuscujusque in suo genere eruditio. Prædicanda in Theologo pietas, & cœlestis sapientia; in Philosopho acumen: in Medico diligentia: in Jureconsulto integritas: in Oratore facundia; in Poëtis maxime suavitas, in Grammaticis linguarum Græcæ & Latinæ perfecta cognitio, multaque lectio. Si quis libros ediderit, commendandus labor, laudanda scriptoris bene merendi de posteritate voluntas.

Tumulus Medici ex Fracastorio.

Dum medica Montane doces ope vincere fata,
Et Lachesi invita vivere posse diu;

Le-

Lethæo indignans pressit te Parca sopore,
Et secuit vitæ grandia fila tuæ.
Sic animas & tu Asclepi dum subtrahis orco,
Te quoque sævorum perdidit ira Deum.

Tumulus Andreæ Vesalii Medici.

Quo non arte prior fuit medendi,
Aut Asclepius, aut senex Machaon,
Aut magnus Podalirius, medentum
Princeps Vesalius celebriorum;
Dum morbi bonus artifex medetur
Cunctis, jam sibi nec medetur ipse
Summus Pæoniæ magister artis,
Fato mortuus heu nimis maligno:

Tumulus Alberti Magni Epis. Ratisbonensis.

Magna parens altrixque virum Germania alumni
Incedis merito laude superba tui
Naturæ ac rerum vires, causasque latentes,
Hoc nemo nobis doctius explicuit.
Magnus ob egregias fœcundi pectoris artes
Dictus es; at Christi nunc ope major eris.

In Rudolphum Agricolam.

Pro meritis quæ digna satis te docte Rudolphe
Musa canet. Frisii spemque decusque soli?
Dum Logicæ salebras in apertam conjicis artem,
Et resonat numeris dulcibus icta chelys;
Ausonia ingemuit peregrinæ murmura linguæ
Tam mulcere aures molliter illa suas.

Tumulus Joannis Lud. Vivis Valentini Philosophi.

Parca ferox Vivi vellet dum scindere filum
Hos capiti assistens edidit ore sonos;
Corpore te solvam; tua sed monumenta manebunt,
Namque horum potui juris habere nihil.

Ejusdem. Doctrinæ columen, decusque vitæ
Vivem, ne tumulo hoc puta Viator
Condi, sed tenues soli favillas.
Nam non mors violenta, non edaces
Ignes, non series vetusta secli,
Non vires chalybis licet potentis,
Non fluctus pelagi licet ferocis,

Injecere manus juveni, & fatalia duris
 Stamina pollicibus persecuêre Deæ,
Uxor honorata manes dum conderet urna,
 Talia cum multis dicta dedit lacrymis;
Non potui tecum dulcem consumere vitam,
 At jam adero amplexans te cinerem ipsa cinis.

In Cottam Veronensem Sannazarii, lib. 2. Epigrammat.

Sperabas tibi docta novum Verona Catullum;
 Experta es duros bis vuduata Deos.
Nulla animum posthac res erigat, optimas quando
 Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
 Ora, suum fassa est crimen, & erubuit.

Multum in Epitaphiis Eruditorum & Sapientum valebunt comparationes. Ut si in Poëtam scribas, cum conferas Ovidio, Propertio, Tibullo, Catullo, Virgilio, Homero, Orpheo, ipsi Apollini. Si in Oratorem, Ciceroni, Demostheni: nam hi duo cæterorum gloriæ obscuritatem attulerunt. Si in Mathematicum, Euclidi, Ptolomæo, Archimedi. Si in Medicum. Podalirio, Pæoni, Machaoni, Æsculapio. Si in Philosophum, Aristoteli, Platoni, Zenoni. Si in Theologum, Augustino, Thomæ Aquinati. Ad hæc deploranda conditio litterarum, amissis earum interpretibus, & antistitibus. Exaggeranda uniuscujusque in suo genere eruditio. Prædicanda in Theologo pietas, & cœlestis sapientia; in Philosopho acumen: in Medico diligentia: in Jureconsulto integritas: in Oratore facundia; in Poëtis maxime suavitas, in Grammaticis linguarum Græcæ & Latinæ perfecta cognitio, multaque lectio. Si quis libros ediderit, commendandus labor, laudanda scriptoris bene merendi de posteritate voluntas.

Tumulus Medici ex Fracastorio.

Dum medica Montane doces ope vincere fata,
 Et Lachesi invita vivere posse diu;

Le-

Lethæo indignans pressit te Parca sopore,
Et fecit vitæ grandia fila tuæ.
Sic animas & tu Asclepi dum subtrahis orco,
Te quoque sævorum perdidit ira Deum.

Tumulus Andreæ Vesalii Medici.

Quo non arte prior fuit medendi,
Aut Asclepius, aut senex Machaon,
Aut magnus Podalirius, medentum
Princeps Vesalius celebriorum;
Dum morbi bonus artifex medetur
Cunctis, jam sibi nec medetur ipse
Summus Pæoniæ magister artis,
Fato mortuus heu nimis maligno:

Tumulus Alberti Magni Epis. Ratisponensis.

Magna parens altrixque virum Germania alumni
Incedis merito laude superba tui
Naturæ ac rerum vires, causasque latentes,
Hoc nemo nobis doctius explicuit.
Magnus ob egregias fœcundi pectoris artes
Dictus es; at Christi nunc ope major eris.

In Rudolphum Agricolam.

Pro meritis quæ digna satis te docte Rudolphe
Musa canet. Frisii spemque decusque soli?
Dum Logicæ salebras in apertam conjicis artem,
Et resonat numeris dulcibus icta chelys;
Ausonia ingemuit peregrinæ murmura linguæ
Tam mulcere aures molliter illa suas.

Tumulus Joannis Lud. Vivis Valentini Philosophi.

Parca ferox Vivi vellet dum scindere filum
Hos capiti assistens edidit ore sonos;
Corpore te solvam; tua sed monumenta manebunt,
Namque horum potui juris habere nihil.

Ejusdem.

Doctrinæ columen, decusque vitæ
Vivem, ne tumulo hoc puta Viator
Condi, sed tenues soli favillas.
Nam non mors violenta, non edaces
Ignes, non series vetusta secli,
Non vires chalybis licet potentis,
Non fluctus pelagi licet ferocis,

De vita poterant tulisse Vivem,
Doctrinæ columen, decusque vitæ.

Tumulus Gulielmi Budæi Jurisconsulti & Consil. Regii.

Budæus columen decusque Grajum:
Budæus Latiæ corona linguæ:
Budæus dubii lucerna juris:
Budæus pater elegantiarum.
Et fons totius eruditionis:
Budæus patriæ jubar coruscum,
Regis delitium sui, suæque
Tempestatis honos, lepos, voluptas,
Hic terræ exuvias reliquit, orbi
Famam, astris animam. Viator ito.

Tumulus Huldrici Zasii Jurisconsulti.

Arduum jactant velut Alciatum
Galliæ: jactat Narium superba
Roma: Germanis ita regnat unus
Zasius oris.
Zasius clarum jubar ille legum:
Zasius linguæ decus & Latinæ:
Zasius præstans studiis quibusvis
Inclytus heros.

Tumulus Petri Apiani Astronomi, & Cosmographi.

Hoc Apianus habet, quod erat mortale, sepulcro,
Immortale Deo tempora pacis agit:
Sic caput ante pio qui misit in astra labore.
Sub pedibus felix nunc videt astra suis.
Astra videt felix, quisquis demisit in Astra
Et caput, & studuit quærere mente Deum.

Ejusdem.

Hos Apianus habet tumulos: da pinguia thura,
Sparge rosas, manes ac venerare pios.
Edidit hunc, nequiit qua vivere, Misnia: semper
Præstantes agitant fata sinistra viros.
Excepit tellus, & fovit Norica; claræ
Et famæ docto nomina ferre dedit.
Jura poli, cœlique vias, & sidera novit
Trinacrio, celebri non minor arte, sene,

Nunc

Nunc cœlo positus, quæ mente solebat adire,
Omnia sub pedibus lucida signa videt.
Tu passis luge Germania mœsta capillis;
Arte tibi hac similem non feret ulla dies.

In Orlandum Lassum Musicum.

Bruta Orpheus, saxa Amphion delphinas Arion
Traxit? at Orlandus post se terramque fretumque,
Post se traxit item molem totius Olympi.
Quanto igitur major, quantoque potentior unus
Orlandus tribus his, Amphione, Arione & Orpheo.

Alius tumulus.

Sol quod splendidus inter est planetas,
Stellas Luna quod inter est micantes;
Lassus, splendidus artifex canendi,
Inter artifices id est canendi.
Res ut Sol recreat suo calore,
Res ut Luna vovet suo vigore;
Mœstos sic levat artifex canore
Lassus, sic fovet artifex sonore.
Suaves qui canit artifex sonores,
Dulces qui sonat artifex canores,
Est quod Solvagus inter est Planetas.
Stellas Luna quod inter est micantes.

DE EPITAPHIO CONSANGVINEarum, item Virginum, & Matrum familias.

CAPUT LXIV.

Quæcumque in isto genere fient Epitaphia abundabunt lacrymis, lamentis, suspiriis. Virginum tumulos aspergimus narcisso, hyacintho, liliis, rosis, violis, atque istum honorem integritati corporis fœminei etiam post obitum habemus. Non stulte; est enim nitidissimus & fragrantissimus quidam flos virginitatis, & ad ejus elegantiam exprimendam nihil aptius. In tumulis matrum familias nullæ detestationes, exclamationes, gemitus, &c. argutæ autem sententiæ non excluduntur. Ergo nihil aliud præter sobriam quandam

laudationem postulabunt hæc Epitaphia. Laudes earum hæ; Concorditer & amantes egisse annos plurimos cum marito, sine jurgio, sine querela, sine rixis. Conservasse fidem & jura thalami castissime. Semper fuisse viro morigeram. In adversis casibus nunquam eum deseruisse. Præstitisse Penelopen, Alcestidem Dedisse formosos, multosque liberos, qui est conjugii finis & fructus. Vidisse nepotes suos,& natos natorum,& qui nascuntur ab illis. Bene & Christiane educasse filios. Maribus diligentia & solicitudine servasse & auxisse patrimonium. Filiarum vigilanter custodivisse pudicitiam,prudenter gubernasse familiam. Cum ancillulis, non fuisse deditam otio, sed lanificio, ut Lucretiam. Coluisse etiam summopere pietatem, & silentium. Non luxuriosam in vestibus, nec superbam extitisse.

Epitaphium nobilis matronæ: Mart. 10.

Marmora parva quidem, sed non cessura, viator,
Mausoli saxis Pyramidumque legis.
Bis mea Romano spectata est vitta Terento,
Et nihil extremos perdidit ante rogos.
Quinque dedit pueros, totidem mihi Juno puellas
Clauserunt omnes lumina nostra manus.
Contigit & thalami mihi gloria rara, fuitque
Una pudicitæ copula nota meæ.

Tos. tom. 1. *ad finem ex Vetustis Lapidibus*,

Apollonia quæ vocitabar.
Lapide hoc inclusa quiesco.
Ipso mihi flore juventæ.
Ruperunt fila sorores;
Annos post decem, & octo.
Vetuerunt visere lumen..
Unum sortita maritum,
Servavi casta pudorem.
Mater misera hoc monumentum
Extruxit Olympias amens.
Hæc sunt? bene vive viator.

Ausonius ex Græco.

Viginti atque novem genitrici Callicrateæ

Nullius

Nullius sexus mors mihi visa fuit;
Sed centum & quinque explevi bene messibus annos;
Intremulam baculo non subeunte manum.

DE EPITAPHIO PATRIS, *fratris, filiorum.*

CAPUT LXV.

NOn ita tenere patrum quam matrum obitus lugemus. Quocirca quamvis Epitaphium patris oporteat esse mœstum ac lugubre, admiscenda est tamen gravitas, e usque laudes, ac merita non tacenda; quo non solum nos optimum parentem, sed etiam Resp. bonum egregiumque civem amisisse videatur; ac proinde suum illa mœrorem cum nostro mœrore conjungat, & communibus lacrymis integerrimi viri memoriam prosequatur. Fraterni amoris flammas norunt, qui fratres aut habent aut habuerunt. Oratio igitur querelarum & dulcium affectuum plena huic generi Epitaphiorum idonea existimatur. Catullus quidem adeo fratrem suum ardenter dilexit, ut ex illius obitu dolorem vix consolabilem susceperit, quem non uno in loco multis iisdemque ut tristissimis ita suavissimis, carminibus testificatur. Quæ ob eam causam inserta his præceptionibus maxime, ut ea materiam argumentumque fraternis Epitaphiis, seu Næniis, seu Epicediis ministrent, illorumque lectione quilibet ad germani sui è vita discessum pio luctu prosequendum excitetur. Cum igitur promisisset Ortalo Catullus, se Callimachi elegiam de coma Beronices Latinis versibus à se interpretatam illi missurum, id se quamvis ingenti mœrore ex interitu fratris præditum præstitisse confirmat.

Etsi me assiduo confectum cura dolore
Se vocat a doctis, Ortale virginibus

Tecum una nostra est tota sepulta domus.
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quæ tuus in vita dulcis alebat amor.
Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra,
Nec prope cognatos compositum cineres,
Sed Troja obscœna, Troja infelice sepultum
Detinet à nostro terra aliena solo.

Sub finem porro totius libri ejus manibus solvit inferias hoc mollissimo Epigrammate.

Multas per gentes, & multa per æquora vectus,
Advenio has miseras, frater, ad inferias;
Ut te postremo donarem munere amoris,
Et mutum ne quidquam alloquerer cinerem.
Quandoquidem fortuna mihi te te abstulit ipsum,
Heu misero indigne frater adempte mihi!
Nunc tamen interea prisco quæ more parentum
Tradita sunt tristes munera ad exequias,
Accipe fraterno multum manantia fletu,
Atque in perpetuum, frater, ave atque vale.

In Filii Epitaphio convenit lugere patrem, ut qui magnum solatium perdiderit, quia spem suæ posteritatis amiserit; plorare minus. Narrare item hæc poterit; liberalem; & indulgentem educationem, curas pro eo noctes atque dies agitatas, delectam nuptiis præstanti corpore puellam, speratos nepotes, honores, opes, auctoritatem, gratiam civium, quæ omnia cum ad nihilum ceciderint, sibi dolorem & luctum immensum parere. Locus communis in vanitatem spei. Pollicebitur, se quia diu superesse non possit ejus funeri, brevi ad eum in beata loca venturum. Si filius obierit parvus, blandum & ludicrum magis sit Epitaphium, habeat illecebras, lusus, & oscula, quibus se cum parvulo vivente pater materve sæpenumero oblectaverit. Sannazarius nomine parentum.

Nate patris, matrisque amor, & suprema voluptas:
Accipe quæ nobis te dare par fuerat.
Busta eheu tristesque notas damus; invida quando

ſtremam hyemi ſimilem autumabat. Vere germina frugeſque naſcuntur, æſtate creſcunt, autumno ad maturitatem perveniunt, hyeme cocti & vieti cum arbores nudantur foliis, decidunt & moriuntur. Quamobrem haud inepte pueros & adoleſcentes cum floſculis, roſiſque languentibus ac marceſcentibus componimus, ſiquidem illorum anni florentes, & ætas florida dicitur. Unde factum, u in eorundem Epitaphiis Poëtæ invitarent, hortarenturque viotares ad tumulum aſpergendum violis, roſis & floribus. Sic Virgil. 9. Æneid, quo loco cœdem adoleſcentis Euryali, & cervicem in humeros collapſam deſcribit.

Purpureus veluti cum flos ſucciſus aratro
Langueſcit moriens, laſſove papavera collo
Demiſêre caput, pluvia cum forte gravantur.

Interdum tamen gratulamur potius obitum infirmiori ætati, quod non à bonis verum à multis malis, quibus hominum vita referta, diſceſſerint.

Luciani in Callimachum quinquennem puerum παῖ-δα με πενταέτηρον, &c. ſic Latine ſonat.

Nil me ſollicitum poſt quintam barbara meſſem
Mors puerum è vivis Callimachum rapuit.
Tu cave me plores; pauco qui tempore vixi,
Pauca etiam vidi, ſuſtinuique mala.

Martialis in Glauciam libertum Melioris, lib. 6.

Libertus Melioris ille notus,
Tota qui cecidit dolente Roma,
Cari deliciæ breves patroni,
Sub hoc marmore Glaucias humatus,
Juncto Flaminiæ jacet ſepulchro;
Caſtus moribus, integer pudore.
Velox ingenio, decore felix.
Bis ſenis modo meſſibus peractis
Vix unum puer applicabat annum
Ni fles talia, nil fleas Viator.

Eodem libro in Eutychum puerum.

Flere nefas veſtrum, ſed toto flete Lucrino
Najades, & luctus ſentiat ipſa Thetis,

Si ingenium, dices me periisse senem

In prematurum Infantis primogeniti obitum.

Primitias frugum superis quis debita nescit
Dona, quibus nullum gratius esse potest?
Has capiunt læti, & largo mox fœnore pensant
Jacturæque suæ commoda sentit ager.
Sic ego crediderim hunc superos voluisse puellum
Spes generis tanti qui modo prima fuit.
Tanquam primitias, quibus & sua dona rependant,
Florentem hanc natis mox cumulentque domum.
Atque, quod orbatos possit recreare parentes,
Hoc faustum infausti funeris omen erit.

De Epitaphio amici.

Continebit tumulus amici, piam, & lacrymabilem querelam hujus acerbissimi discidii. Amisisse nos fati atrocitate partem corporis nostri, dimidium animæ, decus & præsidium, nos ipsaos. Nullos unquam fratres amasse inter se ardentius: summam fuisse consensionem studiorum, sententiarum, voluntatum. Contemnemus præ amicitia nostra, Pyladem, & Orestem, Theseum, & Pirithoum. Denique dolorem ex illius discessu, & præsentiæ desiderium, quanta maxima poterimus energia, & efficacitate declarabimus. Exemplum nullum melius hoc ipso: Supra alia de causa positum fuit.

Ablatus, mihi Crispus est, amici:
Pro quo si pretium dari liceret,
Nostros dividerem libenter annos.
Nunc pars optima me mei reliquit
Crispus, præsidium meum voluptas,
Pectus, deliciæ: nihil sine illo
Lætum mens mea jam putabit esse.
Plusquam dimidium mei recessit.

cum ipsum mortuum suos consolantem inducimus. Interdum viator solus, tumulus solus, mortuus solus, sacerdos solus, Musa sola. Ad maternum tumulum loquuntur filii, ad filiorum sepulcra mater; ad uxorum mariti, & vicissim ad maritorum uxores. Inveniuntur apud Ovidium in epistolis Heroidum brevia & elegantia Epitaphia, quibus Heroinas illas suos casus exponentes facit Poëta. Tale est Didonis, quod etiam 3. Fastor. reperitur.

Præbuit Æneas & causam mortis & ensem,
Ipsa sua Dido concidit usa manu.

Phyllidis.

Phyllida Demophoon leto dedit, hospes amantem;
Ille necis causam præbuit, ipsa manum.

Hypermnestræ.

Exul Hypermnestra, precium pietatis iniquum,
Quam fratri mortem depulit, ipsa tulit.

Cajetæ in 14. Metamorph.

Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne cremavit.

Solent adhuc Poëtæ illi antiqui, levem terram optare mortuis, & quietem ossibus, quasi in iis resideret sensus aliquis.

Virgil. Eclog. 10.

O mihi tum quam molliter ossa quiescent.

Tibullus.

Et bene discedens dixit, placideque quiescas;
Terraque securæ sit super ossa levis.

Propertius.

Ut mihi non ullo pondere terra foret.

Idem.

Sit tibi terra levis mulier dignissima vita.

Ovidius.

Et Patris Anchisæ molliter ossa cubent.

Idem in morte Tibulli.

Ossa quieta precor tuta requiescite in urna;
Et sit humus cineri non onerosa pio.

Martialis.

Mollia nec rigidus cespes tegit ossa nec illi

Terra gravis fuerit: non fuit illa tibi.

Illud item magnæ voluptati est Poëtis mansuetioribus, animantes quasdam Epitaphiis prosequi, in quibus illi sua ingenia experiuntur, suosque mirificos illos lepores ostentant. Luctus passeris apud Catullum: Lugete ô Veneres, &c. Vide supra, psittaci Epitaphium apud Ovidium.

Colligit ex ipso Dominæ placuisse sepulcro,
Ora fuere mihi plus ave docta loqui.

Veruntamen canibus & catellis potissimum hic defertur honos, propter insignem fidelitatem & amorem erga dominos.

DE VARIIS VERSUUM *Affectibus.*

CAPUT LXIX.

Affectus partim sunt virtutes, partim vitia, iique aut probari lege, aut permissi usu, aut usurpari licentia, sunt verò vel communes vel proprii. Constituunturque aut in partibus, aut in qualitatibus, aut in ordine sive dispositione. In partibus vel tanquam in dictionibus, vel tanquam in pedibus. Non enim semper æquales sunt pedibus dictiones. Itaque in quantitate versabitur res vel continua veluti cum dictiones tractu metimur, vel discreta, veluti cum eas numeramus. In qualitatibus contemplabimur rythmum, sive concinnitatem. In ordine, cum disponentur aliter atque aliter vel dictiones, vel pedes. De propriis Jambici, Anapæstici, Trochaici, Hendecasyllabi, Dactilici versus affectionibus copiose in Prosodia, & paucis supra dictum est.

Heroicus, Hexameter. Pythius Victorino, quod interfecto Pythio dracone compositus esse dicatur. Longus, Epicus, ἔπος, ἡρωικὸς, στίχος, ἑξάμετρος, τέλειος, &c. vide supra, & Prosodiam.

Bellici Latinè, κατενόπλιοι Græce Grammaticis dicuntur, qui binos habent Dactylos, ac in medio fineque singulos Spondæos. Insurgunt enim cum Dactylis ad pugnam, & pedem figunt in Spondæo, ut manum conserant: deinde duobus Dactylis præliantur, & quiescunt in victoria Spondæo.

Eruerint Danai, quique ipse miserrima vidi
Rursus agam pelago, & ventis dare vela jubebo?

Periodici seu Commutati, in quibus Dactylus & Spondæus progrediuntur alternatim.

Troja per undosum peteretur fluctibus æquor.

Bucolici, in quibus pes quartus finitur dictione integrâ, & pede Dactylo.

Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arva.
Namque erit ille mihi semper Deus: illius aram.

Vel pede Spondæo.

Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi.

Sapphici; qui in prima & ultima regione Spondæum habent, in reliquis vero Dactylum.

Pars in frustra secant, verubusque trementia figunt,

Sapphici aliis Dactylos quatuor duobus claudunt Spondæis.

Claudere Dactylicas acies geminis Spondæis.

Paripedes, seu ἰσόχρονοι, ταυτόποδες, qui pedes eosdem usque ad finem habent, sunt duplices:

Spondaici qui ex meris Spondæis constant.

Olli respondit Rex Albai longai.

Dactylici, qui ex solis Dactylis.

Sidera pallida diffugiunt face territa luminis.

Perfecti, Illibati, Integri, Græcis τέλειοι sunt quibus nihil deest, neque oratio, neque concinnitas; qui non sunt coacti, numerosi tamen.

Infandum Regina jubes renovare dolorem.

Παμμερὴς versus dicitur; quo omnes orationis partes continentur.

Hei, si tunc flentem hunc rapuisset in æthera Mavors.
Ad me continuo, licet, ab fera, verte precantem.

Ad quem tum Juno supplex his vocibus usa est.

In hoc conjunctio solum & interjectio desunt. Παγγράμματος dicitur; qui omnes literas continet.

Duc Zephyre exurgens purum cum flatibus æquor.

Fistularis, ab aliquibus & Scalaris seu ascendens, cui paulatim increscunt, & ab una ad plures augescunt syllabæ, ut in fistulis cicutarum ac cannarum altitudo, Rhopalius Servio dicitur, περὶ τὸ ῥόπαλον, συριγγοειδής, κλιμακωτής, ἀναβαίνων,

Si cupis ornari virtutibus Heliodore.

Spes Deus, æternæ stationis conciliator.

Tibicines nonnulli nominârunt; cum à quinque syllabis devenitur ad unam.

Vectigalibus armamenta referre jubet Rex.

Tibicinem alii versum illum vocavêre, in quo aliquid infarcitur, scil. quod metri legem hiulcam sustentet,

Aspectans silvam immensam & sic forte profatur.

Forte, est pro tibicine in versu, non autem ipse versus Tibicin est.

Nodosos nominant, in quibus verba sequentia syllabis priora superant, & instar nodorum gradatim dupliciter assurgunt,

Sit de te vel gutta meis aspersa medullis.

Æquivoci, quos majores nostri à leonis præstantia Leoninos dixerunt, adeo iisdem probati, ut sine illis quidquid scriberent, ineptum putaretur, sunt qui æquali modo in cæsura, & fine terminantur.

Si Trojæ fatis aliquid restare putatis

Vir precor uxori frater succurre sorori.

Tu præsens cura, domino committe futura.

Echici, Echoici Servio in quibus sonus ultimæ syllabæ congruit penultimæ,

Exercet mentes fraternas grata malis lis

Fœmina dira viri Fex est, & terribilis lis.

Quæ res, ede, graves sunt in amore? Moræ.

Vel in quibus arte elaboratur extremæ vocis repetitio vel tota, vel fracta, ab inexspectato plerumque respons ans, aut materiæ novæ ansam ministrans, semper tamen præcedentis vocis imaginem repræsentans; unde & Echo ipsa ab Horatio Imago dicitur, quasi Imitago; ut Porphyrioni placuit.

Garrula dic Echo quod sit mihi nomen, amœno
Tristia concentu funera solor? OLOR.
Quid precor ignavus tandem nanciscitur? ITUR.
Hicne ad pauperiem postmodo vadit? ADIT.
Quid mihi propositum est propter quod munia curans
Qualiacunque, nihil non bene conor? HONOR.
Et quid præcipuè fucatos inter amicos
Consuevit mentes consolidare? DARE.
Quid facit ut tutos præstet mihi janua somnos
Post cœnam, subiit nox ubi sera? SERA.
Eva tibi qualis visa est quæ induxit Adamum,
Ut vetita auderet tangere mala? MALA.
Quam pulvis quid homo est aliud, quam solis in æstu
Flosculus, aut potius quid nisi fumus? HUMUS.
Pro calamis, librisque pigro quæ digna supellex,
Os rudis insedit cui stribiligo? LIGO.
Cædendusne piger ferulis virgisque magistro,
Is licet admoto verbere flerit? ERIT.
Quid Laurentius est Christi pro nomine passus?
ASSUS.
Quæ vox est facta per ora? VORA.
Quis sævis Uriam telis occidier ipsum
Mandavit; DAVID. Siccine fas? SINE FAS.
Ite procul curæ, procul hinc simul ite querelæ:
Quis scit an hæc unquam lux remeabit; ABIT.

In Echicis cauda respondet caudæ, in Leoninis cauda ventri.

Macrocolus versus dicitur, qui vocibus paucissimis, nimisque longis absolvitur. Tardigradum sunt qui vocent,

Innumerabilibus Constantino politani
Conturbabantur sollicitudinibus.
Haud in honorificabilitudinitatibus obstat

Æque

Æque vitiosus qui ex dictionibus brevissimis constat.
Similis, nox est trux, pax quid sit sub id aut quo?
Non ex his est qui sic ut fas vivere curant.

Est in illis excessus, in his defectus.

Mutilus, seu (ut Diomedes) Truncus, qui ab initio litera vel syllaba defectus est, aut à brevi incipit ἀκέφαλ☉, βραχυκέφαλ☉, κολυβὸς.

Arboris è trunco serpentis saucia morsu.
Subiit ipsa feris transfigens unguibus anguem
Fluviorum rex Eridanus.

Hiulcus, Laxus, seu (ut Diomedes) Exiliis, & quasi Elumbis; ut Victorinus, parte media læsus dicitur ille, cujus medium brevis syllaba contra legem obsidet σφηκώδης, σφηκοειδὴς, λαγαρὸς, quasi inananis, etiam strigosus posset dici.

Emicat Euryalus & munere letus amici.

Delumbis Victorino, μείρ☉ Græce, quasi excaudatus, aut cauda minutus, cujus finem deformat Jambus, τελείαμβος Victorino.

Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ.
Me quam amo virgo ferox fugit avia, nulla redamans.

Ad μειώρυς referre possis versus quosvis quorum fini syllaba, vel pes integer desit. Huc pertinent & illi versus imperfecti, quos vocabulo architectorum Donatus appellat Tigilla, Servius Tibicines, qui in opere nondum absoluto alios quasi sustentant. Ut; Cui Liger. Stant circum. Turnus ad hæc. Abluero, &c.

Procephalus, cui versui in capite, hoc est, in principio tempus superat.

Capitibus nutantes platanos, rectasque cupressos.

Interdum syllaba redundans ad præcedentis finem quia mutilus sit, transfertur, ut apud Horatium ex Adonio auferimus ad integrandum Sapphicum antecedentem.

Cnosphe non gemmis neque purpura
Venale nec auro.

Item

Item alio loco.

Labitur ripa Jove non probante
Uxorius amnis.

Procælius, προκοίλιος, περγάστωρ ventricosus, qui in ventre extumescit; hoc est, cujus in medio aliquid exuberat.

Inter se coisse viros, & decernere ferro.

Dolichurus versus est cujus cauda, hoc est extremum habet aliquid prominens, vel abundans. Δολίχουρος, μακροσκελὴς, ἐπίκουρος.

Et dulcem musti Vulcano decoquit humorem.

Interdum duæ syllabæ tam in principio quam medio & fine in unam concrescunt.

Eosdem habuit secum quibus est elata capillos.
Seu lento fuerint alvearia vimine texta.
Atque hinc bullato spoliavit Amazona baltheo.

Simplex, & Illaboratus cujus dictio, dimensio, & concinnitas inelaboratæ ac solutæ orationi similis ἀπλολόγος, ἀπλοχήμων, λογοειδής.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis.
Dic mihi Damœta cujum pecus? an Melibœi?
Troja virum ac virtutum omnium acerba cinis.

Teres volubili ac cohærente dictione continuus, κυκλοτερὴς, κυκλοτελής. Exempla infinita apud Virgilium invenias.

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Confragosus Fabio, Fragosus Diomedi, qui syllabis aspere coëuntibus catenatus est χαλεπὸς, τραχύς.

Belli ferratos postes Saturnia fregit.
Fraternas strages, perstrictaque strata cruore.

Streperus est fragoso, aliquanto in sono mollior. Hunc Ravulum à raucitate Latini quoque dixere, μινυρὸς Scaligero, quasi querulus dicitur.

At tuba terribili sonitu procul ære canoro Increpuit.

Enervis, qui & Fluidus, est fragoso contrarius, hic vim suam lenitate & fluxu quodam amittit.

Qui

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus, hoc illi prætulit auctor opus.

Sonorus dicitur, qui majestatem habet heroicam, ἠχητικός.

Post quam res Asiæ Priamique evertere gentem
Immeritam visum est superis, &c.

Sonori proprium est implere aures sine offensa.

Vocales, quos Græci vocant φωνητικοὺς Sonoris proximi sunt; iidem cum illis, nisi sonus esset remissior,

------- Furor impius intus
Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
Post tergum nodis, fremit horridus ore cruento.

Tumidi contrarii sunt Sonoris, constantque iisdem & crassioribus vocalibus. In tumiditatis vitium assurgunt qui plus nimio conantur.

Magnanimum Æaciden, formidatamque Tonanti
Progeniem, & patrio vetitam succedere cælo.
Diva refer,

Ubique major quam par est sonus. Vocalis, a, sextum repetita in primo versu. Tres continuæ voces Tetrasyllabæ, quarum Postrema dimidiatum videtur continere versum.

Injugis versus dicitur, cujus pedes nullam vicini syllabam subeundo finiuntur, ἀσύνδετος.

Nobis dulcia carmina, nobis dulcia vina.
Doctus nobilis atro semper rarior ovo.

In hujusmodi versus non raro vitium est dispositionis, dum nimirum Monosyllaba intercedunt. Exempli gratia.

Nos præceptor doctos jussit scribere versus.
Nobis rex sit talis qualis jam fuit ante,

Cacophonus est ridiculus, incomptus, insuavis; in quo nullus decor, aut elegantia.

Sanguine fraterno primi muri maduerunt.
O Tite tute Tati tibi tanta Tyranne tulisti.

Æquidicos nonnulli vocant versus, quorum dictiones omnes ab una incipiunt littera.

Æquidicus aliis dicitur, qui singulis propositionibus

nibus antithetas subdit dictiones. At hic orationis, non dimensionis est affectus.

Alba ligustra cadunt vaccinia nigra leguntur.

Hic ab aliis. Contrarius appellatur, quod in eo nominum & verborum oppositio sit.

Politicos appellant, in quibus numerus syllabarum, non quantitas; rhythmus, non metrum consideratur. Horum in hymnis Ecclesiasticis frequentissimus usus est.

Reciprocus vel Retrogradus, qui à fine orsus, retrogrado ordine fertur; idque aut eodem carminis genere, aut diverso, ἀνάστροφος.

Aurea sublimi tecta nitore micant.

Ex hoc recurrit Jambicus.

Quorum ingenio factum est, ut relegendo eadem species referretur, idque vel eodem sensu, aut etiam contrario.

Idem sensus.

Præcipiti modo quod decurrit tramite flumen,
  Tempore consumptum jam cito deficiet.

Contrarius sensus.

Laus tua non tua fraus; virtus, non copia rerum
  Scandere te fecit hoc decus eximium.

Fit etiam recursus per eadem elementa,

Signa te signa, temere me tangis & angis,
  Roma tibi subito motibus ibit amor.
Si bene tua laus texat sua laute tenebis.
  O ut ares animo nomina sera tuo.

Mobilem, & Proteum vocitant cujus dictiones sedem mutare possunt, sed rarum sine elegantiæ jactura.

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.
Perfide sperasti divos te fallere Proteis.

Correlativi Grammaticis sunt dicti, in quibus ad verba singula casus singuli referuntur.

Pastor, Arator, Eques, pavi, colui, superavi.
  Capras, rus, hostes fronde, ligone, manu.

Concordantes vocant, in quibus voces quædam ita

ità sunt communes duobus, ut serviant contrariis,
Et canis in silvis venatur & omnia servat.
Et lupus in silvis nutritur & omnia vastat.

Serpentinus, ὀφιώδης, εὐ ταυτὸς κύκλος cum Hermogene vocari potest, quod in se recurrat initio consentiente fine.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Hoc non tantum fit in uno verbo, verum etiam in hemistichio, hoc est, dimidiato versu.

Graja juvenca venit, quæ te patriosque penates
Perdat, io prohibe, Graja juvenca venit.
Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido,
Attice crede mihi, militat omnis amans.

Intercalaris, qui inter versus inseritur, & post versus aliquod repetitur Apud Virgilium.

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.

Apud Ovidium.

Impia quid dubitas? Deianira mori?

Græcis dicitur ἐμβολιμον ἔπος, ἐμπιμελίσθημα, ἐπῳδὴ, πρόασμα. Theocriti scholiastæ.

Interpositus qui salvo sensu tolli potest, ut sunt omnia epiphonemata, Græci παρεμβεβλημένον vocant, cujus species est Intercalaris, & Nothus.

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

Nothus versus dicitur, qui temere insertus neque elegantiam habet, nec auctoribus eruditis est dignus.

Hunc Ausonius Spurium appellat, quasi non γνήσιον id est, genuinum, sive germanum, eo versu.

Qui ne notus spuriis versibus apposuit.

Reperitur, qui eodem in opere semel atque iterum ponitur, auctoris ipsius singulari judicio qualis ille Virgilii.

Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.
de exitu Didonis, & Turni,

Et iste Horatii.

Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.

Quo

Quo ad Mæcenatem bis utitur, primo Sermonum & Epiſtolarum libro.

Diſtinctus, qui ad id quod eſt propoſitum, ordine reſpondet Virg.

Iphitus & Pelias mecum: quorum Iphitus ævo
Jam gravior, Pelias àt vulnere tardus Ulyſſi.

Neque in his, neque in cujuſquam aliis præceptionibus magnum operæ pretium erit, ſine ſcriptione; reſtat itaque, adoleſcens optime, ut ingenii tui vires explores, atque aliquam antiquæ elegantiæ, ex præſtantiſſimorum Poëtarum tabulis, imaginem depingas.

Omnes ante alios animo venerare Maronem.
Atque unum ſequere, utque potes veſtigia ſerva.
Quod ſi forte tibi minus hic ſuffecerit unus,
Adde illi natos ſub eodem tempore vates
Parce de hinc puer, atque alios ne quære doceri,
Ne te diſcendi capiat tam dira cupido.
Tempus erit, tibi mox cum firma advenerit ætas,
Spectatum ut cunctos impunè accedere, detur.

INſtitutioni huic explendæ adprimè quidem neceſſaria fuiſſent carminum diverſa Genera; verum enimvero cum illa, cum ſingulis ſuis formis, exemplis à me illuſtrata. Parnaſſo poëtico Nicolai Nomeſeii per me recognito ſub calcem adjuncta ſint, hic recenſenda non putavi.

FINIS.